

סדר דין פלילי

השופט רועי פרי
נערך ע"י לירון בטיטו

השימוש הינו על אחריות המשתמש בלבד. בהצלחה!!!

3..... המשפט הפלילי בישראל ממשפט המנדט למשפט הישראלי

5..... סדר הדין הפלילי

7..... 2.2. אירוע לדוגמא

12..... 3. מטרת ההליך הפלילי - חקר האמת

14..... מושכלות יסוד בדין הפלילי:

15..... סמכות מקומית ועניינית:

16..... סמכות מקומית:

18..... החקירה הפלילית הלכה למעשה:

20..... תכליתה של החקירה הפלילית:

22..... מעצרים:

28..... מעצר ע"י שוטר ללא צו שופט:

35..... מעצר ימים

42..... הצהרת תובע 17(ד) לחוק המעצרים

44..... חלופת מעצר

48..... טבלת סיכום זמני מעצר לפני הגשת כתב אישום

51..... מעצר עד תום הליכים

54..... ראיות לכאורה

57..... חלופת מעצר

58..... תסקיר מעצר - סעי' 21א' לחוק המעצרים

59..... מעצר באיזוק אלקטרוני

60..... תקופות מעצר

63..... דיני חיפושים

79..... הלכת בן חיים

80..... חומר החקירה

86..... היחס בין סעי' 74 ל- 108 לחסד"פ

87..... חומרים חסויים -

87..... האם בכוחו של סעי' 74 ליצור חומרי חקירה

89..... תיקון 75 לחסד"פ

90..... הדיון בחומר המודיעין- בדבר ראיות חסויות לפקודת הראיות

93..... זכות הידוע והשימוע - סעי' 60א' לחסד"פ:

97..... טענות מקדמיות:

101..... הגנה מן הצדק

101..... הגשת כתב אישום, תקון, צירוף נאשמים/אישומים, התליית הליכים

103..... פסיקה רלוונטית

108..... נוכחות בעלי הדין

114..... אי התייצבות תובע

115..... סדרי דין בעבירות קלות

117..... עדות מוקדמת

120..... שלב ההקראה והדיון המקדמי

120..... שחרור באין משפט - חוק המעצרים

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

126	פסלות שופט
131	ייצוג ע"י סגור
136	ייצוג במעצר ימים - סעי' 32-36 לחוק המעצרים :
139	מעצר עד תום הליכים - סעי' 21 לחוק המעצרים
140	הסדרי טיעון וחזרה מהודיה
142	חזרת נאשם מהודייתו :
143	פרשת התביעה :

סדר הדין הפלילי זהו תחום אב המרכז את כללי הפרוצדורה היורדים לשורשו של ההליך הפלילי בכלל ושל הנאשם להליך הוגן בפרט.

המשפט הפלילי בישראל ממשפט המנדט למשפט הישראלי

משפט הינו מערכת של נורמות כתובות במדינה הדמוקרטית והמודרנית, המחייבות את הציבור הכפוף לאותה המערכת, בינו לבין עצמו, בין הפרטים בחברה (משפט פרטי) בין הפרט לשלטון (משפט ציבורי). נורמה מוגדרת ככלל אשר בצידה **סנקציה**. במשפט הפלילי, הסנקציה תהא סנקציה **עונשית**¹. אם ניתן להגיד כי ישנה סנקציה עונשית הנמנית בחוק העונשין, ניתן להגיד שישנה של המשפט הפלילי.

המשפט הישראלי והפלילי נולד בעת הכרזת המדינה, כאשר דבר החקיקה הראשון הייתה **פקודת סדרי השלטון והמשפט**, התש"ח 1948 זאת בהשראת החקיקה הבריטית. מה שחשוב מפקודה זו הינו **סעי' 11** אשר הינו צינור היניקה של המשפט הישראלי היונק מן העדנים העות'מאניים והמנדטוריים. אם בעבר היה הנציב העליון הוא הוחלף לשר הפנים. כך בג"צ פירש זאת. מכוח סעיף זה ניתן היה לשאוב את המשפט הפלילי המנדטורי- **פקודת החוק הפלילי - 1936, ופקודת סדר הדין הפלילי**. אם במשפט המקובל ההתקדמות של המשפט הייתה לפי שיטת התקדים, הם כתבו דבר חקיקה מסודר בעבור אלו שאינם תושבי בריטניה. הם למעשה בנו מסכת של עובדות וסנקציה בגינה.

המשפט הישראלי ככלל הוא כגזע היוצאים ממנו שני ענפים מרכזיים המשפט הציבורי והפרטי. המשפט הציבורי מתחלק לשלושה ענפי משנה **משפט חוקתי, מנהלי ופלילי**. א'. **המשפט החוקתי** - התחום המסדיר את אופי השלטון והמשפט במדינה.

ב'. **המשפט המנהלי** - מסדיר את פעולות השלטון דהיינו פעולת הרשות המבצעת על כל שלוחותיה. כלומר אם יש את שר התחבורה, אזי מתחתיו יש את משרד התחבורה ומתחתיהם יש את מכוני הרישוי וכו'. גם הרשויות המקומיות מסונפות לרשות המבצעת - משרד הפנים. הכללים במשפט המנהלי כי כל מה שהותר בחקיקה מפורשת - אסור

ג'. **המשפט הפלילי** - ענף הדין ביחסים בין המדינה לאזרח, כאשר המדינה ורק היא יכולה להפליל את האזרח באמצעות עבירות. המדינה מנהלת את ההליך הפלילי באמצעות תובע (סעי' 11, 12 לחסד"פ). **סעי' 11** קובע כי המדינה היא המאשים והיא מנהלת את המדינה, ואילו **סעי' 12** מגדיר מי הם הראשים לתבוע.

¹ סעי' 35 לחוק העונשין

סע' 12 קובע מי יכול לתבוע :

- (1) היועמ"ש, פרקליט המדינה, משנהו, פרקליטי המחוז ופרקליטים אחרים.
- (2) מי שהיועמ"ש הסמיכו להיות תובע, דרך כלל לסוג של משפטים.
- (3) שוטר שנתקיימו בו תנאי הכשירות שקבע שר המשפטים בהתייעצות עם שר הפנים, ונתמנה להיות תובע בידי מפכ"ל המשטרה).

תיקון 62 לחסד"פ, מסדיר את חלוקת תחומי האחריות בין המשטרה לפרקליטות. רוב התיקים הפליליים מנוהלים ע"י התביעה המשטרית, זאת כאשר ישנה חלוקת תפקידים אילו עבירות בסמכות מי להגיש את התביעה. למשל עבירות נשק מוגדרות בסמכות הפרקליטות²

החריג לכך מצוי בסע' 68 לחסד"פ אשר נותן פתח לקובלנה הפלילית אשר בה גם אזרח מן הישוב לנהל הליך פלילי בעבירות מסויימות.

² עבירה של החזקת תחמושת, חוטר, מחסניות ואביזרי נשק שונים וכו' הענישה בצידה 3 שנות מאסר (עוון, ואילו החזקת נשק, אדם לא הולך עם הנשק אלא הנשק נמצא במקום מסויים - עד 7 שונות מאסר, נשיאת נשק - 10 שנות מאסר.

סדר הדין הפלילי

אלו כללי הפרוצדורה בהליך הפלילי אשר החוק המרכזי הינו **חוק סדר הדין הפלילי** [נוסח משולב³] התשמ"ב, 1982 חוק זה בעיקר איחד את חוק הסדר הדין הפלילי וביטול ההתיישנות משנת 66. לפני קום המדינה מבחינת הדין המהותי שלטה פקודת החוק הפלילי - 1936, ומבחינת הדין הפרוצדוראלי **פקודת בדר הדין הפלילי** אשר קיבלה **נוסח חדש**⁴ בשנת 1969 **פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש {נוסח חדש})** תשכ"ט - 1969. בעקבות המהפכה החוקתית, נחקקו חוקים נוספים כגון חוק המעצרים וחוק החיפוש, חוק הסניגוריה הציבורית, חוק חקירת חשודים וכו'. אשר נגסו בסמכויות אשר קבעה פקודת סדר הדין הפלילי. חוקים אלו נתנו מענה למצב הנורמטיבי החדש של הנאשם בפלילים, שעלו מדרגה ובתוך כך הזכות למשפט הוגן.

DUE PROCESS. חוקים נוספים אשר נחקקו בעקבות המהפכה החוקתית בשנת 1995 נוסף חוק הסניגוריה הציבורית, חוק חקירת חשודים משנות האלפיים, חוק העדה וחקירת אנשים עם מוגבלויות וכו'.

דוגמא, **חוק סדר הדין הפלילי- סמכויות אכיפה ומעצרים** אשר מסדיר את כל הקשור בעיכוב ובמעצר אדם, זכויותיו, תקופות מעצר, עילות המעצר וכן ההשגה כגון עיון חוזר וערר. **חוק הסניגוריה הציבורית** המסדיר את ייצוג מעוטי היכולת. **חוק הנוער, חוק חקירת חשודים, חוק העדת אנשים עם מוגבלויות חוק לטיפול בחולי הנפש, וחוק הסעד המציין הוראות ספציפיות באשר לאוכלוסיות מיוחדות.**

³ איחוד של כמה חוקים ותיקונים

⁴ אין צורך יותר לפרשנות ולפסיקה האנגלית, הנוסח הישראלי הוא הנוסח המחייב

2.1. סדר הדין הפלילי מחולק לארבעה חלקים עיקריים:**א'. הליכים בפני רשויות:**

- (1) תלונה
- (2) חקירה
- (3) העמדה לדין
- (4) יידוע ושימוע
- (5) הסדרים מותנים - בעבירות מסויימות בעיקר בעוונות ניתן בהסדר ליצור מתווה שימנע את הגשת כתב האישום הפלילי

ב'. סמכויות אכיפה:

- (1) מעצרים
- (2) חיפושים
- (3) הסגרה

ג'. הליכי המשפט:

- (1) הקראה
- (2) טענות מקדמיות
- (3) הוכחות
- (4) סיכומים
- (5) הכרעת דין
- (6) טיעונים לעונש
- (7) גזירת דין

ד'. הליכי תקיפה:

- (1) עיון חוזר
- (2) ערר
- (3) ערעור
- (4) משפט חוזר
- (5) דיון נוסף

2.2. אירוע לדוגמא:

רכז מודיעין במשטרת ת"א מקבל ידיעה כי ישראל ישראלי מחזיק בביתו ארסנל של נשקים. הוא מבקש צו חיפוש ומעצר, השופט קובע כי יש חשד סביר להחזקת אמל"ח וחותרם על צו זה. רכז המודיעין מוסר את צו החיפוש לשני אנשים, לבלש ולחוקר, לציין כי חיפוש יש לעשות **בפני שני עדים שאינם שוטרים**. שני שוטרים אלו ניגשים לדירתו של ישראל ישראלי, הם מגיעים לדירה והם מוצאים אותו ואת חברתו חוחית. הם מציגים את צו החיפוש, הם שואלים ותו האם יש דבר אדר לא אמור להיות בבית, במהלך החיפוש מבחין אחד הבלשים כי ישראל ישראלי מכסה את מיטה בסדין, בעת החיפוש מורגשת בליטה בצד המזרן בחדר השינה, הוא לוקח את הסכין היפנית, וחותר את הסדין, נמצא אקדח FN עם מחסנית תואמת ופועל ע"פ נוהל התפישה, הוא לא ידע להסביר את פשר הימצאות האקדח בתוך המזרן, בלשי מעביר את האקדח אל מעבדת הנשק במטא"ר בירושלים⁵, השניים עוצרים את ישראל ישראלי וחוחית. הם מועברים לחקירה אצל החוקר והאקדח נשלח למעבדת נשק משום שלפי החוק (סע' 144 (א) לחוק העונשין) יש לנשק הגדר - כלי שסוגל להמית אדם. לא נמצאו טביעות אצבע על האקדח. בחקירה החוקר מזהיר היטב את ישראל ישראלי "דע לך כי כל מה שתאמר יכול לשמש כנגדך ויירשם, ויכול לשמש כראיה בביהמ"ש והוא יכול להיוועץ עם עו"ד. ישראל ישראלי אומר כי הוא מתגורר כשנה בדירה זו, הוא וחברתו עומדים להתחתן וחבר טוב קנה להם את המזרן הנ"ל. החוקר מבקש לאמת את דבריו של ישראל ישראלי, וישראלי שוכח את שם החבר. כך גם עושים עם חוחית, והיא אמרה גירסה שונה בין עדותה לעדות ישראל ישראלי. בתיק מועבר לתביעה והתביעה מחליטה להגיש כתב אישום כנגד ישראל ישראלי בלבד. מכח כי הדירה היא רק שלו ומכאן קמה לו חזקת ההחזקה שבדין.

כתב האישום מתחלק לשלושה חלקים:

א'. **העובדות** - על התביעה לפרט מהן העובדות העיקריות המהותיות אשר מבססות את העבירות המיוחסות לנאשם. בפרק זה **לא מצוין ראיות**. יש לציין את התאריך של ביצוע העבירה⁶, הסעיף האחרון בעובדות מסכם את העובדות ולמעשה חוזר על העובדות המתארות את העבירה.

ב'. **סעיפי האישום** - כאן מצוינות העבירות **הרלוונטיות** העולות מן העובדות⁷.
ג'. **עדי התביעה** - זהו הפרק אשר סוקר את עדי התביעה. אלו אותם העדים אשר באמצעותם, התביעה בפרשתה להוכיח את האמור בכתב האישום. הנטל

⁵ הוא נשלח למעבדה על מנת להוכיח כי האקדח הינו כלי נשק.

⁶ לפי סע' 9 לחסד"פ, התיישנות לחטא - אחרי שנה, עוון אחרי 5 שנים, פשע 10 שנים, פשע שדינו מיתה או מאסר עולם - עשרים שנה. **עבירות למניעת השמדת עם ועשיית דין בנאצים לא מתיישן**, היה תיקון בשנת 2008 המחוקק מתקן את סע' 9 לחסד"פ לגבי רצח או נסיון לרצח של ראש ממשלה.

⁷ חשוב שלא ליצור "אובר עבירות"

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

המוטל על כתפי התביעה הינו **לשכנע מעבר לכל ספק סביר** כי מה שכתוב בכתב האישום מוכחות. התביעה תוכיח זאת האמצעות העדים. ע"י הבלש והחוקר ניתן להוכיח את החזקת הנשק, ושיבוש מהלכי המשפט, חוחית יכולה להוכיח את הסתירה בדבריו, רס"מ תיאור - שצריך להוכיח כי האקדח הינו נשק לפי חוות דעת מומחה. על כן ש לציין רק את עדי התביעה הרלוונטיים לעובדות.

מכיוון כי מדובר בעבירות נשק, לפי החלוקה לגזרות האחריות בין התביעות לפרקליטות, התיק מוגש ע"י הפרקליטות.

למעשה ישנן שתי סמכויות עיקריות אשר דנים בהן בעת הגשת התביעה הפלילית:

- **סמכות עניינית** - בסמכות זו נשאלת השאלה **מה קרה** ואז מבחינת הסמכות, צריך לדעת להיכן לסווג - להגיש את כתב האישום **מבחינה מהותית**. בעניין זה חוק בתי המשפט מאוד ברור, בסעי' 51 נקבע כי סמכותו של בית המשפט השלום בפלילים עד 7 שנים כולל. נשאלת השאלה מהי הסנקציה לצד העבירה אם היא גדולה משבע שנות מאסר אזי יש להגיש את התביעה לבית המשפט המחוזי⁸. בנוסף במידה ומוגשת תביעה עם עבירה אחת שהיא בסמכות מחוזי ואחת בשלום, אזי יש להגיש את התביעה אל המחוזי.

- **סמכות מקומית** - כאן נשאלת השאלה **היכן קרתה העבירה או לאיזה בית משפט שלום יש להגיש את התביעה**, ולפי שאלה זו יש לקבוע היכן תוגש התביעה הפלילית. זאת מכיוון שבכל עיר גדולה בישראל ישנו בית משפט שלום. כאן החסד"פ אומר בסעי' 6 כי יש להגיש את כתב האישום בשתי חלופות:

(1) **מקום ביצוע העבירה**

(2) **מקום מגורי הנאשם**

הגוף אשר ריבוני לקבוע, הינה התביעה. לרוב, התביעה תגיש במקום שבו היא פועלת. במקרה דנן, החיפוש נערך בביתו של ישראלי בת"א.

⁸ לפי סעי' 40 לחוק בתי המשפט סמכות ביהמ"ש המחוזי הינה סמכות **שיורית** כלומר מה שלא נכנס בשלום ייכנס למחוזי - עבירות מעל ל- 7 שנות מאסר. בנוסף בית המשפט יושב כבית משפט:

1. בית משפט לערעורים על פסקי הדין של השלום

2. בית המשפט לעניינים מנהלים אשר נועד לצמצם את העומס מבג"ץ ולדון בעתירות נגד המדינה ורשותיה רק בעניינים הקבועים בחוק בתי המשפט לעניינים מנהליים

3. תיקים היושבים אצלו (תביעות מעל 2.5 מילון ₪):

4. , מקרקעין, חברות, בפלילי כסמכות **שיורית** על השלום בתיקים פלילים מעל 7 שנות מאסר.

א'. עילות סגירת תיק:

- (1) חוסר ראיות
- (2) חוסר עניין לציבור - אין אינטרס להעמידו לדין
- (3) חוסר אשמה

היה ולתובע, יש ראיות מספיקות שיש סיכוי סביר להרשעה, ויש עניין ציבורי בניהול התיק, אזי ניתן להגיש את כתב האישום. במקרה זה ישנם עוד שני הליכים לפי סעי' 60א' לחסד"פ זכות היידוע והשימוע, כי בעבירות פשע על התביעה להודיע לחשוד כי החומר בעניינו הגיעה אליה והיא צריכה לתת לו את זכות היידוע, יש לו 30 יום מעת הגעת המכתב להגיב בכתב מדוע יש להימנע מהגשת כתב האישום. **זכות זו לא חלה לגבי עצורים.** במידה ולא נעשה כן יש לכך השלכה מבחינת המשך ההליך. כמו כן סעיף זה אומר כי יש לו אפשרות לבקש שדבריו ישמעו בפני התביעה. לפי ההנחיות יש להגיש קודם את התגובה **בכתב תוך 30 יום.**

ע"פ סעי' 67א' לחסד"פ, קובע **הסדר מותנה**⁹ אשר בהן ניתן לסגור את התיק על פני הגשת כתב אישום. לרוב, מדובר באנשים ללא עבר פלילי או אנשים עם עבר פלילי קל וכו'.

ב'. **כתב האישום** - לאחר שהתובע הגיע למסקנה כי יש לו מספיק ראיות וסיכוי סביר להרשעה אזי יוגש כתב אישום, הקראה בהן ניתן להודות או לכפור באשמה, במידה והאשם מודה, הוא יורשע

⁹ לעיתים מתפרסמות רשימה של עבירות עוון בלבד בהן התביעה יכולה לשקול אי הגשת כתב אישום בהסדר מותנה, לרוב בעבירות של תכנון ובניה.

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

ישר. לאחר מכן יהיה טיעונים לעונש ולבסוף תהא גזירת דין. במידה והאשם יכפור באשמה, על התביעה יהיה להוכיח את אשמתו של האשם. לאחר הגשת כתב האישום, בית המשפט שולח העתק מכתב האישום והזמה לדין. ישנם אנשים אשר נמצאים בתנאים מגבילים¹⁰ במקרה לדוגמא בהנחה כי מר ישראלי שוחרר. מבחינת החוק בטרם ההקראה, הטענות המקדמיות באות לפני ההקראה, כאשר בית המשפט שואל לעניין כתב האישום ועולות **טענות מקדמיות** שבו יכול להיות מצב שבו יתוקן כתב האישום או יבוטל.

ג'. **הקראה** - שלב שבו מקריאים לנאשם את כתב האישום, שלב זה יכול לקחת זמן על מנת ללמוד את התיק. אם הוא לא מיוצג השופט צריך להקריא לו את עובדות כתב האישום. יש ערך לכך שהשופט מקריא את כתב האישום מבחינת עצורים לפי **סעי' 143 לחסד"פ** אם בית המשפט לא מבצע הקראה לנאשם, אזי אם עברו 30 יום מיום מעצרו הוא ישוחרר. מר ישראלי התייצב עם סנגורו אשר הקריא לו את כתב האישום ומר ישראלי **מודה בעובדות כתב האישום**¹¹ לאחר מכן בית המשפט כותב **הכרעת דין מרשיעה** "על יסוד הודאת הנאשם אני מרשיע אותו ע"פ סעיפים ...", למעשה ישנו עשר טענות מקדמיות **149(1)-149(10) לחסד"פ**, ע"פ סעי' **150 לחסד"פ** בית המשפט ע"פ סעיף יכול או להורת על תיקון כתב האישום או על ביטולו או לחילופין לדחות את הטענה. בנחה שהתובע שכח לשלוח מכתב ידוע, הסנגור של מר ישראלי טוען **לפגם ופסול מכיוון** שלא קיבל מכתב ידוע. בהנחה כי הסנגור העלה טענה שכתב האישום **אינו מגלה עבירה** לפי סעי' 244 כתוב כי שיבוש הליכי משפט היא גם חקירה פלילית ולכן כתב האישום הוא כן מגלה עבירה.

ד'. **במידה והנאשם כופר באשמה** - ישנו שלב אשר נקרא **דיון** כאן בית המשפט צריך לברר בציציות לגבי כפירתו של הנאשם. בית המשפט יבקש תגובה מפורטת לכל סעיף וסעיף ולכל עובדה ועובדה בכתב האישום. אחרת המשפט לא יהיה רציני כך התביעה תדע מה היא צריכה להוכיח. אולם אם ישנם דברים מוסכמים אין צורך להוכיחם למרות שעל התביעה להוכיח כל תו ותג בכתב האישום. בית המשפט ינסה לחדד את נקודות המחלוקת בין שני הצדדים.

ה'. **הוכחות** - בשלב זה, התביעה נושאת בנטל השכנוע הראשי, היא צריכה להוכיח **מעל לכל ספק סביר** על כן היא תביא כל עד אפשרי רלוונטי לתיק (להלן **עדי התביעה**). העד יחקר **בחקירה ראשית**¹² הינה חקירה כללית ואינפורמטיבית. אסור בחקירה זו להציג שאלות מנחות, שאלות של כן ולא¹³. העד מעיד בשבועה, לאחר מכן מתחילה החקירה הראשית. לאחר מכן הצד **שכנגד**

¹⁰ אותם אנשים אשר נעצרו או שוחררו או שמראש שוחררו בתנאים מגבילים ע"י ק. משטרה מוסמך או ע"י ביהמ"ש. למשל עבירת אלמ"ב ובשלב החקירה הבעל נמצא אצל דודתו במעצר בית בחיפה, יש לו תנאי של הרחקה ואיסור יצירת קשר וכו'. המדינה אומרת כי היא רוצה להקפיד מצב ובתנאים אלו ישנו רצון לנהל את התיק.

¹¹ במצב כזה, בית המשפט צריך לוודא מול הנאשם כי ההודאה היא אמתית

¹² חקירה ש הצד אשר זימן את העד

¹³ ניתן לשאול שאלות של WHQ

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

יחקור בחקירה נגדית¹⁴ למעשה, תפקידה של החקירה הנגדית הינה **לערער את מהימנותו של העד**, לאחר מכן ניתן לחקור את העד **בחקירה חוזרת**¹⁵ היא מוגבלת בכך שהתובע יכול לשאול על סוגיות שעלו בחקירה נגדית, מטרתה להבהיר דברים שעלו בחקירה הנגדית. לאחר סיום עם העד יש לעבור אל העדים הבאים. לאחר שהסתיימה **פרשת התביעה**, התובע מכריז **אלה עדיי במצב כזה**, הדעת נותנת כי יש לעבור אל פרשת ההגנה אלא עם כן הסנגור טוען כי **אין להשיב לאשמה**¹⁶, למעשה על התביעה לבסס תשתית לכאורה לאשמה המיוחסת לנאשם. על כן יש מקום לקבל את טענת ההגנה ולזכות את הנאשם שמא יגרם לו עיוות דין. לאחר שהועלתה טענה זו, בית המשפט שוע את תגובת הפרקליטות. לאחר מכן חלה **פרשת ההגנה** ונשאלת השאלה האם הוא מעוניין להעיד לפי **סעי' 162 לחסד"פ**. אם הוא אינו מעוניין הוא יכול לחזק או לסייע לראיות התביעה כך גם הוא יעיד. במידה והנאשם עולה להעיד, הוא יחקר ראשית על ידי הסנגור בחקירה ראשית. לאחר מכן התובע יחקור בחקירה נגדית וגו'.

ו'. **סיכומים** - לאחר הבאת הראיות **התביעה** תטען מדוע היא סבור כי היא עמדה בנטל וכך לעניין **ההגנה** מדוע התביעה לא עמדה בדרישה ויעוררו ספק סביר יש לזכותו.

ז'. **הכרעת דין - זכאי או אשם**

ח'. **טיעונים לעונש** - כל צד טוען את טענותיו לעונש, ראשית התביעה ולאחר מכן הנאשם.¹⁷ כאן ישנה התחשבות בנסיבות האירוע, ובאופי של הנאשם. כיום בטיעונים לעונש, הצדדים טוענים על מתחם העונש ההולם אשר בנוי :

(1) נסיבות ביצוע העבירה

(2) הערכים המוגנים ומידת הפגיעה בהם

(3) מדיניות הענישה

(4) לאור תיקון 113 לחוק העונשין בית המשפט צריך להתייחס לנסיבות שאינן קשורות למתחם הענישה.¹⁸ בית המשפט מסתכל על כל המכלול הנסיבות. **זכות המילה האחרונה**

היא תמיד לנאשם

ט'. **גזר הדין** - או שניתן במקום או שניתן במועד מיוחד לאחר הטיעונים לעונש.

¹⁴ חקירה של שתי וערב, וניתן אף לכוון את העד "ולהכניס לו מילים לפה"

¹⁵ היא כמו חקירה ראשית

¹⁶ זוהי טענה שאומרת שגם אם ינתן מהימנות מלאה לעדי התביעה שנשמעו עד כה, אזי התביעה לא הצליחה להוכיח את המיוחס לנאשם ולו לכאורה.

¹⁷ זכות המילה האחרונה הינה של הנאשם

¹⁸ אם בעבירה של החזקת נשק הענישה היא בין 7-12 חודשי מאסר, אזי המנעד יזוז בתוך נסיבות שאינן קשורות במתחם הענישה (מצבו, עברו, תיקון פגם),

3. מטרת ההליך הפלילי - חקר האמת:

ע"פ 1/48 סילבסטר נ' היועמ"ש - זהו הערעור הראשון במדינת ישראל, שם הייתה עבירה של פרסום ידיעות העלולות להיות לתועלת האויב, בנוסף האשימו אותו בשימוש במכשיר אלחוט, בסופו של דבר הוא זוכה, כי התביעה לא הוכיחה את כל מה שהיא הייתה צריכה להוכיח, הסגור העלה כל מיני טענות הנוגעות לכתב האישום כאן **הנשיא זמורה אומר** כי סדר הדין הפלילי, מטרתו הינה **חקר האמת** וסדר הדין הוא אינו משחק אשקוקי (שחמט), מטרתנו הינה להגיע לחקר האמת, אך מנגד ישנן את זכויות הנאשם ויש לדאוג שלא ייגרם עיוות דין. בית המשפט צריך לאזן בין האינטרסים הנוגדים. למעשה נקבע כי דברים טכניים אילו דברים שבית המשפט לא ייתן לנאשם לא יהנה מן הספק כי הוא יזוכה בשל תקלה טכנית.

תת"ע (ת"א) 3095-06-14 מדינת ישראל נ' אחמד דעאס - בעניין זה אחמד הועמד לדין בגין נהיגה בשכרות. ניתן למדוד שכרות במספר דרכים. הנאשם סירב לעבור בדיקת שכרות ע"י מכשיר הינשוף, השוטר שיטפל בו טען כי הוא התרשם כי מדובר בשיכור. הוא עמד במחסום, עצר את רכבו, הנאשם הנהג ונדף ממנו ריח של אלכוהול. לאחר בדיקה הוא עוכב, נערך בדיקת מאפיינים והוסבר לגבי בדיקת הינשוף. הנאשם נכשל בבדיקת המאפיינים, אז השוטר ביקש להגיע אל מכשיר הינשוף, הוא גידף וקילל וסירב לעשות את הבדיקה, כאשר נמצא ברכב חצי בקבוק שלווודקה. לאחר מכן השוטר התרשם כי מדובר בשיכור. למעשה השוטר הסביר לנאשם איך לנשוף והוא ניסה לעשות כן. לאור מכלול הראיות הוגש כתב האישום בגין העבירה הנ"ל. התביעה הוכיחה את תקינות המכשיר בהבאת עדים, אולם התביעה הביאה חומר תע"צ של ינשוף אחר. לאחר מכן למעשה קם הסגור בסיום פרשת התביעה וטען כי אין להשיב לאשמה. הטענה בעיקרון נדחתה עקב התרשמות השוטר וטענה זו לא נתקבלה. כאן עלתה סוגיה דומה כשל **ע"פ 1/48** אך לא הותר לתביעה להביא ראיה זו ונקבע כי אין זה עניין של תיקון טכני בלבד. בסופו של דבר הוא הורשע בשכרות.

למעשה בהליך הפלילי, יש לוודא כי הנאשם קיבל את מולא זכויותיו ושלא נגרם לו עיוות דין.
ע"פ 958/80 יצחק קניר נ' מדינת ישראל - מדובר על עבירה על חוק הפיקוח על המטבע, בשלב הסיכומים, הם שמו לב כי נתנו תע"צ כי דובר באזרחי ישראלי, זהו דבר חריג להגיש ראיה נוספת, בית משפט השלום התיר זאת. בעקבות ראיה זו הורשע הנאשם. העליון אומר כי אכן ניתן להביא ראיות נוספות בשלב הסיכומים כל עוד לא נגמרה מלאכת בית המשפט. המגמה הינה למנוע עיוות דין העלול לפגוע בנאשם. המגמה הינה שלא לחסום לחלוטין של את הדרך להבאת ראיות נוספות ומאשר כי אותו שופט שלום נהג כהלכה. גם כאן ישנו פס"ד אשר ממחיש את עניין הפורמליות או מהותית. יש להתייחס אל הדברים באותה הרוח בחינת האיזון, כל עוד לא נפגעת זכות הנאשם להתגונן ולא נגרם עיוות דין, בית המשפט יכול לאזן זאת ולהתיר, בית המשפט צריך לבדוק את מכלול הנסיבות. לכאורה, ישנה גם אפשרות שבשלב של ערעור ניתן לבקש הוספת ראיות.

ע"פ סע' 165 לחסד"פ ניתנת לתביעה אפשרות להביא עד נוסף כאשר מדובר בעדויות הזמה, כלומר דבר מפתיע אשר התביעה לא יכלה לצפות זאת מראש ובית המשפט יכול שכן להתיר,

סע' 150 ההיסטורי הינו סע' 167 הנוכחי

סיימו בעלי הדין הבאת ראיותיהם, רשאי בית המשפט, אם ראה צורך בכך, להורות על הזמנת עד – ואפילו כבר נשמעה עדותו בפני בית המשפט – ועל הבאת ראיות אחרות, אם לבקשת בעלי דין ואם מיזמת בית המשפט.

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

לפי הסיפא לסעיף זה בית המשפט יכול להרות על הזמנת ד והוספת ראיות אחרות בין אם לבקשת הצדדים או ע"פ שיקול דעתו. זהו דבר חריג שבית המשפט יעשה בכך שימוש.

ע"פ 5121/98 טור' רפאל יששכרוב נ' מדינת ישראל - יששכרוב נעדר משירות שלא ברשות, בעת חיפוש בכלא צבאי הוא התפשט ואז למעשה אותרה חבילת גראס, לאחר מכן מקבל אותו חוקר מצ"ח לחקירה ומתחיל לחקור אותו. בעת החקירה רפאל מסביר לו על השימוש, בשלב מסויים ישנה הפסקה בחקירה, ואז מורה מפקדו של החוקר כי הוא יעצור את יששכרוב וכמובן לאפשר לו את זכויותיו. למורות ההוראה שהוא קיבל, הוא ממשיך וחוקר את רפאל ולמעשה מקבל ממנו הודאה נוספת על שימושים נוספים. בסופו של דבר התיק הגיע לאחר בית הדין הצבאי לערעורים אל בית המשפט העליון ובהרכב **תשעה שופטים בראשות הנשיא ברק** כאשר פס"ד המרכזי נכתב ע"י השופטת בייניש. למעשה נפסלו אותן ההודאות שלפניהן לא ניתנה זכות ההיוועצות בעו"ד, וזכות זו הוכרה כזכות יסוד, פס"ד זה ניתן לאחר המהפכה החוקתית. החידוש בפס"ד זה, מעבר לעובדה כי פסלו אמרות בכתב שנתן חשוד הודאות בכתב לאחר שלא עמדו על זכותו, דברים אלו היו קיימים גם בעבר, למעשה **בית המשפט יוצר כלל פסילה ראייתי** מעבר ל-**סע' 12 לפקודת הראיות**. אם עד למתן פס"ד זה, בתי המשפט יכלו לפסול הודאות של חשודים אם הסתבר כי ההודאה ניתנה שלא מרצון טוב וחופשי, נשאלת השאלה **מה קורה אם ההודאה כן עומדת בתנאי סע' 12 האם עדיין ניתן לפסול אותה מכוח זכות היסוד להליך הוגן בפלילים?** בפקודת הראיות ישנם שני סעיפים ייחודים אשר מאפשרים לקבל למעשה הודאת חוץ של חשוד. כלל, ע"פ פקודת הראיות יש את **כלל הראיה הטובה**¹⁹ כאשר ישנו איסור על קבלת **עדות מפי השמועה**²⁰, לכלל זה ישנם **חריגים**, אשר אחד מהם הינו **הודאת חוץ של נאשם**²¹, אשר הודאה זו **קבילה בדין הפלילי**. **סע' 11 לפקודת הראיות** אשר קובע איך להכשיר הודאת נאשם בפני איש שאינו איש מרות²². **סע' 12** דן באיש מרות, כלומר סעיף זה הינו גם חריג לכלל הפוסל עדות מפי השמועה, **אם ניתנה בפני איש מרות**, ולבית המשפט הביאו נסיבות על מתן האמרה²³, ובית המשפט התרשם כי הראיה **ניתנה מרצון טוב וחופשי** אזי בית המשפט יכול לאשר את **קבילותה של העדות**.

החידוש בהלכת יששכרוב כי ניתן לפסול הודאת נאשם מכוח הזכות להליך הוגן, בית המשפט יכול לפסול הודאת חוץ של נאשם למרות שהיא קבילה ע"פ סע' 12 לפקודת הראיות, זאת את בית המשפט התרשם כי ישנה פגיעה ע"פ מבחני פסקת ההגבלה.

¹⁹ להביא את הראיה הטובה ביותר

²⁰ עדות שעד שנותן אותה קלט אותה שלא באמצעות חושיו.

²¹ הודאה שהנאשם נתן מחוץ לכותלי בית המשפט, אמירות מפלילות, הודאה במשטרה וכו'

²² ביציאה מבנק אשר התחולל שם שוד, יוצא חשוד רעול פנים ומבכה שהוא שכח את הכסף בכספת.

²³ השוטר הסביר בבית המשפט את הנסיבות

דנ"פ 3518/07 סגל נ' מדינת ישראל - בו דובר על אדם אשר זייף מסמכים והשתמש בהם על מנת להתקבל לעבודה בברינקס. הוא גנב את רכב הברינקס עם 4.7 מיליון ₪ וכן הונה את ביטוח לאומי. בית משפט השלום גוזר עליו כמעט תשע שנות מאסר. לכאורה בית משפט השלום **חורג מסמכותו**. במחוזי, נקבע כי בית המשפט חרג מסמכותו והוקל העונש, לאחר מכן הוגש **רשות לערעור**, גם הנאשם וגם המדינה מגישה. הרע"פ של המדינה מתקבל בכך שהעליון מחליט לדון ברשות הערעור כערעור לכל דבר. במותב ישבו **השופטים אדמונד לוי, חשין ורובינשטיין** בית משפט העליון אומר כי סמכותו של השלום הינה עד 7 שנים ויש לפרש את **סעי' 51 לחוק בתי המשפט** שזה הסעיף שקובע את סמכות בית משפט השלום, בכך שהוא מתייחס לרף העונש המרבי שניתן להטיל על כל עבירה **בנפרד** אך הוא לא קובע את הרף הכולל למספר עבירות. ניתן לתת על מכלול עבירות גם יותר משבע שנים, עם זאת העליון ממליץ כאשר יש מספר רב, יש לפרט כמה עונש ניתן על כל עבירה, לבסוף העליון מקבל את טענת המדינה והערעור התקבל ופסק הדין של השלום נותר על כנו.

מושכלות יסוד בדן הפלילי

אותם זכויות היסוד אשר מנויות בחוקי היסוד, הם למעשה המערכת אשר יוצרת את האיזונים בין חקר אמת וכו' לבין טוהר ההליך הפלילי. **כלל הזכויות המנויות בחוק יסוד זה ובחוק יסוד חופש העיסוק**, הינן **זכויות יחסיות ולא מוחלטות** והכל שאל של איזון אינטרסים והרוב מתכנס אל **פסקת ההגבלה**. כלומר פגיעה בזכויות יסוד לכאורה צריכות להיות בחוק, ההולם את ערכיה של מדינת ישראל, במידתיות. קל וחומר כי כלל ההגבלות נעשות בחוק ע"י איזונים ובלמים על מנת לעמוד במבחני פסקת ההגבלה.

א'. **סמכות עניינית ומקומית סד"פ**:

ע"פ סעי' 2 לחסד"פ, כלל סדר הדין הפלילי הוא רק ע"פ חוק זה אלא אם יש חוק אחר או על פיו סדר דין שונה²⁴. ישנם חוקים אשר משלימים חוק זה והם ככלל יוצרים את סדר הדין הפלילי. **ע"פ סעי' 3 בכל ענין של סדר הדין שאין עליו הוראה בחיקוק, ינהג בית המשפט בדרך הנראית לו טובה ביותר לעשיית צדק**.

פס"ד ע"פ 476/78 ביטון נ' מדינת ישראל- לביטון יוחסו עבירות של סחר בסמים ועבירת חטיפה. ע"פ חוק בתי המשפט, בעבירות סמים בית המשפט המחוזי יכול לדון בשופט אחד ובעבירות של מעשר שנים ומעלה הוא צריך לדון בהרכב. **אז באותה התקופה**, החוק היה ע"פ חוק בתי המשפט כי עבירת החטיפה היא עבירה שהמחוזי צריך לדון בהרכב של שלושה. אותו השופט שדן אותו בסחר בסמים כדן יחיד, הוא דן אותו גם על החטיפה. הוא הורשע ונגזר עונשו. בעליון עלתה השאלה זו. בית המשפט העליון מפעיל **דוקטרינת בטלות יחסית** בפס"ד של השופט **שמגר** אשר כעיקרון בית המשפט מפעיל סמכות שאין אותה בחוק למעשה הוא **בטל מעיקרו**. לכאורה על עבירת החטיפה כל ההרשעה הינה בטלה מעיקרה. כאן עלתה השאלה **האם הבטלות של החטיפה משליכה על כל התיק או שמא רק על החטיפה**. ע"פ השופט **שמגר** אם מדובר בעבירות שונות וניתן להפריד בין מסכתות

²⁴ למשל חסד"פ סמכויות חיפוש

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

העובדות אזי ניתן להרשיע בגין העבירה שבה הייתה סמכות. כאן בית המשפט מפעיל את המידה הנכונה לעשיית צדק.

סע' 4 לחסד"פ:

"אין מצרפים תביעה אזרחית למשפט פלילי" - כלומר ישנה הפרדה בין ההליכים, ככלל רק המדינה היא המנהלת את הדיון הפלילי.

סע' 5 לחסד"פ:

אין דנים אדם על מעשה שזוכה או הורשע קודם לכן בשל עבירה שבו; אולם אם גרם המעשה למותו של אדם, דנים אותו על כך אף אם הורשע קודם לכן בשל עבירה אחרת שבאותו מעשה; "הרשעה", לענין סעיף זה – לרבות העמדה למבחן ללא הרשעה תחילה.

לא ניתן להגיש כתב אישום פעמיים, ובנוסף לא ניתן להגיש על אותה מסכת עובדות כתב אישום עם עבירה שונה. זאת אולם אם גרם המעשה למותו של אדם דנים אותו על כך אף אם הורשעה בשל עבירה אחרת, ראשית מדובר על פס"ד חלוט, זהו החרוג היחיד שבו ניתן לכאורה להעמיד פעמיים על אותו המעשה²⁵.

סמכות מקומית ועניינית

א'. **סמכות עניינית** - במדינת ישראל ישנן שתי ערכאות דיוניות (מחוזי ושלום) ככלל ישנם ששה מחוזות שיפוטניים, בכל מחוז יש בית משפט מחוזי ובכל עיר גדולה כמעט יש בית משפט שלום. **הסמכות העניינית** שואלת למעשה מה מבחינת מהו התיק, המהות. סמכות זו מחולקת לשתיים:

(1) **לבית המשפט המחוזי ישנה סמכות שיורית** - כל מה שלא ניתן לדון בשלום יש לדון במחוזי. ערעורים על פסקי הדין של השלום, עתירות מנהליות. זאת ע"פ סעי' 40 לחוק **בתי המשפט**. בעניין מקרקעין המחוזי דן בנושאי **בעלות**

(2) **סמכות בית משפט השלום** - סעי' 51 לחוק בתי המשפט, כל עבירות עונשיות אשר הענישה בצידו הינה עד 7 שנים, עבירות שמנויה בחלק ב' לתוספת השניה לחוק בתי המשפט (עבירות סמים אשר עונשם עולה על 7 שנות מאסר), כל זאת שלא יוטל עונש העולה על 7 שנות מאסר. השלום אינו קונה סמכות לתת יותר מ7 שנים. תביעות אזרחיות למעט תביעות הנוגעות למקרקעין שסכום התביעה אינו עולה על 2,500,00 ש"ח.

דנ"פ 3518/07 סגל נ' מדינת ישראל סגל שלמעשה במסמכים מזוייפים ובהתחזות התקבל לעבוד בברינקס, הוא גונב את הרכב עם 4.7 מיליון שקל, בנוסף יש לו אישום של הוצאת כספים מביטוח לאומי והטרדה באמצעות מתקן בזק. בית משפט השלום

²⁵ ת"ד אשר אדם נהג במהירות בקלות ראש, פגע בהולך רגל. הועמד לדין בגין עבירות התעבורה. אותו האדם שנפגע, והתביעה יכולה להוכיח את הקש"ס בין המעשה למוות כאן ניתן להעמידו לדין נוסף בגין גרם מוות.

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

בגין האישום הראשון גוזר עליו 7 שנות מאסר בפועל + שנתיים על תנאי + קנס של 3,000,000 ₪, בגין האישום השני והשלישי כמעט שנה נוספת, למעשה ניתן כמעט 9 שנים. הגיע ערעור למחוזי, כי בית משפט השלום חרג מסמכותו, המחוזי מתקן את גזר הדין ומוריד לחמש שנים בפועל ומשאיר את השנתיים על תנאי. בבקשת רשות הערעור של המדינה שהתקבלה, נקבעה הלכה ע"י השופט אדמונד לוי אשר קובע כי סעי' 51 קובע כי מותר לבית המשפט לדון עד 7 נים אבל כשמדובר במצבור של עבירות, ניתן לתת 7 שנים על כל העבירה וזאת במידה והחוק מאפשר כך. על כן הערעור התקבל והעונש חזר על כנו. ניתן לקבוע עונש כולל על מספר עבירות. בנסיבות אלה בית המשפט מקבל את הערעור.

סמכות מקומית

(א) דנים נאשם בבית המשפט אשר באזור שיפוטו נעברה העבירה, כולה או מקצתה, או נמצא מקום מגוריו של הנאשם.

(ב) בעבירות מן המנויות בתוספת הראשונה שנעברו במצרכי מזון ובעבירות לפי חוק הגנת הצרכן, תשמ"א-1981, גם בית המשפט אשר באזור שיפוטו שווק או נמכר המוצר מוסמך לדון את הנאשם, ואם הוא היצרן - גם בית המשפט אשר באזור שיפוטו מתגורר המתלונן.

בנושא זה, הסעיף המרכזי הינו סעי' 6 לחסד"פ אשר קובע כי דנים אדם במקום ביצוע העבירה כולה או מקצה או במקום מגורי הנאשם. הדברים עלו בבש"פ 10844/02 מנחם אמנון נ' מדינת ישראל התביעה הגישה את כתב האישום לפי מיקום ביצוע העבירה והנאשם ביקש שיוגש לפי מקום המגורים. רובע העליון כי מרגע שהגישה הפרקליטות את התביעה, ומי שמבקש העברת הדיון עליו הראיה להצקת ההעברה. ככלל, בשיקולי בית המשפט על העברת תיק, הוא יעביר את התיק רק בנסיבות מיוחדות, ושאינו מטלטלים אנשי משטרה המעידים במשפט מעבר למחוז השיפוט בהם הם משרתים וזאת למנוע בזבוז של משאבי ציבור. ע"פ סעי' 80 לוק העונשין ניתן לתבוע מהמדינה את הוצאות ההגנה והנסיעות מן המדינה זאת רק לאחר שהאשם זוכה מכל אשמה. בעיקרון ישנה אפשרות לפנות בבקשה אל נשיא ביהמ"ש העליון ע"פ סעי' 78 לחוק בתי המשפט בבקשה להעביר תיק למחוז שיפוט אחר. בנוסף ניתן לתבוע אדם במקום ביצוע העבירה כולה או מקצתה אזי ניתן להגיש את התביעה בכל מחוז שבו נגרמה העבירה. גם בעבירות במצרכי מזון ובעבירות לפי חוק להגנת הצרכן, אם יש מצרך שיוצר בצפון, והנאשם גר בדרום ניתן להגיש בצפון ואף הגשת התביעה גם באזור שיפוט המתלונן. בעבירות חוץ²⁶ חלים עליה דיני העונשין של ישראל לפי סעי' 13 ו 14 לחוק העונשין. בעבירות נגד מדינת ישראל או בעם היהודי, או נגד אדם ישראלי, בעבירות חוץ ובאישור היועמ"ש ישראל יכולה להעמיד לדין אדם אשר מקום מגוריו לא בישראל או לא ידוע, ניתן להגיש את התביעה למחוז השיפוט של בית המשפט בו נמצאת היחידה החוקרת. בנוסף אם נעברה עבירה ע"י אדם שמקום מגוריו לא ידוע יש להגיש את התביעה במקום תפיסת האדם. סעי' 6(ג)(1) אומר כי בעבירה ע"פ חוק ההגבלים העסקיים יידון הנאשם בבית המשפט המחוזי שקבע שר המשפטים בצו (במחוזי בירושלים). ע"פ סעי' 9(ב) לחוק העונשין כי בגלל החרוגות של

²⁶ ע"פ סעי' 7 לחוק העונשין עבירה שאינה עבירת פנים הינה עבירת חוץ

העמדה לדין על עבירה שבוצעה בחו"ל, אי לכך רק היועמ"ש יכול להגיש את התביעה או בהסכמתו.

דוגמא לכך סעי' 38 לפקודת הסמים המסוכנים :

(א) אזרח ישראלי או תושב ישראל העושה מחוץ לישראל מעשה שאילו נעשה בישראל היה עבירה לפי פקודה זו – רואים אותו כאילו עבר עבירה בישראל.

(ב) מי שאינו אזרח ישראלי או תושב ישראל העושה מחוץ לישראל מעשה שאילו נעשה בישראל היה עבירה לפי הוראות סעיף 6 או סימן ב' של פרק ג', או עבירה של החזקת סם מסוכן לפי סעיף 7 – רואים אותו כאילו עבר עבירה בישראל.

(ג) לא יועמד אדם לדין מכוח האמור בסעיף קטן (ב) אם המעשה נעשה במקום הנתון לשיפוטה של מדינת חוץ, אלא אם המעשה אסור גם על פי החוק במקום המעשה.

(ד) כתב-אישום לפי סעיף זה לא יוגש אלא מטעם היועץ המשפטי לממשלה או בהסכמתו בכתב.

(ה) לא יוגש כתב אישום לפי סעיף זה נגד אדם על מעשה שהורשע או זוכה עליו מחוץ לישראל.

לציין כי הדין הישראלי אינו טעון הוכחה יש להוכיח רק את העובדות בכתב האישום, לעומת זאת דין זר הוא טעון הוכחה נ מכיוון שהוא עובדה זרה וצריך להוכיח אותו. על כן במשפט שכזה, אם הנאשם יטען כי לפי דיני מדינה כלשהי אין עבירה מסוג הנדון, כלומר ישנה חובת הוכחה כי כך הדין באותה המדינה. דברים אלו עלו ב ע"פ 4479/03 חוזה אוירו נ' מדינת ישראל אשר בו מדובר על יבוא סמים בשיעור של אלפי טבליות MDMA (אקסטזי) הנאשם עשה ייבוא מהולנד לארה"ב. הועמד לדין בישראל כאזרח ישראלי עם אישור יועמ"ש. אחת הטענות בערעור לעליון כי הדבר לא עומד בעבירת ייבוא ובית המשפט דוחה טענה זו מכוח סעי' 358 לפס"מ והרי המעשים הללו מיוחסים כאילו נעשו בישראל.

(1) סמכות בצירוף אישומים או נאשמים

צורפו אישומים בכמה עבירות או הואשמו כמה נאשמים בכתב אישום אחד, מוסמך לדון בענין כל בית משפט אשר לו השיפוט, לפי סעיף 6 באחת העבירות או על אחד הנאשמים.

אם יש אירוע של גניבת רכב בעכו ע"י שני אנשים, ורק אחד ברח עם הרכב ודלקו אחריו משטרה, הוא נתפס בת"א וכאשר הוא פרק מהרכב הוא גם תקף את השוטר, לכאורה בגלל שיש שני נאשמים ניתן להגיש את כתב האישום גם בעכו וגם בת"א. כך גם לגבי צירוף אישומים אותו הנאשם איים על בת זוגו בחיפה כי זה מקום המגורים ומקום ביצוע העבירה, וכשהוא היה בת"א הוא שלח מסרון מפאב עם אמירות מאיימות על בת זוג אחרת שהייתה לו. עצם העובדה כי מיוחסות לו כמה עבירות, ניתן להעמיד אותו לדין במקום אחד. מספיק ישנו אישום אחד הנותן סמכות מקומית ניתן לדון בכל התיק

(2) סמכות באין אחיזה

קבע היועץ המשפטי לממשלה במקרה פלוני כי לפי סעיפים 6 ו-7 אין בית משפט אשר לו סמכות מקומית, יידון הנאשם בבית משפט בירושלים.

החקירה הפלילית הלכה למעשה

החוקים המסדירים את החקירה הפלילית:

- חסד"פ (חקירת חשודים), תשס"ב 2002
- חוק הליכי חקירה והעדה, תשס"ו - 2005
- חוק נוער (שפיטה ענישה ודרכי טיפול) תשל"א 1971
- פקודת הפרוצדורה הפלילית
- חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים) תשט"ו 1955
- חוק לתיקון סדרי הדין (חקירת עדים) תשי"ח - 1957
- פקודת הראיות [נוסח חדש] תשל"א - 1971

פס"ד ע"פ 721/80 שלמה תורג'מן נ' מדינת ישראל - שניים הועמדו לדין, אחד נתפס והשני הצליח להימלט. הייתה עדה אשר ערכו לה מסדר זיהוי תמונות ולפני המסדר המשטרה הראתה לה את תמונת החשוד והיא זיהתה אותו. כמו כן הוא טען טענת אליבי כי הוא היה במקום מסויים בעת ביצוע העבירה וטענה זו לא נבדקה. העליון מזכה אותו ומפי השופט ברק קובע דברי יסוד ומושכלות יסוד לגבי הליך החקירה. בית המשפט אומר כי מטרת החקירה הינה **חקר האמת** לא הרשעה או זיכוי. יש לאסוף ראיות לגבי שני הצדדים (גם ראיות המצודדות בשמה וגם ראיות המצודדות בחפות) בסופו של דבר, עם כשלים רבים בהליך החקירה בית המשפט מורה על זיכוי של מר תורג'מן.

- סע' 2(1) **לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות)** [להלן **הפקודה**] - קצין משטרה או כל קצין אחר יכולים לבצע חקירות של עבירות, יכולים לחקור בע"פ וכן רשאים לרשום בעת כל הודעה שמסר אדם. זוהי למעשה הסמכות הכללית לחקור כל אדם.
- סע' 2(2) **לפקודה** - מדבר על נושא החשוד
- **בפקודת הראיות**²⁷ בסע' 11-12 אשר מדבר על אמרת נאשם מחוץ לכותלי ביהמ"ש. החוק מכשיר אמרה כזו כעדות למרות שאי ישמע שאדם מתוודה לכאורה חריג זה מתיר לכל אדם להעיד. **לעומת זאת בסע' 12** אם ישנה הודאה, העדות לכך תהא קבילה בפניו על ביצוע העבירה בית המשפט מתנה זו כי ישנה התרשמות כי הודאה זו ניתנה חופשית ומרצון, קרי הנסיבות מלמדות כי היא חופשית ומרצון, וניתן באמצעותו להוכיח את החריג. בעקבות תקנות השופטים הבריטיים שזוהי פסיקה שהנושא שלה אזהרה וזכויות החשוד עלו בפסיקה הבריטית, בעקבות הדברים הללו, אזי כדי לוודא כי אכן חקירתו של חשוד ניתנה **חופשית ומרצון** (עפ' סע' 12 לפקודת הראיות), אזי על התביעה להוכיח כי ההודאה ניתנה חופשית ומרצון. אם החשוד לא הודה במשטרה, אזי

²⁷ פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א - 1971

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

פחות הסנגוריה מתעניינת בעדות שלו. כיום ע"פ הפסיקה והנחיות היועמ"ש, אזי בנושא של חקירת חשודים **על החוקר להזהיר אותו בדבר הזכויות שלו**. דברים אלו תומכים ומוכיחים כי אכן **ההודאה ניתנה חופשית ומרצון**. כאשר הנאשם **מיוצג** על התביעה להביא את כלל הראיות. על כן יש להוכיח את כלל הנסיבות (אזהרה, עמדו על כל זכויותיו, נתנו לו להיועץ בעו"ד וכו').

(1) בשנת 2002 מחוקקת הכנסת את חוק **סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים)**²⁸, זאת

על מנת למזער את הלכת יששכרוב. בית השפט העליון אמר כי הליך החקירה כי הליך זה הינו הליך קשה ומותר להליך כזה לעמוד כל עוד לא הופעלו אמצעים פסולים, אזי החקירה מותרת. על מנת שתהא שקיפות, החליט המחוקק שהוא מחיל נושא של **חובת תיעוד**. **בסעי' 1** המחוקק מפריד בין תיעוד חזותי לבין תיעוד קולי. **סעי' 2** חקירה בשפת החשוד, לרבות שפת הסימנים. **סעי' 3** קובע שחקירה תהיה רק **בתחנת משטרה**, כלל ישנם חריגים.

א' **תיעוד חקירת חשוד ע"פ סעי' 4** תהיה מראשיתה ועד סופה, לרבות חילופי הדברים שנעשו בין החוקר לחשוד או בנוכחות החשוד, התיעוד יהיה **חזותי או קולי**, בנוסף תיעוד בכתב יכלול את עיקרי חילופי הדברים, וזאת ע"פ ס"ק (ב). **ב'** **ע"פ סעי' 7** התיעוד יחול רק על עבירות המתועדות בתוספת (עבירות שמעל 10 שנות מאסר ומעלה) קרי כל העבירות שבית משפט מחוזי רשאי לדון בהם. ע"פ **סעי' 8**, אם תועדה החקירה רק בכתב, היא חייבת להיות מתועדת **בשפת החקירה**. מבחינת ההודעה המקורית של החשוד היא חייבת בשפתו או בשפה שהוא דובר אותה, אבל אם לא ניתן לתעד בכתב, החקירה תתועד ביעוד חזותי. אם לשוטר יש יסוד להניח שהחשוד לא קורא קרוא וכתוב אזי חייבים לעשות יעוד חזותי או קולי.

ג' **סעי' 9**, ע"פ סעיף זה, בחקירת חשוד מחוץ לתחנה, יש לתעד זאת באמצעות חזותי, קולי או בכתב. ובפרט **שחזור אשר חייבים תיעוד חזותי בלבד**. **ע"פ סעי' 13** - מי שמפרסם תיעוד חזותי או קולי ללא אישור מבית המשפט - דינו מאסר שנה.

לסיכום, כיום התיעוד החזותי חל לעבירות של עשר שנים ומעלה, הנטייה היא להפעיל כמה שיותר תיעוד בכל החקירות. חקירה צריכה להיעשות בתחנת משטרה אלא אם יש דחיפות. שחזור מחויב בתיעוד חזותי.

²⁸ חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), תשס"ב - 2002

(2) **חוק הליכי חקירה והעדה (התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית)**- מדבר על חקירה והעדה של אנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית. כאשר הוגש כתב אישום, זכאי הנאשם וסנגורו לעיין ולצלם את חומר החקירה, לעניין אנשים עם מוגבלות, **סעי' 11 לחוק זה**, כי הנאשם אינו זכאי להעתיק את הקלטת כד ההגנה המתלונן המוגבל גוברת. אם הקורבן הוא מוגבל שכלית או נפשית, אותו החוקר יכול להעיד במקומו במשפט ואם זאת ראייה יחידה במשפט, יש לדרוש סיוע לראיות. לא יורשע חשוד בעבירות המיוחסות אלא אם יש ראייה המסייעת להרשעתו.

(3) **חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים)** - חוק זה מגדיר ילד כמי שלא מלאו לו 14, החוק חל רק על עבירות שבתוספת. החוק קובע כי בעבירות אלו ילד לא יחקר לא כעד ולא כחשוד אל ע"י **חוקר ילדים**²⁹. כאן יהיה תיעוד חזותי ובכתב בסוף החקירה תהא הערכת מהימנות שתינתן ע"י החוקר. אותו החוקר יכול לאסור על העדת הקטין ואם זוהי הראייה היחידה ישנו צורך בסיוע וזאת ע"פ **סעי' 11 לחוק הנ"ל**.

(4) **חוק הנוער**³⁰, עבר שינו מהותי בשנת 2008 (תיקון 14) החוק קובע כי קטין הוא מי שלא מלאו לו 18. החוק מרחב זאת כי גם אדם שביום הגשת כתב האישום לא מלאו לו 18 אזי הוא עדיין קטין (סעי' 1 לחוק). מבחינת החקירה, ישנם מושכלות יסוד רבות:

- **קיום חקירה בשפתו**
- חובת הודעה להורים
- הגבלת שעות החקירה של הקטין - בעיקרון קטין לא חוקרים בלילה
- אין לחקור קטין שלא בליווי הורה

תכליתה של החקירה הפלילית

בפרשת תורג'מן אומר השופט ברק - **מטרת החקירה הפלילית אינה מציאת ראיות להרשעתו של החשוד, אלא מציאת ראיות לחשיפת האמת** על כן המשטרה צריכה לאסוף ראיות שתומכות בהרשעה מחד ומאידך מצדדות בזיכוי.

ע"פ 5386/05 בילל אלחורטי נ' מדינת ישראל - מדובר על עבירה של סחיטה באיומים, קשירת קשר לפשע ושוד. היה בחור עם מוגבלות אשר היה שור של מפעל, נתנו לו לגור בקרוון והוא התיידד עם כל מיני חברים ובשלב מסויים הגיעו אליו אנשים ביניהם אדון בילל. קשרו והכו אותו ובסוף נבו לו דברים מהבית. הבחור זיהה את בילל והוא הורשע במיוחס לו. ההגנה הגישה הודעת ערעור שהיא טענה כי נפלו בתיק זה מחדלי חקירה רבים. ומכוח מחדלים אלו בוקש זיכוי הנאשם. הוא טען שצריך לשאוב לשיטת המשפט דוקטרינת הנזק הראייתי, למעשה

²⁹ אינו שוטר אלא עו"ס אשר מונה ע"י שר הרווחה.

³⁰ **חוק הנוער (שפיטה ענישה ודרכי טיפול)**, תשל"א - 1971

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

כאשר המשטר לא חקרה כמו שצריך תיק אזי היא גרמה לנזק ראייתי ופגעה בזכותו להתגונן ולכן יש לזכותו. **השופט רובינשטיין** דוחה טענה זו, מכיוון שבהליך הפלילי מדובר בדיות ראיות מעבר לכל ספק סביר. לבסוף הערעור נדחה. השופט רובינשטיין חוזר למעשה על דברי ברק ואומר כי בבסיס חובת החקירה יש להביא לחקר האמת ולהבאת האשם האמיתי לדין. חובה זו הינה חובה למיצוי הליכי חקירה כראוי ומתוך כך חלק למיצוי הנאשם למשפט הוגן. מטרת החקירה אינה מצאת ראיות להאשמה אלא מציאת ראיות לחשיפת האמת. **במקרים של מחדלי חקירה, ביהמ"ש ישאל את עצמו אם אלו כה חמורים עד כי יש חשש לקיפוח זכויותיו של הנאשם. מחדלי חקירה נבחנים כמכלול לאחר התיק ותמיד ישווה בית המשפט לנגד עיניו את ההבדל בין דיות הראיות למיצוי החקירה. התביעה הפלילית צריכה להביא א ראיות מספיקות ולא ראיות מקסימליות מער לכל ספק סביר. מחדלי חקירה אינם מביאים מיני ובי לזיכו נאשם, עם זאת במישור של כמות מחדלי החקירה היורדות לשורשו של ההליך, יכול הדבר לפגוע ביכולתו להתגונן ובתוך כך לעורר ספק סביר באשר לאשמה.**

פס"ד ת"פ (מרכז) 380-09-12 מדינת ישראל נ' יניב פיירובוסקין - יניב באזור גבעת ברנר חלף על פני הרצים במהירות. הוא זוכה ע"י המחוזי עקב מחדלי החקירה. מדובר בחשוד אשר נחקר בשמונה הודאות שרק לקראת האמצע הוא החל להודות. בית המשפט התרשם כי המשטרה הייתה "נעולה" על החשוד הספציפי והיא לא בדקה אפיקי חקירה אחרים. בית המשפט החליט לזכות מפאת מחדלים אלו.

ת"ד (ת"א) 7056-12-14 מדינת ישראל נ' אמיר אילביצקי - בצומת בת"א כאשר לנהג היה תמרור עצור והוא ביקש להמשיך ישר בצומת, כאשר הגיע משמאלו רוכב קטנוע נכנס ברכב, נגרמה לו חבה כלשהי. הנהג הזה עמד לדין. בסופו של דבר מחדלי החקירה התבררו ככאלה שבוחן תנועה לא יצא לשטח, אלא בשלב מאוחר, והוברר כי היה כוח משטרה שהגיע לשטח ולא תיעדו את הזירה, הנאשם תיעד את רוכב הקטנוע, לא נבחנה טענת הנאשם לאשמתו של רוכב הקטנוע. כמו כן התביעה הסתמכה על עדות בוחן משטרה י שהגיע לזירה בשלב מאוחר יותר.

ת"ד (ת"א) 5279-03-15 מדינת ישראל נ' אסרס - נהג עם תמרור עצור הוברר שהיה רכב נוסף שחסם את שדה הראיה ולא תועד, נאשם לא נחקר בשפתו, בסופו של דבר בשל מחדלי החקירה זוכה הנאשם.

מעצרים

דיני המעצרים מזכירים בזכות החירות אשר קנויה לכל אדם בישראל וזאת ע"פ סעיף 5 חלוק יסוד כבוד האדם וחירותו. בג"צ 1892/14 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון פנים ואח' זהו פסק הדין האחרון של השופט רובנשטיין. בפסק דין זה יש תכליות רבות ומוטיבים בעניין מעצרים. בג"צ זה דן בנושא של תאי הכליאה של עצירים ואסירים בישראל. בעיקרון הסטנדרט המופיע בדין מדבר על כך כסטנדרט ראוי של 4.5 מ"ר לעציר / אסיר כולל שטחים של מקלחות ואסלה, כאשר בפועל הסטנדרט הזה לא התקיים. מכאן העתירה לבג"צ. הוברר כי למעשה למדינה ולשב"ס יש שיקול דעת להשתדל לעמוד בסטנדרט זה. בג"צ נתן כיוון למדינה ואמר כי יש לעמוד בסטנדרט זה. השופט רובנשטיין עשה מחקר השוואתי עם מדינות אחרות ובעיקר ארה"ב, שם הוברר כי 25% מהאסירים מהעולם כולו הם בארה"ב, לכן גם שם החלה החשיבה של צמצום תופעת המעצרים, והגיעו למסקנה שככל ישפרו את תנאי האסיר מבחינת המרחב כך כמויות האסירים יכולות לרדת, יהיה פחות חיכוך וכו'. הוברר כי בממוצע שטח התא הממוצע בישראל עומד כיום על 3.16 מ"ר כולל מקלחת אסלה וכו'. אומר השופט רובנשטיין מפסקה י"ח לעניין עצירים, בפסקה קכ"ו לעניין אסירים. בסופו של דבר עתירה זו מתקבלת, בג"צ מדרג את המהלך וקובע כי המדינה תעשה ככל שנדרש שלכל אסיר ועציר יהיה לפחות 3 מ"ר, ותוך 18 חודש כל שטח מחיה יעמוד על 4.5 מ"ר.

למעשה, מעצר זוהי הגבלת חירותו של אדם מכל סוג שהיא על מנת להשיג תכלית מסויימת. לפני הגשת כתב אישום המטרות יהיו צורכי חקירה ומסוכנות; ולאחר הגשת כתב אישום התכליות הינן תכליות מניעתיות - למנוע שיבוש או השפעה על ההליך המשפטי או למנוע מסוכנות הנשקפת מן העצור שלפנינו. דרך המלך הינה חלופת מעצר תמידי. בשלבי החקירה הדברים יותר קשים, אם ישנם כמה עצורים שפרצו לבנק לא ניתן לשחרר אחד והשאיר עצורים את השאר. לרוב לפני הגשת כתב האישום העילה העיקרית תהא לצורכי חקירה. ולאחר הגשת כתב האישום העילה תהיה יותר עילה מניעתית.

א' סעיף 1 לחוק המעצרים -

א' אין מעצר ועיכוב אלא בחוק או לפי חוק מכוח הסמכה מפורשת בו.

ב' מעצרו ועיכובו של אדם יהיו בדרך שתבטיח שמירה מרבית על כבוד האדם ועל זכויותיו.

ג' הוראות חוק זה יחולו על מעצר ועל עיכוב לפי כל חוק, אלא אם כן נקבעו בחוק הוראות אחרות.

אם עד 1996 הייתה הסתמכות על פקודת סדר הדין הפלילי, עילות, הסמכויות, תקופות המעצר היו לא ברורות יותר. בשנת 1992 אמר השופט ברק כי אירעה מהפכה חוקתית בישראל בכינון חוקי היסוד אשר שינו את האיזון, זכויות האדם קפצו מדרגה, ולכן אם הנוסחה משתנה אז גם החקיקה צריכה להיות מותאמת ולהשתנות.

ב' עדיפות למעצר בצו - סעיף 4 לחוק המעצרים :

"מעצר אדם יהיה בצו של שופט (להלן - צו מעצר), אלא אם כן הוענקה בחוק

סמכות לעצור בלא צו."

למעשה עדיף לעכב אדם מאשר לעצור אותו ולאחר מכן עדיף לעצור ע"י

שופט."

בש"פ 2145/92 ויקטור גואטה - שוטרים בדרך חברון בירושלים רואים את ויקטור גואטה, ועשו לו חיפוש, הכניסו אותו לפתח של בנין מגורים, התגלתה בין ישבניו התגלה ב-2.5 גרם הרואין נטו. השופטת אור מזדעקת לצורת החיפוש שעשו על ויקטור גואטה. היא אומרת כי מדינה מתוקנת צריכה לסבול שחרור של אדם כזה ומערכת החוק תלמד כי את אכיפת החוק יש לעשות ע"פ החוק. הוגש ערעור לעליון, **מפי השופט אילון** אשר מצטט הלכות מהדין העברי (שעטנז) ואומר כי קובע התלמוד כי גדול כבוד הבריות מן המצוות לא תעשה שבתורה, אי לכך יש לכבד תמיד את האדם, הוא מכנה את השופטת קמא השופטת המלומדת ואומר כי לא כל המידע היה בפניה משום שהוברר כי לשוטרים היה מידע מוקדם, הייתה הסכמה לחיפוש, ולכן השופט מקבל את ערר המדינה. הוא מותיר את ויקטור משוחרר, אבל הוא קובע עליו ערבות לשם התייצבות במשפט. פס"ד זה מסביר אודות החשיבות לעניין מעצרו ועיכוב של אדם בדרך שתהא שמירה מירבית על כבוד האדם וזכויותיו.

(ג) **סמכות עניינית:**

הסמכות העניינית לדון בענין שחוק זה דן בו תהא נתונה –

- (1) **כל עוד לא הוגש כתב אישום – לבית משפט השלום;**
- (2) **לאחר הגשת כתב אישום – לבית המשפט המוסמך לדון בכתב האישום;**
- (3) **בערעור – לבית המשפט שלערעור.**

ע"פ ס"ק (1), אם ישנו רצון להביא למעצר אדם החשוד ברצח אשר כתב אישום ברצח יש להגיש להרכב במחוזי, זאת **כל עוד לא הוגש כתב אישום**, יש לגשת בכלל הבקשות לבית משפט השלום. בית משפט השלום דן **בכל תיקי החקירה** שטרם הוגש בהם כתב אישום.

ע"פ ס"ק (2) **לאחר הגשת כתב האישום**, יש לגשת לבית המשפט הרלוונטי ועל פי ס"ק (3) ערעור יש להגיש לערכאת הערעור.

(ד) **סמכות מקומית –**

(א) **בכפוף להוראות אחרות שבחוק זה, הסמכות המקומית בענין שחוק זה דן בו, תהא נתונה לבית המשפט אשר באזור שיפוטו התקיים אחד מאלה:**

- (1) **נעברה העבירה, שבקשר אליה מוגשת הבקשה, כולה או מקצתה;**
- (2) **נמצאת היחידה הממונה על חקירת העבירה, שבקשר אליה מוגשת הבקשה;**
- (3) **האדם מוחזק במעצר ולא ניתן לפנות לבית המשפט במקומות האמורים בפסקאות (1) או (2) בשל נסיבות מיוחדות שיפורטו.**

(ב) **הוגשה בקשה לבית המשפט לפי חוק זה בענין מעצר או שחרור, ימשיך אותו בית משפט לדון בכל בקשה כאמור הנמצאת בסמכותו העניינית, בקשר לאותה עבירה, אף אם נתונה**

- סמכות מקומית גם לבית משפט אחר, אלא אם כן התקיים אחד מאלה:**
- (1) **הבקשה הקודמת התייחסה למעצר בנסיבות האמורות בסעיף קטן (א)(3);**
 - (2) **חקירת העבירה הועברה ליחידת חקירות אחרת.**

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

ע"פ סעי' 3(א)(1) (2) או במקום ביצוע העבירה או מקום הימצאות היחידה החוקרת זאת בניגוד לסעי' 6 לחסד"פ. ס"ק (3) בעיקרון הסמכות המקומית הינה לבית המשפט שבמחוז שיפוטו נעברה העבירה או נמצאת היחידה החוקרת, בסעיף קטן זה ישנה עילה נוספת לדין במחוז שיפוט במקום הימצאותו של אדם הנתון בסכנה. לעומת זאת ס"ק (3)(ב) קובע כי אם התחיל הדיון בבית משפט מסויים אזי צריך להשלים אותו שם אלא אם התנאים המוגדרים בסעיף.

דברים אלו עלו

בש"פ 10374/05 פלוני נ' מדינת ישראל - אדם חשוד בכריתת עצים של פלשתנאים היחידה שחקרה משטרת ירושלים, תחנת הבירה הלכה לשופט מעצרים הוא נעצר ואת המשך המעצר הועבר לאשדוד. בית המשפט העליון דוחה את הערר וע"פ השופט ארבל אומר כי אמנם השב"כ היה מעורב בחקירה וקיבל פיקוד עליה ולכן אין מניעה כי התיק ימשיך בבית משפט השלום באשדוד.

ה') סעי' 4 לחוק המעצרים - עדיפות למעצר בצו :

מעצר אדם יהיה בצו של שופט (להלן - צו מעצר), אלא אם כן הוענקה בחוק סמכות לעצור בלא צו.

סעי' 5 לחוק המעצרים :

תחילת מעצרו של אדם היא באחד מאלה :

(1) במעצר על פי צו שופט שניתן בנוכחות האדם - עם הודעת השופט בפניו על מתן הצו, אלא אם כן קבע השופט מועד אחר ;

(2) במעצר על פי צו שופט שניתן בהעדרו של האדם או במעצר שלא על פי צו שופט - עם מסירת הודעה כדין כאמור בסעיף 24 מאת מבצע המעצר לאדם שעומדים לעוצרו, או עם עשיית מעשה גלוי למימוש המעצר, בנסיבות שבהן פוטר הדין ממתן הודעה, כאמור בסעיף 24(ב).

(א) העוצר אדם יזהה את עצמו תחילה בפני החשוד, בציון שמו או כינויו הרשמי והיותו שוטר או עובד ציבור, יודיע לו מיד שהוא עצור ויבהיר לו את סיבת המעצר בהקדם האפשרי במהלך ביצוע המעצר ; שוטר יזהה את עצמו גם בהתאם להוראות סעיף 5א לפקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן - פקודת המשטרה), ועובד ציבור יזהה את עצמו גם על ידי הצגת תעודה המעידה על סמכויותיו. היה המעצר על פי צו שופט, ימסור מבצע המעצר לעצור עותק מהצו.

כלל, הכלל הוא לעצור אדם בנוכחותו אך ניתן לעצור אדם לא בנוכחות הנאשם. במעצר ע"פ צו שופט בהיעדר החשוד או על יד שוטר, יש להזדהות בפני העצור, הזיהוי נעשה ע"פ סעי' 5א לפקודת המשטרה, עליו להציג את הצו. הוראות אלו לא יחולו ע"פ סעי' 24(ב) :

(ב) הוראות סעיף קטן (א), למעט החובה להודיע לחשוד על המעצר ולמסור לו עותק מהצו, לא יחולו -

(1) אם ברור בנסיבות הענין, כי זהות השוטר וסיבת המעצר ידועים לעצור ;

(2) אם מילוין עלול לסכל את ביצוע המעצר ;

(3) אם מילוין עלול לגרום לפגיעה בבטחון מבצע המעצר בשעת ביצוע המעצר או להעלמת ראיה ;

חלפו הנסיבות שמנעו מילוי הוראות סעיף קטן (א), יקיים מבצע המעצר את ההוראות האמורות מוקדם ככל האפשר.

(ג) מילוי החובות האמורות בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) הוא תנאי לחוקיות המעצר.

הזדהות שוטר סע' 5א' לפקודת המשטרה:

5א. (א) שוטר שהוא לבוש מדים יענוד תג זיהוי גלוי לעין הנושא את שמו ושם משפחתו.

(ב) שוטר שאינו לבוש מדים והוא משתמש בסמכויות שוטר כלפי אדם, יזהה את

עצמו בפני אותו אדם בציון שמו או כינויו הרשמי והיותו שוטר, וכן בהצגת תעודת המינוי שלו.

(ג) שוטר שהוא לבוש מדים המשתמש בסמכויות שוטר כלפי אדם, יציג את תעודת

המינוי שלו מיד עם דרישתו של אותו אדם.

(ד) שוטר ימסור את פרטי זהותו ואת מספרו האישי, לבקשת כל אדם בכל ענין

הקשור להיותו שוטר, בין אם הוא לבוש מדים ובין אם לאו.

(ה) חובת ההזדהות לפי סעיפים קטנים (ב), (ג) או (ד) לא תחול אם –

(1) מילויה עלול לסכל את ביצוע הסמכות;

(2) מילויה עלול לגרום לפגיעה בבטחונו של השוטר או של אדם אחר.

(ו) חלפו הנסיבות שמנעו מילוי החובות לפי סעיף זה יקיים השוטר את ההוראות

האמורות, מוקדם ככל האפשר.

(ו') סיום המעצר - סע' 6 לחוק המעצרים

(א) מעצרו של אדם יסתיים באחד מאלה:

(1) בתום תקופת המעצר שנקבעה לו; - 24 שעות או מועד השחרור ע"י שופט

(2) בהודעה לעצור על החלטת שופט או אדם מוסמך על סיום מעצרו;

(3) הותנה סיום מעצרו בתנאים – בהתמלא התנאים. - מעצר בית לדוגמה

(ב) ניתנה החלטה על שחרורו של אדם בהעדרו, תימסר לו, ללא דיחוי, הודעה על כך.

מ"י - מעצר ימים - טרם הגשת כתב אישום - חשוד

מ"ת - מעצר עד תום הליכים - משיב

שופט חייב אישורים שמעידים על היכולת להמשיך או לשחרר ממעצר.

(ז') תנאי החזקה במעצר - סעיפים 7, 8 לחוק המעצרים:

(1) במקום מעצר, באחריות משטרת ישראל או שירות בתי הסוהר, שהשר לבטחון פנים

הכריז עליו כמקום מעצר; הכרזה לפי סעיף זה תפורסם ברשומות;

(2) במקום פיקוח, כהגדרתו בסעיף 22א.

בעיקרון ישנם סעיפים בחוקים הנ"ל הנוגעות להחזקת עצורים ואסירים בעיקרון עצור יוחזק

במתקן מעצר באחריות מ"י או שב"ס. מקום מעצר מוגדר גם כמקום פיקוח לפי התיקון

משנת 2016 ישנו מעצר באיזוק אלקטרוני לפי סע' 22 ב' לחוק המעצרים.

- (ח') **עיכוב - סעי' 66-75 לחוק המעצרים** - עיכוב עדיף על מעצר, הוא מוגדר בסעי' 66 כהגבלת חירותו של אדם לנוע בחופשיות בשל חשד לביצוע עבירה או למנוע ביצוע עבירה כאשר היא מוגבלת בזמן. עיכוב הינו עד 3 שעות וישנם כל מיני סוגי עיכובים.
- (1) **עיכוב חשוד במקום** - עיכוב לצורך בירור זהות וחקירה במקום זאת בחשד לביצוע עבירה או ישנו יסוד סביר להניח למעבר עבירה. שוטר ראשי לדרוש להתלוות אליו לתחנת המשטרה לשם בירור זהות.
- (2) **עיכוב עד במקום** - ע"פ סעי' 68 אם ישנו יסוד סביר לחשד לעבירה, ראשי הוא לעכב אדם כדי לברר את זהותו ומענו וכדי לחקור אותו במקום
- (3) **סעי' 69 עיכוב לביצוע חיפוש ודרישת מסמכים** - אם לשוטר יש סמכות לעצור רכב לצורך בדיקת שרות/ מסמכים בגלל סמכות זו ניתן לעכב את האדם והרכב.
- (4) **עיכוב לביצוע צו מעצר / מאסר** - השוטר נמצא בחסימה ובודק כלי רכב, הוא בודק אדם שיש כנגדו צו מעצר היה לשוטר חשד הוא ראשי לעכבו עד לקבל עותק הצו לשם ביצוע הצו.
- (5) **סעי' 73 משך העיכוב המירבי הינו 3 שעות** אך חריג לכך בעיכוב של מספר מעורבים ניתן להאריך לעד 6 שעות ממועד העיכוב.
- (6) **עיכוב כלי רכב - 71** - ניתן לעכב כלי רכב לשם בדיקה וחיפוש ע"פ הנהלים הנ"ל.
- (7) **דו"ח על עיכוב** - עם תום העיכוב יש לערוך דו"ח שבו יפרט את שמו של מי שעוכב ומשך העיכוב עלה על 20 דקות או אם הובא לתחנת משטרה.
- (8) **סעי' 75** אדם ראשי לעכב אדם אם נעברה בפניו עבירה של אלימות, פשע, גניבה או גרימת נזק ממשי לרכוש.

בש"פ 4062/06 - אבו זהרה נ' מדינת ישראל - השניים עוכבו למעלה מ-3 שעות ולבסוף נעצרו. בתיק לא הייתה מחלוקת להאריך את המעצר. הם הובאו לביהמ"ש השלום והוא מצא כי בהתאם לסמכותו לסעי' 13 לחוק המעצרים קיים חשד סביר וקיימת עילת מעצר והורה על הארכת מעצר במספר ימים, הערר שהוגש למחוזי נדחה ובעליון השופט ג'ובראן קובע כי ישנה הגבלה ל-3 שעות, ובמקרים חריגים ניתן להאריך את המעצר, נשאלת השאלה **האם ראשי ביהמ"ש חרף הפגמים להורות על הארכת המעצר של העוררים**, פס"ד זה ניתן לאחר הלכת **אבו ג'ינח** ונאמר ע"י השופט ג'ובראן כי ראוי כי הפגמים שנפלו יובאו בחשבון ואלום אינם שיקול מכריע בהארכת המעצר. מה שניתן ללמוד מהלכה זו, **עיכוב לא חוקי הינה אחד מן השיקולים בהחלטה להאריך מעצר**. בנוסף, ניתנת רשימה של שיקולים בעת הארכת מעצר או הבאה למעצר בפני שופט לפי סעי' 13.

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

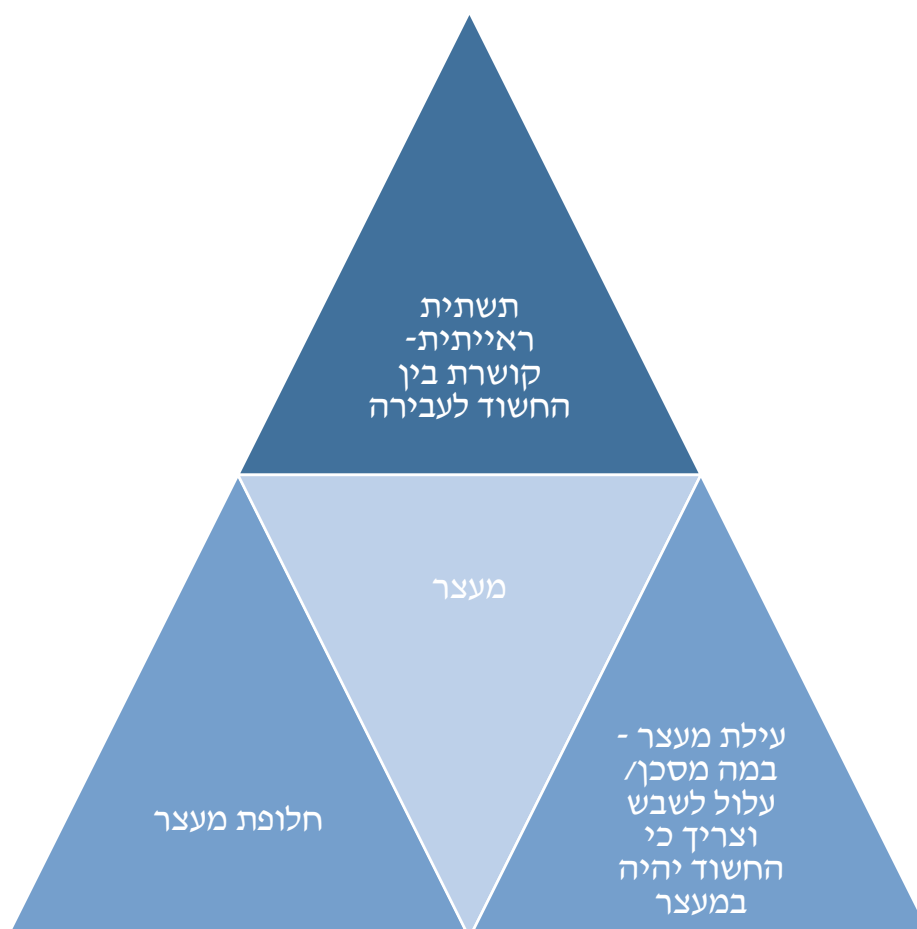
בש"פ 3979/98 מדינת ישראל נ' ג'נח דקר אדם על חוף הים בת"א הוא עכב במאי, ולאחר
מכן שוב בחודש יוני, הוא הוא בפני בית המשפט והוא נעצר, בית המשפט סבור כי מכיוון
שהוא הובא למעלה משלוש שעות לבית המשפט אזי העיכוב אינו חוקי ומכאן שגם המעצר
אינו חוקי עקב קיפוח זכויותיו של ג'נח. **בעליון ע"פ השופט מצא, אין קשר בין המגבלות בין**
סע' 73 לבין הסמכות לפי סע' 13 לחוק המעצרים וכי אין בית המשפט פטור מלדון בבקשת
המעצר במובאת בפניו לגופה ולהחליט אם קיימת בפניו עילה להורות על מעצר. העליון
מבטל את החלטת המחוזי ונקבע כי המעצר הוא חוקי.

מכאן נובע כי תמיד יש לבחון מהותית את הבקשה ולא פרוצדוראלית.

מעצר ע"י שוטר ללא צו שופט

סעיפי חוק המעצרים - 1-6-4-33-23

סעי' 23 לחוק המעצרים - מסעיף זה ניתן להבין כי ישנו שילוש של מעצר אדם ללא צו שופט - מעצר של שופט- הגש כתב באישום

(א) שוטר מוסמך לעצור אדם אם יש לו יסוד סביר לחשד שאותו אדם עבר עבירה בת מעצר והתקיים אחד מאלה³¹:

(1) האדם עובר בפניו או עבר **זה מקרוב**³² עבירה בת מעצר, והוא סבור, בשל כך, שהוא עלול לסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור או את בטחון המדינה;

(2) יש לו יסוד סביר לחשש שהחשוד לא יופיע להליכי חקירה³³;

(3) יש לו יסוד סביר לחשש ששחרור החשוד או אי-מעצרו יביא לידי שיבוש הליכי משפט ובכלל זה העלמת רכוש, השפעה על עדים או פגיעה בראיות בדרך אחרת³⁴;

(4) יש לו יסוד סביר לחשש שהחשוד יסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור או את בטחון המדינה³⁵;

(5) האדם חשוד שעבר אחד מאלה³⁶:

³¹ ע"פ הסעיף, אם לשוטר יש יסוד סביר לחשד כי נעברה עבירה בת מעצר הוא יכול לעצור אדם בגין חשד לעבירה זו. יש לבדוק עילת מעצר - ³¹ **עילות המעצר הקלאסיות הינן** :

(1) **חשש לשיבוש הליכי חקירה והימלטות** -עילת השיבוש

(2) **עילת המסוכנות** - לפגיעה בבטחונו של אדם, הביצור או המדינה.

למעשה, ישנן שתי עילות קלאסיות למעצרו של אדם.

³² **בג"ץ דגני** - אדם עבר עבירה בת מעצר או בפני השוטר או יכול להיות מצב שהשוטר מגיע לאחר שהמוקד קיבל הודעה על העבירה ואז הוא רואה רכב בורח.

³³ אדם אשר יברח ולא יתייצב להליך חקירה. אדם שמוזמן למשטרה, לכאורה השוטר יכול לבוא ולעצור אותו עקב אי התייצבותו. למשל תיקי מרמה מורכבים, עברייני מרמה לוקחים "קוף" ומבצעים באמצעותו עבירות הונאה, ונותנים לו כרטיס בכיוון אחד בנסיבות כאלה הוא ייעצר בלא צו שופט ע"פ חלופה זו.

³⁴ שוטר יפעיל את סמכותו למעצר ללא צו שופט רק אם דבר זה "טריי", אם המשטרה יודעת מלפני שבוע את זהות העבריין היא תוציא מבית משפט צו למעצר וחיפוש.

³⁵ מקנה עילת מעצר שאינה טרייה.

³⁶ ישנה חזרה על עילת המסוכנות, היא אינה נוגעת לעבירה שנעברה בפני השוטר אלא עבירה בת מעצר המקימה **חזקת מסוכנות סטטוטורית**, מסוכנות הנובעת מקביעותו של הדין, בנסיבות המובאות בסעיף הנ"ל.

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

(א) עבירה שדינה מיתה או מאסר עולם ;

(ב) עבירת בטחון כאמור בסעיף 35(ב)³⁷ ;

(ג) עבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, למעט עבירה הנוגעת לשימוש בסם או להחזקת סם לשימוש עצמי³⁸ ;

(ד) עבירה שנעשתה באלימות חמורה או באכזריות או תוך שימוש בנשק חם או קר³⁹ ;

(ה) עבירת אלימות בבן משפחה כמשמעותו בחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991⁴⁰ ;

(6) האדם משוחרר בערובה, ויש יסוד סביר להניח כי הוא הפר תנאי מתנאי השחרור או כי הוא עומד להימלט מהדין או שהוא עצור במעצר בפיקוח אלקטרוני, ויש יסוד סביר להניח כי הוא הפר תנאי מתנאי תכנית הפיקוח, או שיש יסוד סביר לחשש שהוא נמלט ממשמורת חוקית⁴¹ ;

(7) בחוק זה, "עבירה בת מעצר" – כל עבירה למעט חטא.

(ב) שוטר מוסמך לעצור אדם ולהביאו לתחנת המשטרה לתכלית שלשמה ביקש לעכבו, אם האדם אינו מצוייט להוראותיו שניתנו על פי סמכויות העיכוב המסורות לו בדיון, או אם הוא מפריע לו להשתמש בסמכויות העיכוב.

(ד') לא ייעצר אדם לפי סעיף זה אם ניתן להסתפק בעיכוב.

³⁷ בעגה הפלילית, גם עבירות נשק הינה מוגדרת כעבירת ביטחון.

³⁸ כל העבירות האחרות שהן לא לצריכה עצמית, כל אלה מקימות חזקת מעצר סטטורי ועל החשוד להפריך חזקה זו.

³⁹ כל תיקי האלימות אם יש בהם אכזריות או שימוש בנשק חם או קר מקים חזקה זו

⁴⁰ עקב האובססיביות, התא המשפחתי וכו'.

⁴¹ מדובר באדם ששוחרר בערובה, גם ע"י בית משפט, ולמרות התנאים המגבילים הוא הפר אותם. ערובות לפי סעיפים 41-46 לחוק המעצרים, תוקף הערבויות הינו עד 180 יום וניתן להאריך זאת ובלבד שהבקשה הוגשה לפני 180 הימים. אם הוגש כתב האישום בטרם 180 היום, העברות תהיה תקפה עד תום ההליך.

הבאת עצור לתחנת משטרה

25. (א) שוטר שעצר אדם ללא צו מעצר, יביאו, ללא דיחוי, לתחנת משטרה (להלן – התחנה), ויעבירו לרשות הקצין הממונה על החקירות בתחנה, בהעדרו – למפקד התחנה, ובהעדרם – לקצין הממונה על התחנה (להלן – הקצין הממונה), אלא אם כן מצא, לאחר המעצר, שניתן לשחררו.

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), רשאי השוטר –

(1) להביא את העצור למקום אחר כדי שהעצור יקבל שם טיפול רפואי שהוא נזקק לו באופן דחוף;

(2) להשאיר את העצור במקום שבו הוא נעצר או להביאו למקום שבו נדרשת נוכחות השוטר –

(1) כאשר נוכחות השוטר באותו מקום דרושה כדי למנוע פגיעה באדם, בבטחון הציבור או בבטחון המדינה;

(2) לצורך המשך החקירה כאשר אין באפשרותו של השוטר להביא את העצור לתחנה בעצמו או באמצעות שוטר אחר;

(3) להישאר עם העצור במקום המעצר או להביאו למקום האירוע, כאשר טובת החקירה דורשת פעולה דחופה שם, בנוכחות העצור;

(4) להביא את העצור למקום אחר כשנוכחותו דרושה שם, כדי למנוע פגיעה מיידית וחמורה בבטחון הציבור או בבטחון המדינה, או מוות או

הבאת העצור בפני השופט (תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997

29. (א) מי שנעצר בידי הקצין הממונה לפי סעיף 27 יובא בהקדם האפשרי, ולא יאוחר מ-24 שעות, בפני שופט.

(ב) חל מועד הבאת עצור בפני שופט בשבת או בחג, יובא העצור בפני שופט לפני כניסת השבת או החג.

(ג) חל מועד הבאת עצור בפני שופט כאמור בסעיף קטן (ב) ואישר קצין משטרה בדרגת סגן ניצב כי לא ניתן להביא את העצור בפני שופט לפני כניסת השבת או החג בשל צורכי חקירה מיוחדים, יובא העצור בפני שופט לא יאוחר מתום ארבע שעות מעת צאת השבת או החג.

סימן ו' – הטלת ערובה ושחרור בערובה

הגדרות (תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997

41. בסימן זה –

"ערובה" – ערבון כספי או ערבות עצמית של חשוד או של נאשם, בין לבדם ובין בצירוף ערבות מכל סוג שהוא, ערבות או ערבון כספי של ערבים, הכל כפי שיורה בית המשפט או הקצין הממונה, לפי הענין.

קביעת ערובה בידי הקצין הממונה (תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997⁴²

42. (א) החליט הקצין הממונה לשחרר בערובה או להטיל ערובה, יקבע את סוג הערובה ואת גובהה לפי השיקולים האמורים בסעיף 46.

(ב) שחרור בערובה יהיה על תנאי שהחשוד יתייצב לחקירה או למשפט בכל מועד שיידרש, ושלא ישבש הליכי חקירה ומשפט; הקצין הממונה רשאי, בהסכמת החשוד, להתנות את השחרור בערובה בתנאים הבאים:

- (1) חובת הודעה על כל שינוי במען המגורים ובמקום העבודה;
- (2) איסור יציאה מן הארץ והפקדת הדרכון, לתקופה שלא תעלה על 3 חודשים;
- (3) איסור כניסה לאזור, לישוב או למקום בארץ, שיקבע, לתקופה שלא תעלה על 15 ימים;
- (4) איסור לקיים קשר או להיפגש עם מי שיקבע, לתקופה שלא תעלה על 30 ימים;
- (5) חובת מגורים או הימצאות באזור, בישוב או במקום בארץ, שיקבע, לתקופה שלא תעלה על 15 ימים;
- (6) חובה להתייצב בתחנת המשטרה במועדים שיקבע;
- (7) איסור יציאה ממקום המגורים במשך כל שעות היממה או חלק ממנה, לתקופה שלא תעלה על 5 ימים;

⁴² קביעת ערובה על ידי הקצין הממונה. הקצין שלנו צריך להפעיל שיקולים לפי 46 לחוק. שהשיקולים הם מהות העבירה. 2. מהי התשתית הראייתית הקיימת. עברו הפלילי של החשוד. מצבו הכלכלי של החשוד. ערובות לפי חוק המעצרים עד 180 יום ניתן להאריך ובלבד שהבקשה הוגשה לפני תום 180 יום. קצין משטרה יכול לשחרר בערובה ולהטיל ערובה אבל, יש שחרור בערובה בתנאים – התניית השחרור. הקצין צריך פה את הסכמת החשוד. אם הוא לא מסכים, הקצין צריך ללוותו לבימ"ש. איסור מעבר דירה, איסור יציאה מהארץ. איסור להגיע לנק' מסויימת, לדבר עם אנשים מסויימים וכל זאת שלא יעלה על 15 ימים. למעצר בית יש לו סמכות עד 5 ימים.

(8) הפקדת כלי הנשק שברשותו בתחנת המשטרה – לעניין חשוד בעבירת אלימות.

(1ב) החליט הקצין הממונה שלא להתנות את השחרור של חשוד בעבירת אלימות בבן משפחה, בהפקדת כלי הנשק שברשות החשוד, כאמור בסעיף קטן (ב)(8), יפרט את נימוקיו בכתב; לעניין זה, "בן משפחה" – כהגדרתו בחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991.

(2ב) החליט הקצין הממונה לשחרר בערובה חשוד בעבירה שנעשתה באלימות חמורה, באכזריות או תוך שימוש בנשק חס או קר, יתנה את שחרורו בהפקדת כלי הנשק שברשותו כאמור בסעיף קטן (ב)(8).

(ג) ההוראות הקבועות בסעיף 48(ב), (ד) ו-(ה) יחולו על החלטתו של הקצין הממונה.

(ד) החליט הקצין הממונה לשחרר את החשוד בערובה ולא הסכים החשוד להטלת הערובה, לגובהה או לתנאיה כאמור בסעיף קטן (א), או סבר הקצין הממונה כי יש לשחרר את החשוד בתנאים שאינם בתחום סמכותו, או לא הומצאה הערובה במועד, ייעצר החשוד ויובא בהקדם האפשרי ולא יאוחר מ-24 שעות, בפני שופט.

(ה) נקבעה ערובה על דרך של ערבון כספי ונבצר מן החשוד ליתן את הערבון, רשאי הקצין הממונה להורות על שחרור החשוד בערובה אחרת, וכן להתנות את השחרור בהפקדת הערבון הכספי תוך מועד שיקבע.

(ו) דינו של מי שהוטלה עליו ערובה כדין משוחרר בערובה, בשינויים המחויבים.

סעיפי חוק לעניין מעצרים הנמצאים **בפקודת סדר הדין הפלילי: 43**

שימוש בכוח

19. מי שמוסמך לעצור אדם חב מעצר רשאי להשתמש בכל אמצעי סביר הדרוש לביצוע המעצר, אם האדם מתנגד למעצר או מנסה להתחמק ממנו.

עזרת הציבור

20. כל אדם חייב לעזור לשוטר או לאדם אחר הדורש באופן סביר את עזרתו לעצור אדם שהוא מוסמך לעצרו או למנוע בריחתו.

כלי התקפה

21. העוצר רשאי לקחת מן הנעצר כל כלי התקפה שעמו וימסור את הכלי שלקח לשופט או לשוטר שלפניו יש לפי החוק להביא את הנעצר.

חיפוש בעצור

22. (א) שוטר העוצר אדם, או המקבל עצור או אסיר למשמורתו, רשאי לערוך חיפוש על גופו; בסעיף זה, "חיפוש על גוף האדם" – חיפוש על פני גופו של אדם, בבגדיו או בכליו, שאינו חיפוש חיצוני או פנימי כהגדרתם בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), תשנ"ו-1996.

(ב) אין בהוראות סעיף קטן (א) כדי לגרוע מסמכות חיפוש על פי חוק בגופו של עצור או אסיר.

(ג) דברים שנתפסו בחיפוש לפי סעיף קטן (א) יוחזקו במשמורת, תיערך רשימה של הדברים שנתפסו שתיחתם בידי המחפש ומי שחיפשו על גופו; עותק של הרשימה יימסר למי שחיפשו על גופו.

פטור שוטר מאחריות

44. שוטר לא ישא באחריות אזרחית או פלילית בשל מעצר או עיכוב שלדעת בית המשפט ביצע אותו בתום לב ולמען שלום הציבור, אולם האמור בסעיף זה לא יגרע מכוחם של הממונים עליו לנקוט אמצעים משמעתיים כפי שיראו לנחוץ.

כניסה למקום

45. אדם הגר בבית או במקום שמותר להיכנס אליו מכוח רשות לעצור או לחפש, או הממונה על בית או מקום כאמור, ירשה, לפי הדרישה, כניסה חפשית ויתן כל הקלה סבירה; נדרש וסירב להרשות כניסה כאמור, מי שזכאי להיכנס רשאי לבצע את הכניסה בכוח.

⁴³ רוב הסעיפים בוטלו אך ישנם מספר סעיפים נוספים שעדיין נותרו בפקודה זו

בג"צ 465/75 דגני נ' שר המשטרה⁴⁴ - בג"ץ זה דן בשאלה שבסעיף 23(1).

מעצר ימים

סימן ג': מעצר חשודים בצו שופט

סמכות שופט (תיקון מס' 11) תשע"ה-2014⁴⁵

12. הוגשה בקשה לעצור אדם, רשאי שופט, לאחר שעייין בחומר שעליו מתבססת הבקשה, לצוות בהחלטה מנומקת בכתב, על מעצרו של אותו אדם, ובכלל זה על מעצרו בפיקוח אלקטרוני לפי הוראות סימן ג'1, או על שחרורו בערובה או ללא ערובה או בתנאים שימצא לנכון; צו מעצר יכול שיינתן בין בנוכחותו של החשוד ובין בהעדרו.

⁴⁴ עניין של חטיפת קטין, היה צו של בית משפט שהורה להחזיר את הקטין למשומרת שלו דגני נחשד כמסייע לאותו החוטף להתחמק מהצו. דגני גר בטבריה, והתיק נוהל בירושלים, אדם אחר בסיפור חטיפת הקטין הגיע לבית המשפט העליון והוא הגיע עם אותו אדם ודגני נעצר שם. נתגלה כי עברו 8 ימים מרגע שנודע שהוא מסייע להתחמק מן הצו. בג"צ **קיבל את העתירה** וקבע כי העבירה נעברה **לעיני השוטר או זה מקרוב מבחינת שעות ולא של ימים** וזו ההלכה שנקבעה.

⁴⁵ סעיף זה מקנה לשופט כיום להורות על מעצר **בפיקוח אלקטרוני** ולא בבית מעצר. דבר זה מתקשר לעדיפות בדבר מעצר בצו שופט על פני מעצר של שוטר בלבד. ניתן לראות זאת ע"י האפשרות לתת צו מעצר בלא נוכחות העצור.

עילות המעצר לפני הגשת כתב אישום⁴⁶

13. (א) שופט לא יצווה על מעצרו של אדם, אלא אם כן שוכנע כי **קיים חשד סביר** שהאדם עבר עבירה, **שאיננה חטא**, ומתקיימת אחת מעילות אלה:

(1) קיים **יסוד סביר⁴⁷** לחשש ששחרור החשוד או אי-מעצרו יביא לשיבוש הליכי חקירה או משפט, להתחמקות מחקירה מהליכי שפיטה או מריצוי עונש מאסר, או יביא להעלמת רכוש, להשפעה על עדים או לפגיעה בראיות בדרך אחרת;⁴⁸

(2) קיים **יסוד סביר** לחשש שהחשוד יסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור או את בטחון המדינה;⁴⁹

(3) בית המשפט שוכנע, מנימוקים מיוחדים שיירשמו, שיש צורך לנקוט הליכי חקירה שלא ניתן לקיימם אלא כשהחשוד **נתון במעצר**; בית המשפט לא יצווה על מעצר לפי עילה זו לתקופה **העולה על 5 ימים**; שוכנע בית המשפט שלא ניתן לקיים

⁴⁶ זוהי **הסמכות המרכזית של בית המשפט לעצור חשוד**. למעשה שופט חייב לבדוק **חשד סביר לביצוע עבירה בת מעצר**, התקיימות **אחת מעילות המעצר**, בחינת חלופת מעצר אשר פחות פוגעת בחירות החשוד. למעשה כאן יש מקרה שהוא דומה לכפי ששוטר עוצר אדם.

⁴⁷ נשאלת השאלה **מהו חשד סביר** -

בש"פ 6350/97 מדינת ישראל נ' רוזנשטיין - בו רוזנשטיין נעצר בקשירת קשר לרצח, מעצרו הוארך מספר פעמים עד שבית המשפט השלום החליט כי למעשה החשד הסביר לא התעבה מהדיונים הקודמים ושחרר אותו בתנאים מגבילים, ערר שהוגש למחוזי, והמחוזי הפך את ההחלטה, רוזנשטיין הגיש ערר לעליון (כיום הערר הינו **ברשות ולא בזכות**) ומפי השופט **חשין ז"ל** בהליך הימים, לחשוד ולסנגורו אין זכות לצלם את חומר החקירות, לגבי העילות, אין ספק כי קיימות העילות המפורטות לעיל. אי לכך אומר השופט כי **חשד סביר** הינם ראיות **הקושרות את החשוד** לעבירה בה מדובר במידת סבירות המצדיקה במאזן האינטרסים ניתן להשתמש גם בראיות שאינן קבילות לחשד סביר, כי יינתן למשטרה להשלים את החקירה. ניתן ללמוד מפסק דין זה כי חשד סביר הינה **תשתית ראייתית גם כאלה שאינן קבילות הקושרות את החשוד לעבירות המיוחסות לו ברמת סבירות ראויה**. ראיות ברמה כזו אינן חייבות להיות ראיות קבילות (למשל מידע מודיעיני), במעצר ימים ניתן להשתמש גם בראיות שאינן קבילות. ראיות אלו שמשקלן צריכות לעלות מדיון לדיון, ראיות העשויות להצדיק תחילתו של מעצר, לא בהכרח שהן יספיקו לשם הארכת המעצר. זה שהתווסף חומר חקירה ולכן הדבר מספיק להמשך החקירה. פס"ד זה ניתן זמן קצר לאחר חקיקת חוק המעצרים. **הערר נדחה**. למעשה עבירות המעלות חשד סביר הן ראיות הקושרות את החשוד לעבירות המיוחסות לו.

⁴⁸ עילת השיבוש

⁴⁹ עילת המסוכנות

את הליך החקירה בתוך התקופה האמורה, רשאי הוא לצוות על מעצר לתקופה ארוכה יותר או להאריכו ובלבד שסך כל התקופות לא יעלו על 15 ימים.⁵⁰

(ב) שופט לא יצווה על מעצר לפי סעיף קטן (א), אם ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של קביעת ערובה ותנאי ערובה, שפגיעתם בחירותו של החשוד פחותה.⁵¹

מעצר של נמלט ממשמורת⁵²

14. ראה שופט, על יסוד הצהרה בכתב של שוטר, כי אדם נמלט ממשמורת חוקית, יצווה על מעצרו של האדם לשם החזרתו לאותה המשמורת שממנה נמלט.

סדרי דין

15. (א) בקשת מעצר תוגש בכתב על ידי שוטר ותיתמך בהצהרתו שלאחר אזהרה או בתצהיר⁵³;

⁵⁰ זוהי **עילה ייחודית** (עילת מעצר לצורכי חקירה). בניגוד לשתי העילות הקלאסיות. עילה זו מוגבלת בזמן, כלומר על פי החוק לא ניתן לעצור אדם לצורכי החקירה למשך יותר מ- 5 ימים ואם בית המשפט ישוכנע כי נדרש זמן נוסף הוא יכול לעצור לעד 15 יום. זהו למעשה העילה המרכזית למעצר ימים, אם אין צורך במעצר אדם מבחינת החקירה ואין שיבוש, כאורה הקצין יכול לשחררו בתנאים מגבילים, אם המשטרה החליטה להביאו בפני בית המשפט, משמע כי לא ניתן לקיים את החקירה ללא קיום המעצר. בעיניים של בית השפט, התיק נבחן האם לא ניתן לקיים את פעולות החקירה כאשר החשוד משוחרר. בית המשפט מתייחס לעילה זו ברצינות.

⁵¹ כאן ניתן לראות את עיקרון המידתיות - חלופת המעצר. כלומר לא ניתן יהיה לקבוע מעצר אם יש חלופה אשר תמצה את החקירה.

⁵² זוהי עילה נפרדת של בריחה ממשמורת.

⁵³ **באולם מעצרי ימים**, מה שקורה הוא שהמשטרה צריכה להגיע עם תיק החקירה ובקשת המעצר הכוללת את פרטי החשוד (שם, ת"ז, שם האב, כתובת וכו'), פירוט מה מיוחס למשיב (פרטי המקרה שבו מבוקש לעצור את החשוד), מה העבירות המיוחסות, הבקשה צריכה למעשה לכלול את עילות המעצר לפי **סעי' 13**. הבקשה לא מפרטת מה יש כנגד החשוד משום שהבקשה אינה כתב אישום. בעמוד השני מצוין מתי הוא נעצר, וכמה ימים מבקשת המשטרה להאריך את מעצרו. **הסנגור** הוא מגשש בעלטה, מכיוון שאין לו זכות לצלם את תיק החקירה. זאת מכוח **סעי' 74 לחסד"פ**. אי לכך, מה שיש לסנגור היא אותה הבקשה, כמובן באולם המעצרים הוא למעשה יכול להחליף עם העצור מספר מילים, לייעץ לחשוד וכו'. ברגע שהחשוד הוזהר כהלכה, החשוד סיפר לעורך דינו על מה החקירה, והוא יודע בדיוק איך קושרים את החשוד לעבירה. לסנגור יש זכות **ע"פ ס' 15 לחקור את הטוען המשפטי**. בית המשפט מזהיר את הטוען לומר אמת. הטוען המשטרתי יכול להוסיף לבית המשפט **דו"ח סודי רק לעיון בית המשפט** ואז בית המשפט יסמן אותו. אותו הדוח יכול את תמצית עד כה של החקירה אילו פעולות בוצעו ואילו פעולות בכוונת המשטרה לבצע. דוח זה מאפשר בנוסף בית המשפט לעקוב אחר התפתחות החקירה. למשל ראייה הקושרת את החשוד (אדם שנתפס עם רכב גנוב סמוך לזמן ביצוע העבירה אזי חזקה תכופה כי הוא גנב את הרכב). בחקירתו של החשוד,

(1) בבקשה יצוינו –

(א) העובדות המקנות סמכות לבית המשפט;

(ב) תמצית העובדות והמידע שעליהם מבסס המצהיר את בקשת המעצר;

(ג) עילת המעצר;

(ד) פרטים על מעצרים קודמים ועל בקשות מעצר קודמות הנוגעים לאותו ענין והמתייחסים לחשוד, והחלטות בית משפט בהן.

(2) לבקשה יצורפו –

(א) העתקים מבקשות המעצר הקודמות באותו ענין;

(ב) הפרוטוקולים של דיוני בית המשפט בבקשות המעצר הקודמות;

(ג) חומר חסוי, לעיון בית המשפט בלבד, לרבות החומר החסוי שהוגש בדיונים קודמים של בית המשפט.

הוא שותק. הטוען המשטרתי אשר הוזהר ע"י בית משפט ומעיין בתיק ומסמן ראיות רלוונטיות. הסנגור חוקר את הטוען - מתי הוא נעצר?, אילו ראיות יש לכם - הוא רשי להעביר ראיות לבית המשפט לבדו את הראיות וזאת ע"פ סעי' 15(ה). לבסוף בית המשפט נותן החלטה, גם בהחלטה שכזו מדובר על חקירה בעיצומה והוא אינו יכול לחשוף דברים שהם בחקירה כי בהחלטתו הוא יכול בעצמו לשבש את החקירה. מנגד הוא אינו יכול להיות לקוני מדי, העילה של צורכי חקירה, ע"פ החוק בית המשפט צריך לפרט. "לפניי בקשה ראשונה להארכת מעצר חשוד בקשר להתפרצות לרכב... עיינתי בתיק החקירה... ובדו"ח הסודי... וסימנתי אותו ב.מ. 1, לשם הגשת ערר, לשם ראיות לכאורה) נחה דעתי כי קיים חשד סביר הקושר את החשוד לעבירות המיוחסות לו".... כעת יש לפרט, ניתן להפנות אל הדו"ח הסודי, ובנוסף לראיות שבית המשפט סימן אותם. (תשתית), לאחר העיון ושמיעת הצדדים קיימת עילה לצורכי חקירה ונשקפת למשיב מסוכנות (פירוט של עבר פלילי), לאחר עיון בפעולות החקירה יש לבצע עוד מספר פעולות חקירה תחת מעצר, ועל כן מאריך את המעצר 2 יומיים. וכמובן שתמיד עולה שהשאלה של חלופת המעצר. במעצר ימים לרוב, בית המשפט מסתכל במשקפיים של צורכי חקירה.

פס"ד בש"פ 8019/05 סינהרשקו נ' מדינת יראל - חקירה עם ריבוי חשודים, האם יש חשד סביר לכל חשוד, העליון עונה על כך בשלילה. דובר על פינוי כפר דרום באזח"ע, הייתה התפרעות והמשטרה נסמכה על מצלמות אבטחה ומי שזוהה על גג בית הכנסת הוא נעצר. היו עצורים אשר בית המשפט האריך את מערם. **בערר שהוגש למחוזי** נקבע כי יש לבדוק לכל אחד את החשד הסביר. **בערר בעליון**, שם נקבע כי במעצר ראשוני לצורכי חקירה, **בחקירה רבת מעורבים** אשר מטיבה היא מורכבת ומסועפת, די בזיקה ראייתית הבאה לידי ביטוי בנוכחות במקום על מנת לבסס חשד סביר כנגד המשיבים ולקשור אותם באופן ראשוני לעבירות שלכאורה ביצעו, משכך אין צורך להוכיח חשד סביר לכל אחד מהחשודים. בבש"פ 8028/05 הורוביץ נ' מד"י השופטת ביניש מסתמכת על הלכת סינהרשקו והיא מפנה גם להלכת רוזנשטיין.

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א) רשאי שופט לדון בבקשה דחופה, גם ללא המסמכים שבסעיף (א)(2), אם נחה דעתו שיש ברשותו המידע הנדרש למתן ההחלטה, ומטעמים מיוחדים; בדיון לפי סעיף זה לא תעלה תקופת המעצר על 24 שעות.

(ג) החומר הנוגע לבקשת המעצר או מידע שעליו מתבססת בקשת המעצר וכל חומר הנמסר בהליך לפי סעיף קטן (ה) יועמדו לעיון השופט בלבד; החומר יסומן ויוחזר לשוטר לאחר העיון.

(ד) השופט רשאי לחקור את השוטר על בקשתו; היה הדיון בפני החשוד, רשאי אף הוא או סגורו לחקור את השוטר.

(ה) ביקש שוטר כי תשובתו לשאלה תובא לידיעת בית המשפט בלבד, או ביקש לפרט בפני בית המשפט בלבד עובדות או מידע שעליהם מתבססת בקשת המעצר, ימסור לבית המשפט, בכתב, את התשובה ואת הנימוקים לבקשתו; בית המשפט רשאי להיענות לבקשה ולהסתמך על החומר המוגש לו בדרך זו אם מצא כי מתן התשובה או גילוי העובדות או המידע בנוכחות החשוד וסגורו עלולים לפגוע בחקירה או באינטרס ציבורי חשוב אחר; התשובה החסויה תסומן, תוחזר לשוטר לאחר העיון והדבר יירשם בפרוטוקול. החליט השופט שלא להיעתר לבקשה בדבר אי-גילוי של החומר רשאי השוטר להודיע כי הוא חוזר בו מהגשת החומר שאליו מתייחסת השאלה ומשעשה כן לא יועמד החומר לעיון החשוד וסגורו, והשופט יתעלם ממנו לצורך החלטותיו.

(ו) לשם החלטותיו בבקשת מעצר, רשאי השופט להיזקק לראיות אף אם אינן

קבילות במשפט.⁵⁴

⁵⁴ בש"פ 3130/13 אבו עסא נ' מדינת ישראל - פס"ד זה מדבר על סעי' 15(ו). במקרה של ראייה מודיעינית היא צריכה להיות ברמת מהימנות גבוהה אשר היא יכולה לעורר חשד סביר. בפרשה זו דובר על אדם החשוד בהתפרצות לדירה וגניבה ממנה. היחידה החוקרת ביקשה להאריך מעצרו בחמישה ימים לצורכי חקירה. השלום החליט להאריך ביום אחד. ערר שהוגש למחוזי בב"ש נדחה, הסניגור הגיש בר"ע לעליון, בעליון הבקשה נדחת, ובית המשפט העליון מאשר כי ידיעה מודיעינית היא מספיקה למעצר לשם השלמת צרכי חקירה, והבקשה אינה מעלה שום טעם המצדיק מתן רשות ערעור. דברים אלו קבועים בסעי' 53 לחוק המעצרים.

עצור, משוחרר בערובה ותובע רשאים לערור על החלטת בית משפט בעניין הנוגע למעצר, לשחרור, להפרת תנאי ערובה או להחלטה בבקשה לעיון חוזר, וכן רשאי ערב לערור בעניין ערבותו, בפני בית משפט שלערעור, שידון בערר בשופט יחיד.

המחוקק בשלהי 2012 המחוקק מתקן את החוק, כתוצאה מריבוי של עררים והתדיינות, לכן המחוקק החליט לעשות לכך סוף ומוסיף את סעי' 53(א1) לחוק המעצרים

על החלטת בית המשפט המחוזי בערר לפי סעיף קטן (א) רשאי כל אחד מהמפורטים באותו סעיף קטן לפנות בבקשה למתן רשות לערור לפני בית המשפט העליון; בית המשפט העליון ידון בבקשה בשופט יחיד, ואולם רשאי בית המשפט העליון לדחות את הבקשה על הסף, בלא דיון בנוכחות

הצדיים; ניתנה רשות לערוך כאמור, ידון בו בית המשפט העליון בשופט יחיד ורשאי הוא לדון בבקשת רשות ערר כאילו היתה ערר.

ע"פ סעי' 54 - בעיון חוזר ובערר רשאי בית המשפט לקיים את החלטה שעליה עוררים, לשנותה או לבטלה ולתת החלטה אחרת במקומה..

כלל זה הינו אחד החריגים אשר עליהם ניתן להגיש ערר ביניים.

למעשה נקבע כי מרגע תיקון החוק, יש ערר בזכות למחוזי וערר ברשות לעליון. ע"פ הסעיף, בית המשפט יכול לדחות את הבקשה על הסף או לדון בבקשה כערר.

בפס"ד אבו עסא - העליון דוחה את הערר, ואומר מפי השופט פוגלמן, " לאחר עיון בבקשה, הגעתי לכלל מסקנה כי דינה להידחות. על החלטת ביהמ"ש מחוזי בערר הנוגע למעצר לא מוקנית ערר נוסף בזכות. יש להגיש בקשת רשות ערעור לעליון. על מנת לזכות בבקשת הערעור יש לעמוד במבחן הנקבע בפס"ד ר"ע 103/80 חניון חיפה נ' מצת אור". למעשה בית המשפט לקוח בחשבון שני שיקולים:

(1) האם הסוגיה הינה בעלת חשיבות ציבורית / משפטית החורגות מעניין הדין.

(2) האם הנושא חשוב דיו שערכאה שלישית תדון בכך.

בש"פ 5492 ברונסון נ' מדינת ישראל - ברונסון היה מנהל סניף בנק הפועלים, הוא היה חשוד בעבירת שוחד וגניבה. הוא נתן אשראי בנקאי וניצל סמכותו לטובת מי ששיחד אותו. בית המשפט עצר אותו תחילה לחמישה ימים, ובהארכת המעצר השניה האריך את מעצרו בעוד שבעה ימים. הערר במחוזי נדחה והוגש ערר לעליון. כאן עלתה השאלה האם פעולות החקירה שנתרו, מציגות את העובדה שברונסון יהיה נתון במעצר, והאם ניתן יהיה לקיים את אותם התנאים בתנאים מגבילים. נקבע כי הכבדה על המשטרה לא עומדת תחת העילה בסעי' 13(א3) מה כוונה שיש צורך חקירה שלא ניתן לקיים אלא עת החשוד במעצר, בית המשפט אומר כי ככלל בית המשפט למעצרים צריך לנהוג בזהירות יתרה והאחריות על הלכי החקירה מוטלים על המשטרה ולא על בית המשפט. אמנם בית המשפט צריך להתרשם שלא הושלמו מהלכי חקירה שלא ניתן לקיימם ללא מעצרו ש החשוד. הוא אומר למעשה כי אם אין חלופה סבירה, אזי יש להותיר את החשוד במעצר. האחריות להליך החקירה, על הצלחתם או כישלונם מוטלת קודם על כתפי בית המשפט. למעשה העילה הזו קבועה מתוך נימוקים מיוחדים, ואם כך קבע המחוקק אזי על בית המשפט לנמק מהם אותם הנימוקים, מצד שני בטרם הגשת כתב אישום בית המשפט לא יכול לחשוף פרטים העלולים לסכן את הראיות. במקרה דגן שתיקתו של העורר משפיעה על הליכי החקירה שלא ניתן לקיימם אלא אם החשוד נתון במעצר (למשל עימות עם המתלוננת, שחזורים, חקירות נוספות וכו'). הערר נדחה

(ז) הדיון יתועד בפרוטוקול, מבלי לגלות תוכנו של חומר חסוי, והפרוטוקול

ייוסר לצדדים.

בש"פ 2349/15 אבו בלאל נ' מדינת ישראל, מפי השופט מזוז.

בש"פ ברונסון נ' מדינת ישראל - ל.א ניתן לקיים את החקירה אם החשוד לא במעצר, אם יש לחכות לחו"ד כמו ט.א. וכי למעשה יש לשחרר את החשוד כי אין כאן חשש לשיבוש מהלכי חקירה.

בש"פ 92/00 פלוני נ' מדינת ישראל - המשטרה מבקשת להאריך את מעצרו של פלוני לשם בדיקה פסיכיאטרית. התיק הגיע עד לעליון, ואמר הסנגור כי מעצר ימים בראיה של בית משפט הינה לצורכי חקירה ולא לשם בדיקה פסיכיאטרית. אומר בית המשפט העליון במושב **של שלושה**, ככלל בדיקה פסיכיאטרית הינה פעולת חקירה לכל דבר וניתן להאריך לשם כך מעצר. עם זאת בדיקה פסיכיאטרית לכשעצמה היא לא מהווה עילת מעצר. אם יש בדיקה פסיכיאטרית ויש עילת מעצר תומכת רק אז ניתן להאריך את המעצר.

עמ"י (ב"ש) 15-01-18244 אזברגה נ' מדינת ישראל - מדובר בחשוד שנעצר בחשד להסעת שב"חים ונחקר על כך למחרת המשטרה ביקשה להאריך את מעצרו. בתיק היה חסר תע"צ שיעידו כי אותם האנשים שהסיע היו שב"חים, לא היה כך הדבר עקב מז"א וקושי. השלום מאריך את המעצר לצורך השגת תעודות אלו, והמחוזי דוחה את הערר וקובע כי פעולה כזו של השגת תעודות כי ככל פעולה אחרת. כל עוד לא נתקבלה התעודה לא נגמרה החקירה.

עמ"י (ב"ש) 13-10-62611 אלימלך נ' מז"י - רועי אלימלך נתפס נוהג ברכב שכור עם שני אנשים ונמצאו שם סמים בכמות גדולה, הוא אישר כי מדובר בסמים שלו, למשטרה לא הייתה חו"ד מהמעבדה האנליטית שבמטא"ר, השלום האריך לו את המעצר לשם קבל חוות הדעת סם; והמחוזי **השופט ביטן** דוחה את הערר וקובע כי גם אם הפעולה שנותרה היא בדיקת החומר החשוד, הרי אין לאותו האדם אפשרות לשבש את החקירה, ולכן יש לשקול א הארכת מעצרו. אם יסתבר כי החומרים הם אכן סם מסוכן, יהיה מקום להתחשב בכמותם. גם אם בהארכה הבאה לא תהיה חוות דעת אין הדבר אומר כי יש לשחררו.

בש"פ פלונית 1561/11 פלונית נ' מז"י - מפי השופט **ג'ובראן** מדובר על חשודה אשר בדירה בה היא שהתה היא החזיקה חומר החשוד כסם מסוכן, ע"פ החשד מדובר בכות נכבדת של קוקאין לטענתה מדובר באבקת סוכר. המשטרה טרם בדקה זאת וביקשה להאריך את המעצר בטענה כי המעבדה לא עובדת בשישי שבת. העליון מורה על **שחרור החשודה** וקובע כי ככל שהחשד עולה ניתן יהיה לעתור למעצר של החשודה. מכיוון שלא סביר לשלול חירות אדם בגין חופשה של המעבדה. ואומר כי עם כל הכבוד אין הדבר מספיק והפגיעה הינה יתר על המידה **ומורה על שחרורה**.

(ח) דיון בבקשת מעצר שלא במעמד החשוד יתקיים בדלתיים סגורות, אלא אם

כן הורה השופט אחרת מטעמים מיוחדים שיירשמו.

הצהרת תובע 17(ד) לחוק המעצרים⁵⁵

(ד) נעצר אדם וחקירתו נסתיימה⁵⁶, ישוחרר מהמעצר, ואולם אם הצהיר תובע כי עומדים להגיש כתב אישום נגדו ושוכנע בית המשפט, כי יש עילה לכאורה לבקש את מעצרו עד תום

⁵⁵ נשאלת השאלה מה קורה אם כבר אין צורכי חקירה, האם ניתן להמשיך ולעצור אדם בטרם הגשת כתב אישום. האם ניתן באזור הדימדומים בין סיום החקירה להצהרת תובע / הגשת כתב אישום.

בש"פ 4829/14 פלוני נ' מד"י - מדובר בקטין אשר למעשה היה נתון בעבר ושוחרר למעון סגור ושם הוא תקף קטינים אחרים ומדריכים ובגין עבירות אלימות אלה הוא הובא אל השלום. כאשר מדובר בקטין רק במקרים מיוחדים בית המשפט יורה על הארכת מעצרו. בערר המדינה עניין זה הגיע אל המחוזי, והמחוזי מקבל את הערר ומורה על הארכת מעצרו של אותו הקטין, סגורו של פלוני מגיש ערר אל העליון. כאמור הדרך לעליון היא מאוד קלה ככל הנוגע לקטינים זאת מתוך נקיטת משנה זהירות. הסגור הסתמך על הצהרת הטוען המשטרתי כי נסתיימו כלל פעולות החקירה ויש לשחררו ללא דיחוי.

⁵⁶ ע"פ הפסיקה, אין הצהרת תובע בע"פ אלא בכתב תובע במשמעותו בסעיף 12 לחסד"פ. אותו טוען משטרתי, הוא אינו תובע, הוא צריך להתייצב עם הצהרה החתומה ע"י תובע, וזהו נוסחה "הריני לאשר כי בתיק פ"א ... החשוד.. חשוד ב.. וקיימת עילת מעצר ומבוקש מבית המשפט ע"פ סעי' 17(ד) מבוקש להאריך את מעצרו בחמישה ימים". ניתן לבקש עד חמישה ימים ובית המשפט יכול להאריך עד חמישה ימים נוספים.

בהלכת פלוני (ה"ש 55), הטוען לא מגיע עם הצהרת תובע, ובכל אופן מבוקש להאריך את מערו של החשוד והדברים הגיעו אל בית המשפט העליון ואומר השופט העמית כי נוסח הסעיף אינו ברור, ומן הרואי שהמחוקק יבהיר יותר את הסעיף, סעיף 17 הוא בנוסח מנדטורי, אולם פרשנות תכליתית של הוראה זו מחייבת לבחון האם נתקיימו עילות המעצר של שיבוש ושל מסוכנות. שאם לא כן עלולה להיווצר תוצאה בלתי הגיונית שעברין מסוכן עלול להשתחרר עקב סיום החקירה. עילות המעצר הקלאסיות קבועות באופן טבעי בסעי' 17. בכל מקרה, בית המשפט רשאי, להורות על מעצר "בשלב הדמדומים" של סעי' 17(ד) המגשר על הסיום החקירה לבין מועד הגשת כתב האישום ובקשת מעצר עד תום ההליכים. הלכה זו משליכה לא רק במצב של סיום חקירה אלא גם קודם לכן, כי אם החקירה עוד לא הסתיימה וישנן פעולות חקירה שהחשוד לא יכול לשבשן אבל הוא מסוכן, לכאורה ע"פ הלכה זו ניתן להאריך את המעצר. אי לכך, לרוב במקרים לאחר הלכת פלוני,

ההליכים, רשאי שופט להאריך את המעצר, מטעם זה, לתקופה שלא תעלה על 5 ימים, בכפוף להוראות סעיף קטן (ב).

השופט מתרשם רק ממסוכנות החשוד, ניתן להאריך בפחות מחמישה ימים, ועל התביעה להתייצב בישיבה הבאה עם הצהרת תובע, ולא תישקל שחרורו של החשוד.

לסיכום, 17(ד), מצב בו החקירה הסתיימה והתובע לפי **סעי' 12 לחסד"פ** מצהיר על הכוונה להגיש כתב אישום ועל עילות המעצר. בעת הצהרה ז' השופט רשאי להורות על הארכת מעצר / חלופה / שחרור. זאת בשל **סעי' 5 לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו**. אם לא נשקפת מן החשוד מסוכנות גדולה, ניתן לשחרר את החשוד לחלופה. בית המשפט על שהוא מורה על חלופה עדיין חייב לבחון את המסוכנות ולבדוק האם ניתן להשיג את המטרה באמצעים פחותים ממעצר.

חלופת מעצר

13. (א) שופט לא יצווה על מעצרו של אדם, אלא אם כן שוכנע כי קיים חשד סביר שהאדם עבר עבירה, שאיננה חטא, ומתקיימת אחת מעילות אלה:
- (1) קיים יסוד סביר לחשש ששחרור החשוד או אי-מעצרו יביא לשיבוש הליכי חקירה או משפט, להתחמקות מחקירה מהליכי שפיטה או מריצוי עונש מאסר, או יביא להעלמת רכוש, להשפעה על עדים או לפגיעה בראיות בדרך אחרת;
- (2) קיים יסוד סביר לחשש שהחשוד יסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור או את בטחון המדינה;
- (3) בית המשפט שוכנע, מנימוקים מיוחדים שיירשמו, שיש צורך לנקוט הליכי חקירה שלא ניתן לקיימם אלא כשהחשוד נתון במעצר; בית המשפט לא יצווה על מעצר לפי עילה זו לתקופה העולה על 5 ימים; שוכנע בית המשפט שלא ניתן לקיים את הליך החקירה בתוך התקופה האמורה, רשאי הוא לצוות על מעצר לתקופה ארוכה יותר או להאריכו ובלבד שסך כל התקופות לא יעלו על 15 ימים.
- (ב) שופט לא יצווה על מעצר לפי סעיף קטן (א), אם ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של קביעת ערובה ותנאי ערובה, שפגיעתם בחירותו של החשוד פחותה.

שחרור בערובה על ידי בית המשפט (תיקון מס' 1) תשנ"ז - 57 1997

44. (א) חשוד שטרם הוגש נגדו כתב אישום, נאשם או נידון שערעור תלוי ועומד על פסק דינו, והוא נתון במעצר או במאסר, רשאי בית המשפט, לבקשתו, לצוות על שחרורו בערובה או ללא ערובה.
- (ב) בית משפט רשאי לצוות על נאשם או על נידון, שערעור תלוי ועומד על פסק דינו, לתת ערובה, אף אם אינו מוסמך להורות על מעצרו לפי סעיף 21, כדי להבטיח את התייצבותו למשפט, ומשעשה כן, יראו את הנאשם או את הנידון כמי ששוחרר בערובה.

⁵⁷ סעיף זה קובע כי ניתן לשחרר בערובה או שלא בערובה ויש לשקול מספר שיקולים וזאת ע"פ סעי' 46. הערובה נועדה להתייצבות לכלל ההליכים המשפטיים (החקירה, המשפט וריצוי העונש) כנגד החשוד, במידה ובית המשפט שחרר אדם ולא הוגש כתב אישום יש להחזיר את הערובה למפקיד בתוך 180 יום, אם הוגש כתב אישום בתוך תקופה זו, אזי הערובות תקפות עד לתום ההליך המשפטי.

סייג לשחרור (תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997

45. סבר בית משפט כי יש מקום לגבות עדות לאלתר לפי סעיף 117 לחוק סדר הדין הפלילי, בעבירות לפי סעיפים 199 עד 202, 427 או 428 לחוק העונשין, או לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, למעט עבירה הקשורה רק בשימוש עצמי בסמים, לא ישחרר את הנאשם בערובה, לפני שנגבתה העדות שבית המשפט סבר שיש מקום לגבותה לאלתר, אלא אם כן הסכים לכך תובע או שהשופט שוכנע כי השחרור לא יפריע לגביית העדות, או אם חלפו 14 ימים מעת המעצר.

שיקולים לקביעת ערובה חוק תשנ"ז-1997

46. (א) ציווה שופט לשחרר אדם בערובה או להטיל עליו ערובה, יקבע את סוג הערובה, גובה הערובה, וכן את תנאי הערובה ומשך תוקפם; והכל במידה שאינה עולה על הנדרש כדי להשיג את מטרות הטלת הערובה.

(ב) בהחלטתו לפי סעיף קטן (א) ישקול השופט גם את אלה –

(1) מהות העבירה;

(2) המידע שבידי התביעה;

(3) עברו הפלילי של האדם;

(4) מצבו הכלכלי של האדם ויכולתו להמציא את הערובה הנדרשת;

(5) האפשרות שהאדם יוכל לעמוד בתנאי הערובה.

(ג) בקביעת תנאי הערובה של קטין יתחשב השופט, בין השאר, בצרכיו

המיוחדים כקטין.⁵⁸

תוצאות אי המצאת ערובה (תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997⁵⁹

47. (א) שוחרר אדם בערובה ולא המציאה במועד שנקבע, ייעצר ויובא בפני שופט תוך 24 שעות מעת מעצרו.

(ב) היתנה השופט את השחרור בהמצאת ערובה, ולא הומצאה הערובה במועד

שנקבע, יובא העצור בפני שופט תוך 24 שעות מתום המועד האמור.

(ג) לא קבע השופט מועד להמצאת הערובה ולא הומצאה הערובה, יובא העצור

בפני שופט תוך 48 שעות מעת מתן החלטה.⁶⁰

⁵⁸ אם ההורים אינם באולם, ניתן להאריך מעצר עד 24 שעות ובנוסף יש לשקול גם את הצרכים המיוחדים של הקטין.

⁵⁹ ברגע שאדם לא מקיים את תנאי הערובה, הוא יובא בפני שופט בתוך 24 שעות מעת מעצרו.

⁶⁰ אם בית המשפט שחרר אדם אזי למעשה אם הוא לא קובע עד איזה מועד, ויש לקבוע תזכורת ערבויות ויש להביא את החשוד בפני שופט.

(ד) מיד עם המצאת הערובה הנדרשת ומילוי תנאי הערובה, ישוחרר האדם

ממעצרו.

תנאי השחרור בערובה (תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997⁶¹

48. (א) שחרור בערובה הוא על תנאי שהמשוחרר יתייצב לחקירה, לדיון במשפטו או בערעור, או לנשיאת עונשו, בכל מועד שיידרש, וכן שיימנע מלשבש הליכי משפט; בית המשפט רשאי להוסיף תנאים, לפרק זמן שיקבע, ככל שימצא לנכון, לרבות:

(1) חובת הודעה על כל שינוי במען המגורים ובמקום העבודה;

(2) איסור יציאה מן הארץ והפקדת הדרכון;

(3) איסור כניסה לאזור, לישוב או למקום בארץ, שיקבע;

(4) איסור לקיים קשר או להיפגש עם מי שיקבע;

(5) חובת מגורים או הימצאות באזור, בישוב או במקום בארץ, שיקבע;

(6) חובה להימצא בפיקוחו של קצין מבחן, לאחר קבלת תסקיר מעצר; משך הפיקוח לא יעלה על ששה חודשים, אך בית המשפט רשאי להאריכו לתקופות שלא יעלו על ששה חודשים כל אחת;

(7) חובה לקבל טיפול למשתמשים בסמים, ובלבד שהטיפול אושר על ידי קצין מבחן;

(תיקון מס' 12) תשע"ה-2014

(7א) לעניין נאשם שהועמד לדין לפי סעיף 21א לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991, או נאשם שחל עליו סעיף 28א(ד) לאותו חוק והוא הועמד לדין לפי סעיף 21 לאותו חוק – חובה להתייצב לבדיקה פסיכיאטרית, או אם הנאשם הסכים לכך – לקבל טיפול במקום שיקבע הפסיכיאטר המחוזי;

(8) חובה להתייצב בתחנת משטרה במועדים שיקבע;

(9) איסור יציאה ממקום מגורים במשך כל היממה או בחלק ממנה;

(10) איסור המשך עיסוק הקשור בעבירה, כאשר מתקיים יסוד סביר לחשש שהמשך העיסוק מהווה סכנה לבטחון הציבור, או עלול להקל על ביצוע עבירה דומה;

(11) למלא אחר צו הגנה על פי החוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991;

(תיקון מס' 2) תשנ"ח-1997

(12) הפקדת כלי הנשק שברשותו בתחנת המשטרה – לעניין חשוד בעבירת אלימות, כן רשאי בית המשפט, על בסיס תסקיר מעצר כאמור בסעיף 21א, ובהסכמת החשוד או הנאשם, להתנות את שחרורו בניצוע בדיקה רפואית או בקבלת טיפול רפואי או טיפול מקצועי אחר, או להורות כי הטיפול יהיה במסגרת פיקוח קצין מבחן כאמור בפסקה (6).

⁶¹ זוהי רשימה אשר אינה סגורה. ישנה שורה של הגבלות אשר בית המשפט יכול לאמץ חלק או את כולם מהם וכו'.

(ב) לא יצווה שופט על איסור יציאה מן הארץ, אלא אם כן נתקיימו שניים

אלה:

(1) קיימת אפשרות סבירה שהמשוחרר לא יתייצב לחקירה, לדיון במשפט או לנשיאת עונשו;

(2) לא ניתן להבטיח את התייצבותו בהמצאת ערובה מתאימה, או בקביעת תנאי שחרור מתאימים.

(תיקון מס' 2) תשנ"ח-1997

(1ב) הורה בית המשפט על שחרור של חשוד בעבירת אלימות בבן משפחה, או בעבירה שנעשתה באלימות חמורה, באכזריות או תוך שימוש בנשק חם או קר, ולא התנה את השחרור בהפקדת כלי הנשק שברשות החשוד כאמור בסעיף קטן (א)(12), יפרט את נימוקיו לכך בהחלטתו; לעניין זה, "בן משפחה" – כהגדרתו בחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991.

(ג) מקום שנדרש הסדר להבטחת קיומם של תנאי השחרור, יובאו פרטי ההסדר לידיעת השופט לפני קביעת התנאים.

(ד) צו איסור יציאה מן הארץ ישמש אסמכתה למנוע את יציאתו של המשוחרר מן הארץ.

(ה) לצורך הפיקוח על קיום תנאי השחרור, תהיה לשוטר סמכות כניסה לכל מקום שיש לו יסוד סביר להניח כי המשוחרר נמצא בו או למקום שבו על המשוחרר להימצא.

טבלת סיכום זמני מעצר לפני הגשת כתב אישום

תקופת המעצר	סעיף בחוק המעצרים	משך הזמן	הערות
עיכוב	סעיף 73	שלוש שעות	מספר מעורבים ניתן להאריך בעוד 3 שעות
מעצר ע"י שוטר או בצו שוטר שניתן בהיער	סעיף 29 סעיף 17(ג)	24 שעות	
הארכת מעצר - לצרכי חקירה	13(א)(3)	עד 5 ימים בנימוקים מיוחדים	אם לא ניתן לקיים את החקירה בתוך תקופה זו הארכה עד ל- 15 יום
הארכת מעצר של מי שלא הובא מטעם רפואי	סעיף 16(2) לחוק המעצרים	24 שעות	לרבות מי שנמלט ממשמורת חוקית
הארכות מעצר	17(א) + (ב)	בקצובות של עד 15	לא יוחזק אדם מעל 30 יום ברציפות אלא אם בקשת המעצר הוגשה באישור היועמ"ש
הצהרת תובע	17 (ד)	עד חמישה ימים	בתוך תקופת ה- 30 ימים, אלא אם הוגשה הארכה באישור היועמ"ש

הארכת מעצר (תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997

16. על בקשה להארכת מעצרו של חשוד או נאשם, יחולו גם הוראות אלה:

(1) הודעה על מועד הדיון ומקומו תימסר, ללא דיחוי, על ידי המשטרה לחשוד, לסניגורו, אם יש לו סניגור, ובאין סניגור – לאדם הקרוב לחשוד שהוא נקב בשמו;

(2) הדיון יתקיים בפני החשוד, אלא אם כן נוכח השופט, על יסוד חוות דעת של רופא, שאין החשוד מסוגל להשתתף בדיון מפאת מצב בריאותו; במקרה זה, יתקיים הדיון בנוכחות סניגורו ואם אינו מיוצג ימנה לו השופט סניגור, עד שיוכל להתייצב בבית המשפט; פסקה המניעה להתייצבותו וטרם נסתיימה תקופת המעצר, רשאי החשוד לדרוש דיון חוזר;

(3) הדיון יתקיים בפומבי, אולם רשאי שופט להורות שהדיון יתקיים בדלתיים סגורות בהתאם להוראות סעיף 68(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984.

מעצר לפני הגשת כתב אישום

17. (א) ציווה שופט על מעצרו של חשוד בנוכחותו, לא תעלה תקופת המעצר על 15 ימים; אולם רשאי שופט להאריך, מעת לעת, את המעצר לתקופות שלא יעלו על 15 ימים; **אין בהוראות סעיף קטן זה כדי לפגוע בהוראות סעיף 13(א)(3) סיפה.**

(ב) לא יוחזק חשוד במעצר ברצף אחד **בקשר לאותו אירוע**, לרבות המעצר ללא צו, לתקופה העולה על 30 ימים, אלא אם כן הבקשה למעצר נוסף הוגשה באישור היועץ המשפטי לממשלה.

(ג) ציווה שופט על מעצרו של חשוד שלא בנוכחותו, לרבות מעצר לפי סעיף 14, והחשוד לא שוחרר לפני כן לפי סעיף 20, יובא החשוד בפני שופט בהקדם האפשרי ולא **יאוחר מ-24 שעות משעת מעצרו**; הובא העצור לפני שופט יחולו הוראות סעיף קטן (א).

(ד) נעצר אדם וחקירתו נסתיימה, ישוחרר מהמעצר, ואולם אם הצהיר תובע כי עומדים להגיש כתב אישום נגדו ושוכנע בית המשפט, כי יש עילה לכאורה לבקש את מעצרו עד תום ההליכים, רשאי שופט להאריך את המעצר, מטעם זה, לתקופה שלא תעלה על 5 ימים, בכפוף להוראות סעיף קטן (ב).

שחרור עצור לפי צו מעצר על ידי קצין משטרה

20. מי שנעצר לפי צו של שופט, ולא קבע השופט שהעצור יובא לפניו לשם שחרורו, או את תנאי הערובה לשחרורו, או את שחרורו ללא ערובה, רשאי קצין משטרה להורות על שחרורו, לפני תום תקופת המעצר שנקבעה בצו, ללא ערובה, או לקבוע ערובה, ובלבד שהעצור או סניגורו הסכים לערובה שקבע.

שחרור באין אישום (תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997⁶²

59. חשוד הנתון במעצר ולא הוגש נגדו כתב אישום תוך 75 ימים לאחר מעצרו, ישוחרר מן המעצר, בערובה או ללא ערובה.

⁶² ע"פ סעיף זה, במידה ולא הוגש נגד חשוד כתב אישום מעל 75 יום החשוד ישוחרר, מעל היום ה- 31 היועמ"ש חותם על הבקשה להארכת מעצר וזאת עד 75 יום.

מעצר עד תום הליכים

מעצר לאחר הגשת כתב אישום (תיקון מס' 11) תשע"ה-ה-2014⁶³

21. (א) הוגש כתב אישום, רשאי בית המשפט שבפניו הוגש כתב האישום לצוות על מעצרו של הנאשם עד תום ההליכים המשפטיים, ובכלל זה על מעצרו בפיקוח אלקטרוני, אם נתקיים אחד מאלה:

- (1) בית המשפט סבור, על סמך חומר שהוגש לו, כי נתקיים אחד מאלה:
 - (א) קיים יסוד סביר לחשש ששחרור הנאשם או אי-מעצרו יביא לשיבוש הליכי משפט, להתחמקות מהליכי שפיטה או מריצוי עונש מאסר, או יביא להעלמת רכוש, להשפעה על עדים או לפגיעה בראיות בדרך אחרת;⁶⁴
 - (ב) קיים יסוד סביר לחשש שהנאשם יסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור, או את בטחון המדינה;⁶⁵
 - (ג) הואשם הנאשם באחד מאלה:⁶⁶
 - (1) עבירה שדינה מיתה או מאסר עולם;
 - (2) עבירת בטחון כאמור בסעיף 35(ב)⁶⁷;
 - (3) עבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, למעט עבירה הנוגעת לשימוש בסם או להחזקת סם לשימוש עצמי;
 - (4) עבירה שנעשתה באלימות חמורה או באכזריות או תוך שימוש בנשק קר או חם;⁶⁸
 - (5) עבירת אלימות בבן משפחה כמשמעותו בחוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991,⁶⁹

⁶³ כאן המעצר הינו לאחר שהוגש כתב אישום לא ניתן להגיש בקשת מעצר עד תום הליכים בישראל ללא הגשת כתב אישום. החשוד הופך לנאשם. אם נתקיימו התנאים המובאים בסעיף

⁶⁴ עילת השיבוש

⁶⁵ עילת המסוכנות הכללית

⁶⁶ עילת המסוכנות הסטטוטורית

⁶⁷ כולל עבירות נשק

⁶⁸ למשל אבן

⁶⁹ עבירות שנעשו במשפחה

חזקה כי מתקיימת העילה האמורה בסעיף קטן (ב), אלא אם כן הוכיח הנאשם אחרת.⁷⁰

(2) בית משפט ציווה על מתן ערובה והערובה לא ניתנה להנחת דעתו של בית המשפט או שהופר תנאי מתנאי הערובה, או שנתקיימה עילה לביטול השחרור בערובה.⁷¹

(ב) בית המשפט לא יתן צו מעצר לפי סעיף קטן (א), אלא אם כן נוכח, לאחר ששמע את הצדדים⁷², שיש ראיות לכאורה להוכחת האשמה, ולענין סעיף קטן (א)(1), לא יצווה בית המשפט כאמור, אלא אם כן נתקיימו גם אלה:

(1) לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה ותנאי שחרור, שפגיעתם בחירותו של הנאשם, פחותה;⁷³

(2) **לנאשם יש סניגור, או שהנאשם הודיע שברצונו שלא להיות מיוצג בידי סניגור.**

(ג) לא היה לנאשם סניגור והוא לא הודיע כאמור בסעיף קטן (ב)(2), ימנה לו בית המשפט סניגור ויחולו לענין זה הוראות פרק ב' לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן – חוק סדר הדין הפלילי), או הוראות חוק הסניגוריה הציבורית, תשנ"ו-1995 (להלן – חוק הסניגוריה הציבורית), לפי הענין; כל עוד לא נתמנה סניגור, רשאי בית המשפט לצוות על מעצרו של הנאשם לתקופות שלא יעלו על 7 ימים כל פעם, ובלבד שסך כל התקופות לא יעלו על 30 ימים.

⁷⁰ כאן למעשה הנטל עובר לכתפי הנאשם ועליו החובה לסתור חזקה זו

⁷¹ בהליך מעצר הימים, בית המשפט קבע כי החשוד ישהה במעצר בית ויחתום ערבות עצמית וכו', החשוד לא נמצא בביתו, ניתן לעצור את אותו האדם.

למעשה אסור בתכלית האיסור לאחר הגשת כתב האישום להמשיך בחקירה, אלא באישור פרקליט מחוז.

⁷² חובת נוכחות של הצדדים כולל הנאשם, כאשר ישנן ראיות לכאורה (תשתית ראייתית)

⁷³ חלופה

(תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997

על אף הוראות סעיף קטן (ב) רשאי בית המשפט, על פי בקשת הנאשם או סניגורו, לדחות את הדיון, כדי לאפשר לנאשם או לסניגורו לעיין בחומר החקירה ולצוות שהנאשם יהיה במעצר לתקופה שלא תעלה על 30 ימים.⁷⁴ צו מעצר לפי סעיף זה יעמוד בתוקפו עד למתן פסק הדין, אלא אם כן קבע בית המשפט אחרת; על צו מעצר לפי סעיף זה לא יחולו הוראות סעיף 20.

בשלב ההקראה, הקראה שכזו חייבת להיות בתוך 30 יום, ע"פ סעי' 60 לחוק המעצרים אם לא נתקיימה ההקראה, העצור ישוחרר.

שחרור באין משפט (תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997 (תיקון מס' 11) תשע"ה-2014

60. נאשם, שלאחר הגשת כתב האישום נגדו היה נתון במעצר בשל אותו כתב אישום, תקופה המצטרפת כדי 30 ימים ולעניין מעצר בפיקוח אלקטרוני – כדי 60 ימים, ומשפטו לא החל, ישוחרר מן המעצר, בערובה או ללא ערובה; ואולם רשאי בית המשפט לדחות את מועד תחילת המשפט, בלא שישוחרר, ל-30 ימים נוספים, אם ביקש זאת הנאשם או סניגורו.

לכאורה בית משפט צריך בתוך 30 יום לבצע הקראה. ישנה אפשרות כי הסניגור יסכים לארכה של 30 יום נוספים כלומר עד 60 יום. אם לא יהיה כן הנאשם ישוחרר. אם הדיון בראיות לכאורה התקיים ביום ה-60, לכאורה סעי' 21 לא מדבר על סנקציה, הסעיף מכוון כי בכל מקרה ניתן כי הנאשם יהיה נתון במעצר שלא יעלה על שלושים ימים. בית המשפט צריך להתרשם איזושהי תשתית ראייתית מן המעצר. ככל שהתיק יותר גדול, הסניגור יכול להצהיר כי אין לו מניעה לקיים את הדיון בחלוף 30 הימים, השופט צריך להתרשם מאיזה תשתית ראייתית המספיקה להאריך את המעצר - **ניצוץ ראייתי**. רוב התיקים, הדיון בראיות מתקיים בתוך שלושים הימים כפי שמורה הסעיף. יש להקפיד כי **הקראה תהיה בתוך 30 ימים**. יכולה להיות **הקראה פורמלית** בפני שופט המעצרים, וזאת על מנת לעצור את מירוץ 30 הימים לפי סעי' 60 לחוק המעצרים. צו מעצר כזה יהיה עד לתום ההליכים (מתן הכרעת וגזר דין), אם הוגש בקשה לבית משפט, חייבים לשחררו בבית המשפט ולא בתחנת המשטרה.

⁷⁴ החוק מאפשר כי ניתן לדחות דיון במעצר עד תום הליכים, בית משפט מוגבל כי הוא לא יאריך מעצר לאדם אם אין ראיות לכאורה, על כן יש לקיים דיון בראיות לכאורה בתוך 30 יום. בהסכמת סניגור להאריך את/התקופה של הדיון בראיות בעוד 30 יום.

ראיות לכאורה

בש"פ 8087/95 שלמה זאדה נ' מדינת ישראל - מפי השופת **דורנר** עבירות של החזקת סמים שלא לצריכה עצמית, נתפסו סמים בדירה, הוא נעצר עד תום הליכים. העליון קובע כי יש להבחין בין השלב העיקרי של המשפט בו נקבע החפות או האשמה לבין הליך הביניים. בהליך הביניים בית המשפט נדרש להגדיר האם מתקיימות ראיות לכאורה⁷⁵. לציין כי עדויות שאינן קבילות ולא ניתן לסווגן כראיות לכאורה.

בש"פ 6910/13 מדינת ישראל נ' האדי קבלאן - בית המשפט לוקח את ראיות כ"ראה וקדש" הוא לא בודק את המהימנות של הראיות הוא מניח כי לראיות אלו יש משקל. אם זוהי ראיה שהיא על פניו לא קבילה, ראיה אשר לא תביא להרשעת הנאשם היא לא תהיה ראיה לכאורה. זהו פסק דינו של השופט **פוגלמן**. הדברים הללו היו לא פשוטים, משום שמדובר באדם שהיה לו דין ודברים עם המנוח אשר פלט דברים לגבי מוצא המאבטחים. בית המשפט אומר כי גם אם ישנה טענה להגנה עצמית מדומה, השלב לדון בכך הינה בשלב העיקרי ולא בשלב הביניים. נאמר כי ראיות לכאורה הן איות קבילות, גולמיות משום שטרם הן עברו את כור ההיתוך מבחינת חקירת עדים ונקבע להן משקל ומהימנות. אם נלקחות ראיות כאלה יש לשאול האם ישנו את אותו הפוטנציאל להביא להרשעת הנאשם לאחר מעבר כור ההיתוך. בשלב זה בית המשט **אינו נדרש** לשאלות של משקל ואמינות. למשל בחקירה נערכה בדיקת פוליגרף, לאחר חשד באינוס, אשר אינו ראיה קבילה. בהליך הימים בדיקה זו נותנת כיוון לחקירה אך לאחר הגשת כתב אישום בדיקה זו אינה ראיה תקינה.

בנושא של סתירות ופריחות - נמסרה עדות מסויימת כי החשוד אנס במועדון ובעדות השנייה היא מעידה כי היא נאנסה גם במהלך וגם בסוף הערב. בהליך הימים ביהמ"ש יותר גמיש. אם במהלך המשפט מתגלות סתירות ההופכות את הראיות לכאורה כקערה הנהפכת על פיה בית המשפט אינו יכול להתעלם מכך והוא יבדוק את הראיה לעומקה. במובן זה בית המשפט יכול לקבוע כי אין ראיות לכאורה או שיש ראיות לכאורה עם כרסום או חולשה. למעשה נקעה **מקבילית המוחות**⁷⁶. לעיתים השופט יכול לקבוע בתיק חקירה מסויים כי אין ראיות לכאורה. אם בית המשפט קובע כי אין כלל ראיות, הוא יכול לדחות את בקשת המעצר של המדינה ולקבוע ערבויות שיבטיחו את התייצבות הנאשם למשפטו.⁷⁷ גם במצב שישנם ראיות לכאורה ברמה המרבית תמיד יש לשקול את חלופת המעצר. לציין כי מספיקה אף עדות המתלונן על

⁷⁵ ראיות גולמיות אשר לא עברו את כור ההיתוך של ההליך הפלילי, (חקירות, קבילות וכו'). אשר לגביהן קיים סיכוי סביר שעיוודן במהלך המשפט יבוייל לראיות רגילות אשר מבססות את אשמת הנאשם מעל לכל ספק סביר. ראיות אלה הינן **ראיות קבילות**. **פוליגרף הינה ראיה אינה קבילה במשפט**. כך גם **עדות מפי השמועה** - עדות של אדם שלא קלט בחושי את האירוע.

⁷⁶ ככל שהראיות לכאורה חזקות יותר / חלשות יותר ישנה השפעה על עוצמת העילה ועלה האפשרות לשחרר בחלופה קלה יותר.

⁷⁷ הערבויות נועדו להתייצבות במשפט, מניעת המסוכנות, ונשיאת העונש.

מנת להרשיע אדם. זאת מכיוון כי במשפט הישראלי ניתן להרשיע אדם ע"ב עדות יחידה למעט חריגים.

א'. עילות המעצר:

למעשה כאמור לעיל, ישנן את עילת השיבוש, המסוכנות והמסוכנות הסטטורית⁷⁸. בהם עול הפרכת עול המסוכנות מוטל על כתפי הנאשם. ישנה עילת מעצר לגבי מי שלא עמד בערבויות⁷⁹. אלו למעשה עילות המעצר. כאן עדיין יש להבין כי חוק המעצרים משנת 96' שהוא פועל יוצא של **המהפכה החוקתית** בא לשנות ולעשות סדר, הוא מנסח חדש את נוסחת האיזון עקב שדרוג הזכות לחירות כזכות לחירות.⁸⁰ זאת כי חוק המעצרים עבר מהיבט של הרתעה להיבט של **מניעה**. על רקע זה ישנו את פס"ד **בש"פ 5431/98 פרנקל נ' מד"י** עוררים שהועמדו לדין בגין כלי רכב, ע"י אחד שעבד שם, הוא התקבל למוסך בזהות בדויה, הוא ניצל מידע פנים אילו רכבים וחלקים יש, רוסלן ויורי מגיעים, מתפרצים למוסך וגונבים רכבים וכלי רכב. הם נעצרו בשלום הם שוחררו בתנאים מגבילים עקב המעבר לשיטת עילות המניעות (מסוכנות) עבירות רכוש מקימות עילות מעצר נמוכה. המחוזי מקבל את ערר המדינה והם נעצרים עד תום ההליכים. בערר לעליון נאמר כי ישנה הקפדה יתרה לשמירה על חירותו של הנאשם, אך אין ללמוד מכך כי סכנה לשלומו של אדם, כלומר הסכנה היא גם לרכושו ולא רק לחייו. אמנם, לא כל עבירת רכוש תלמד על עילת מעצר, אבל ניתן לקבוע וזו ההלכה בעבירות רכוש **עבירות רכוש המבוצעות באורח שיטתי או בהיקף ניכר עלולות לפי מהותן ונסיבות הן לסכן את בטחון הציבור או את בטחונו של אדם**. מעבר לכך עבירות רכוש טומנות בחובן סיכון טבוע כי סביר להניח שעבירות אילו יסתיימו בעבירות אלימות למיניהן. עבירות הרכוש שיקימו עילת מעצר אלו עילות כמפורט לעיל. במקרה דנן, שניים חברו וההכלה בדיוק למקרה זה והשניים נותרים עצורים עד תום ההליכים.

בש"פ 45/10 פאדי מסארווה נ' מד"י מפי השופט **עמית** מרחיבה את כל הנוגע לרכוש. כאן מדובר באדם אשר פרץ לרכבו של אדם בישוב תל מונד והוא נוסע מהמקום. הסנגור טען לכל טענה אפשרית. בעניין ראיות לכאורה, העליון קבע כי הוא לא יידרש לכך, והעובדה שהעורר נתפס ע"י שני שוטרים בריצה והוא נמלט לספסל האחורי לאלו שחיכו לו יש כאן חזקה תכופה. בנוסף לטענתו כי הוא היה עם חבריו, ולאחר מחקר תקשורת התברר כי ישנן שיחות טלפון בינו לבין החברים. **לגבי הטענה שזוהי עבירת רכוש פשוטה**, השופט עמית דוחה טענה זו ואומר כי הפסיקה הכירה כי עבירות רכוש המבוצעות בתחכום וכו' מקימות עילת מעצר. בכל מקרה של עבירת רכוש יחידה, יש בכוחה לעודד ריבוי של עבירות. (**פסקה 6 לפסק הדין**). "פתאום קם אדם בבוקר ומוצא כי מכוניתו חלפה עם הרוח". אין בכוונת

⁷⁸ ראה לעיל ה"ש 63-72 .

⁷⁹ אדם ששוחרר בהליך הימים, ולא עמד בתנאי השחרור שלו ואז למעשה הוא נשאר עצור ולכאורה ניתן להורות על מעצרו עד תום ההליכים.

⁸⁰ בעבר הייתה עילת מעצר של **הרתעה** למשל אם הייתה מכת מדינה של התפרצויות לרכב ניתן היה לעצור אדם עד תום ההליכים בגין התפרצות לרכב.

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

השופט להכניס את עילת ההרתעה, אלא עבירות אלו גם אם אינן מתוחכמת הן עילות שיש בהן מסוכנות להתפתחות אלימה. הוא אומר כי מולו עומד "שור מועד" ולכן הוא מותיר את המעצר על כנו. אין צורך בתסקיר שירות מבחן. נאמר בפסיקה כי כאשר בנסיבות שהמסוכנות היא מובהקת ולא ניתן להחליפה בחלופה מתייטר הצורך לדון בחלופה ולהזמין תסקיר שירות מבחן.

פס"ד נוסף המדגיש את המעבר לגישה המניעתית זהו פס"ד פטשניק בו העליון משחרר בחשד לעבירת רצח. גם בנסיבות שבעבירה הכי חמורה שיש בית המשפט צריך לשקול חלופת מעצר.

בש"פ 5222/97 פטשניק נ' מדינת ישראל מדובר באדם בן 90 שרצח את אשתו ב-60 דקירות סכין. הוא נעצר כתב האישום יוגש למחוזי והליך הימים יתנהל בשלום. הוא הואשם במחוזי ברצח, לשם הוגשה בקשת המעצר עד תום ההליכים. באות העת זהו **ערר בזכות** לעליון, העליון אומר כי נכון שהעבירה הי חמורה וקיימת חזקת מסוכנות, אך עדיין בית המשפט צריך לבחון את הנסיבות ולשקול חלופת מעצר. אם הנסיבות מלמדות על אכזריות וחומרה אזי מתייטר הצורך לדון בחלופת מעצר. במקרה דנן, מעדות הנסיבות על אכזריות אמנם נסיבות האישיות של העורר מלמדים על החריג לה מסוכנות. בית המשפט לא בוחן מסוכנות בדיעבד אלא למפרע כאן בית המשפט מתרשם כי ישנה מסוכנות ספציפית והוא במצב רפואי קשה ומוגבל, אין לו ר"פ, מבור וכאן ניתן היה להסתפק בחלופת מעצר.

חלופת מעצר

תמיד יש לבחון חלופת מעצר למעט מקרים מובהקים בהם המסוכנות עולה על גדותיה, בכל תיק ותיק יש לבחון חלופה זו. **סעי' 21(ב)(1) לחוק המעצרים.**

(ב) בית המשפט לא יתן צו מעצר לפי סעיף קטן (א), אלא אם כן נוכח, לאחר ששמע את הצדדים, שיש ראיות לכאורה להוכחת האשמה, ולענין סעיף קטן (א)(1), לא יצווה בית המשפט כאמור, אלא אם כן נתקיימו גם אלה:

(1) לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה ותנאי שחרור, שפגיעתם בחירותו של הנאשם, פחותה;

גם פס"ד **קונדוס** קובע כי ניתן לשחרר לחלופה בתחומי האזו עם ערבויות של ערב ישראלי שיבטיח התייצבות למשפט. הבחינה הזו נעשית בדרך **זו שלבית**

בש"פ 5467/17 עמוס רוקח נ' מד"י - מדובר בבחורה שהזמינה פיצה והיא קרה עמוס רוקח התקשר לעובדי הפיצרייה, ואיים עליו ואף דקר אותו. העליון מנתח את הראיות לכאורה ומגיע למסקנה כי מר רוקח הינו **מחולל האירוע**. השופט **מלצר** מנתח את בחינת חלופת המעצר:

א'. על בית המשפט לבחון האם חלופה כלשהי עשויה באופן עקורני להפיג את המסוכנות או למצער להפחית את המסוכנות הנשקפת לנאשם ברמה המתקבלת על כן. אם התשובה הינה **חיובית** יש לעבור לבחינה השניה.

ב'. **על בית המשפט לבחון את החלופות הקונקרטיות בהתאם לנאשם ולעברו** - לאחר ניתוח כלל הנסיבות הקונקרטיות של הנאשם. יש לבחון כל המפקחים וכו'. אם נקבע כי החלופה היא טובה, אזי ניתן לאפשר חלופת מעצר.

במקרה דנן בית המשפט קובע כי הוא לא עובר את המבחן הראשון ולכן העליון קובע את חזקת המסוכנות ומותיר את המעצר על כנו. בנוסף העליון אומר כי בעיקרון שירות המבחן יכול להגיש לבית המשפט **תסקיר מעצר**, כאמור תסקיר מבחן יכול לתת בטרם הטיעונים לעונש לקבל תסקיר שירות מבחן. ישנם מקרים בהם חובה לקבל תסקיר שכזה כמו קטינים או נאשמים צעירים שביום ביצוע העבירה לא מלאו להם 21 שנה. **בא חוק המעצרים** וקבע כי בדומה לתסקיר מבחן לעונש, ניתן ליצור מצב שבית המשפט יקבל תסקיר מעצר אשר **לעולם לא ישמש תסקיר לעניין העונש**. תסקיר זה נועד להביא בפני בית המשפט את נסיבותיו של הנאשם, מבחינת המסוכנות הנשקפת, זה גם מקצר הליכים במקום לשמוע מפקחים באולם אזי שירות המבחן ממליץ והוא כלי עזר של בית המשפט בבחינת מסוכנותו של משיב והאפשרות של שחרור בחלופה תוך הצעות לחלופה. בפס"ד **עמוס רוקח** נאמר כי תמיד שיקול הדעת בעניין חלופת מעצר ומפקחים הינה שיקול הדעת של השופט והתסקיר הינו כלי עזר בלבד. אבל בית המשפט, עקב העובדה ששירות המבחן הוא גורם מקצועי, לא ניתן להתעלם מכך. במקרה ויש **המלצה שלילית** של שירות המבחן, אז בית המשפט צריך נימוקים כבדי משקל כדי לסטות מן ההמלצה של שירות המבחן. לציין כי **התסקיר ניתן לאחר קביעת ראיות לכאורה ועילת מעצר.**

בש"פ 4794/12 מד"י נ' פלוני שם דובר על מר פלוני שעבד בשיפוצים והוא היה מחדיר ללקוחות שלו כל מיני חומרי רעל. ביהמ"ש המחוזי שחרר אותו לחלופת מעצר והעליון מקבל את הערר ומותיר אותו עצור עד תום ההליכים. מנימוק כי שני התסקירים שהוגשו לא המליצו על חלופת מעצר. העליון קבע כי ברגע שהתסקיר לא מאפשר חלופת מעצר, יש לתת נימוק כבד משקל לשם מתן החלופה בניגוד לתסקיר שירות המבחן. **ראה סעי' 44-48 לחוק המעצרים.**

תסקיר מעצר - סעי' 21א' לחוק המעצרים

21א. (א) בדיון בבקשה למעצר לפי סעיפים 12 ו-21 ובערר על החלטה לפי סעיפים אלה, רשאי בית המשפט להורות על הגשת תסקיר מעצר, ורשאי הוא להורות על שחרור בפיקוח קצין מבחן, כאמור בסעיף 48(א)(6); תסקיר מעצר לא ישמש תסקיר קצין מבחן לענין העונש, על פי הוראות סעיף 37 לחוק העונשין, תשלי"ז-1977 (להלן – חוק העונשין); על תסקיר מעצר יחולו הוראות סעיף 191 לחוק סדר הדין הפלילי; ואולם, בבקשה למעצר לפי סעיף 12, לא יורה בית המשפט על הגשת תסקיר מעצר, בענינו של מי שהיה עצור פחות מחמישה ימים עד למתן החלטתו, אלא במקרים מיוחדים.

(ב) תסקיר מעצר יכלול את נסיבותיו האישיות של הנאשם, משמעות המעצר, החלופות למעצר ולשחרור, או המלצה בדבר תנאים מיוחדים לשחרור בערובה והפיקוח עליהם.

בית המשפט רשאי לבקש להתרשם מתסקיר שירות מבחן. בסעיף הנ"ל נאמר כי לענין מעצר ימים, לכאורה ניתן לתת תסקיר מעצר במעצר ימים אך מבחינת הפרקטיקה זה לא קיים, ומגישים הבקשה לתסקיר במעצר עד תום הליכים. נשאלת השאלה **מתי ראוי כי בית המשפט יזמין שירותי מבחן.**

בש"פ 27/15 עלי יונס נ' מדינת ישראל - דובר על קשירת קשר לפשע וסיכון אדם בנתיב תחבורה וסחיטה בכוח בצוותא. בית המשפט חוזר ע הבחינה הדו שלבית לבחינת חלופת מעצר. לרוב בהם לא ברור כי חלופת מעצר אפשרית או לעמוד על חלופת מעצר קונקרטי ראוי לשלוח לתסקיר שירות מבחן. זאת מפי השופט **עמית.**

מעצר באיזוק אלקטרוני

ס' 22א - 22ט אפשרות חדשה, שקיימת מזה כעשור. בשנת 2014 הועבר תיקון והמשמעות של איזוק אלקטרוני השתנתה ומעמדו **כמעצר לכל דבר**, במקום לשהות בבית מעצר הוא ישהה במקום שיקבע בית המשפט בפיקוח של איזוק אלקטרוני. הוא נמצא כאיזוק על הרגל, כאשר בבת יש את המע' המחוברת לקו בזק שלא מתחבר לאינטרנט כאשר לפני אישור מקום המעצר, מגיע נציג ממנהלת האיזוק אשר בוחן את הבית והאם קולטים את התדרים בכל מקום בבית או בחצר, וניתנת חוות דעת לבית המשפט הנקראת **חוות דעת היתכנות לאיזוק אלקטרוני** אם היא חיובי בית המשפט יכול לאשר זאת. אם בית המשפט מתרשם לאחר קיבעת ראיות לכאורה ועילה וקביעה שהתיק אינו לחלופת מעצר, לכאורה דינו למעצר עד לתום הליכים. עדיין בית המשפט יכול לבחון אמצעי שהוא פחות דרסטי והוא מעצר באיזוק אלקטרוני אשר לא יהיה בבי מעצר באחריות שב"ס ותמיד מעצר כזה יהיה בפיקוח אנושי. לפחות שני מפקחים.

א'. איזוק אלקטרוני הוא כמו מעצר - זהו כפועל יוצא ממעמדו הנורמטיבי כמעצר, לא יינתנו **חלונות התאוררות** במעצר באיזוק. אי לכך **סע' 22ד' לחוק המעצרים** ומסביר מהם החלונות שניתן לאשרם באיזוק אלקטרוני:

(ג) (1) פרקי זמן שבהם רשאי המפוקח לצאת ממקום הפיקוח, לתכלית מבין התכליות המנויות בפסקת משנה (2), שתפורט בהחלטה (בסימן זה – חלון פיקוח), אם סבר בית המשפט כי יש מקום לכך, ומצא כי אין במתן אפשרות ליציאה כאמור כדי לסכל את מטרת המעצר בפיקוח אלקטרוני וכי יש דרך סבירה לפקח על המפוקח בזמן חלון הפיקוח;

(2) חלון פיקוח יכול שיהיה לשם קבלת טיפול רפואי, טיפול נפשי או טיפול אחר הדרוש למפוקח, פגישה עם קצין מבחן בהתאם להמלצת שירות המבחן, ולגבי מפוקח שהוא קטין – גם לשם לימודים בבית ספר, ויכול שיהיה לתכלית אחרת שהומלצה בתסקיר המעצר, או לתכלית חשובה אחרת, מטעמים שיירשמו;

הפסיקה קבעה כי יציאה לעבודה / אירועים שאינם מדרגה ראשונה הן אינן תכליות הראויות לאיזוק אלקטרוני. אם מדובר במי שהיה אסיר בעבר או במי שעומדת לחובתו עבירה המווה חזקת מסוכנות סטטוטורית אזי לפני מעצר באיזוק יש **לקבל תסקיר מעצר משירות המבחן**. לפי החוק יש להתיר למנהלת 5 ימים לתת חוות דעת ואז השופט רשאי להורות על מעצר באיזוק.

בש"פ 77/17 פלוני נ' מדינת ישראל מפי השופט **מני מזוז** - מדובר על סבא שביצע מעשים מגונים בנכדתו הקטינה. העליון מפרט מדוע צריך תסקיר בעבירות של חזקת מסוכנות, שהאיזוק הינו כמעצר, והחלונות צריכות להיבחן במשורה.

תקופות מעצר

א'. סע' 60 לחוק המעצרים - שחרור באין משפט :

נאשם, שלאחר הגשת כתב האישום נגדו היה נתון במעצר בשל אותו כתב אישום, תקופה המצטרפת כדי 30 ימים ולעניין מעצר בפיקוח אלקטרוני – כדי 60 ימים, ומשפטו לא החל, ישוחרר מן המעצר, בערובה או ללא ערובה; ואולם רשאי בית המשפט לדחות את מועד תחילת המשפט, בלא שישוחרר, ל-30 ימים נוספים, אם ביקש זאת הנאשם או סניגורו.

אדם שהוגש כנגדו כתב אישום ולא התחיל משפטו, כלומר הגיע שלב ההקראה. אם שופט המעצרים לא ביצע בעצמו את ההקראה בתוך 30 יום ממועד הגשת כתב האישום כאמור לעיל.

ב'. תוקף ערובה - סע' 58 לחוק המעצרים :

58. (א) הערובה ותנאי השחרור בערובה יתבטלו אם לא יוגש כתב אישום נגד החשוד תוך 180 ימים; ואולם בית המשפט רשאי, בתוך תקופת הערובה, להאריך אותה ואת תנאיה, לתקופה נוספת שלא תעלה על 180 ימים, אם הוגשה בקשה באישור תובע.

(ב) בית המשפט רשאי להורות על הארכה נוספת של הערובה ותנאיה לתקופה שלא תעלה על 90 ימים, אם הוגשה בקשה לכך באישור היועץ המשפטי לממשלה.

ג'. שחרור באין אישום - סע' 59 :

חשוד הנתון במעצר ולא הוגש נגדו כתב אישום תוך 75 ימים לאחר מעצרו, ישוחרר מן המעצר, בערובה או ללא ערובה.

ד'. שחרור באין הכרעת דין או גזר דין - סע' 61 :

נאשם, שלאחר הגשת כתב אישום נגדו, היה נתון במעצר בשל אותו כתב אישום תקופה המצטרפת כדי תשעה חודשים, ואם היה נתון המעצר בפיקוח אלקטרוני – תקופה המצטרפת כדי 18 חודשים, ומשפטו בערכאה הראשונה לא נגמר בהכרעת דין, ישוחרר מן המעצר, בערובה או ללא ערובה.

אם כן ניתנה הכרעת דין וחלפו תשעה חודשים ע"פ סע' 61(ג) בית המשפט רשאי לצוות על הארכת מעצר. אם ישנו מצב שכן ניתנה הכרעת הדין, רשאי בית המשפט שהרשיע אותו להארכת מעצר עד מתן גז"ד ולא יותר מ-90 יום או 180 באיזוק אלקטרוני.

בלי לגרוע מהוראות סעיף 62, ניתן פסק דין מרשיע נגד נאשם לאחר שהיה נתון במעצר לתקופה המצטרפת כדי תשעה חודשים, ואם היה נתון במעצר בפיקוח אלקטרוני – תקופה המצטרפת כדי 18 חודשים, בשל אותו כתב אישום, רשאי בית המשפט שהרשיעו לצוות על הארכת מעצרו או על מעצרו מחדש עד למתן גזר דין, אם מצא כי יש עילה למעצרו; לא ניתן גזר דין בתוך

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

90 ימים, ולעניין מעצר בפיקוח אלקטרוני – בתוך 180 ימים, מיום שציווה בית המשפט כאמור, ישוחרר הנאשם מן המעצר.

ה'. **הארכת מעצר או חידושו - סעי' 62 :**

(א') על אף הוראות סעיפים 59 עד 61, רשאי שופט של בית המשפט העליון לצוות על הארכת המעצר או על מעצר מחדש ובכלל זה על מעצר בפיקוח אלקטרוני, לתקופה שלא תעלה על 90 ימים, ולחזור ולצוות כך מעת לעת, וכן להורות על שחרורו של הנאשם, בערובה או ללא ערובה.

זהו למעשה סעי' אשר מאפשר לחרוג מזמני המעצר הקבועים בחוק וזאת בכפוף לאישור **בית המשפט העליון**

תיקון שנכנס משנת 2014, בפרשיות מורכבות העליון יכול להאריך את המעצר במאה וחמישים יום.

על אף האמור בסעיף קטן (א), סבר שופט בית המשפט העליון כי לא יהיה ניתן לסיים את הליכי המשפט בתוך התקופה של 90 ימים האמורה בסעיף קטן (א), בשל סוג העבירה, מורכבותו של התיק או ריבוי של נאשמים, עדים או אישומים, רשאי הוא לצוות על הארכת המעצר או על מעצר מחדש, ובכלל זה על מעצר בפיקוח אלקטרוני, לתקופה שלא תעלה על 150 ימים, ולחזור ולצוות כך מעת לעת, וכן להורות על שחרורו של הנאשם, בערובה או בלא ערובה.

מה קורה כאשר התביעה פספסה בכמה ימים, למעשה **העצור ישוחרר**. התיקון משנת 2014 בא לשנות מצב זה ובית המשפט הדן בעבירה יכול להאריך את המעצר ב-72 שעות נוספות לשם הגשת הבקשה.

ו'. **סמכות שוטר - סעי' 65 לחוק המעצרים :**

כל עוד לא הוגש כתב אישום, רשאי שוטר שאינו תובע כאמור בסעיף 12(א)(2) לחוק סדר הדין הפלילי, לנהל הליכים לפי סימן ג' או לפי סימן זה, למעט הליכים לפי סעיפים 52 ו-53.

ז'. **סוגיות נוספות במעצרים :**

1) כאשר הנאשם זוכה, מאותה העת האדם למעשה הוא אדם חופשי. ניתן להאריך לצורכי המעצר שלו לפי **סעי' 22 לחוק המעצרים** לכאורה ניתן לעוצרו עד לערר

(א') ניתן פסק דין מרשיע נגד נאשם שהוחזק במעצר עד תום ההליכים ולא הוטל עליו עונש מאסר בפועל, והתובע הודיע כי בכוונתו לערער על קולת העונש ולבקש מאסר בפועל, רשאי בית המשפט שהרשיע את הנאשם לשחררו בערובה או, אם שוכנע שיש חשש שיימלט, לצוות על מעצרו לתקופה שלא תעלה על 72 שעות לצורך הגשת הודעת ערעור.

(ב') הוגשה הודעת ערעור על פסק דין על ידי תובע, רשאי בית המשפט שלערער לצוות על מעצרו של הנאשם בהתאם להוראות סעיף 21.

2) **סעי' 52 - עניין של עיון חוזר** זהו הליך המוגש לאותו בית משפט אשר מבקש בנסיבות מסויימות להקל בתנאי המעצר. יש לעמוד באחד משלושת התנאים:

א') **השתנו נסיבות**

ב') **עובדות חדשות**

ג') **עבר זמן ניכר אשר לגביו בעת המשפט יחליט בהתאם לנסיבות**

א) **עצור**, משוחרר בערובה או תובע רשאי לפנות לבית המשפט בבקשה לעיון חוזר, בענין הנוגע למעצר, לשחרור או להפרת תנאי השחרור בערובה, לרבות בהחלטה לפי סעיף זה, אם נתגלו עובדות חדשות, נשתנו נסיבות או עבר זמן ניכר מעת מתן ההחלטה.

ב) **אדם המוחזק במעצר בשל אי יכולתו להמציא ערובה**, רשאי לפנות בכל עת בבקשה לעיון חוזר.

ג) **הוטל פיקוח קצין מבחן לפי סעיף 48(א)**, רשאי קצין המבחן לפנות לבית משפט בבקשה ליתן צו המשנה את החלטתו; הבקשה תהיה בכתב ותלווה בתסקיר.

3) **ערר - סעי' 53 לחוק המעצרים**

עצור, משוחרר בערובה ותובע רשאים לערור על החלטת בית משפט בענין הנוגע למעצר, לשחרור, להפרת תנאי ערובה או להחלטה בבקשה לעיון חוזר, וכן רשאי ערב לערור בענין ערבותו, בפני בית משפט שלערער, שידון בערר בשופט יחיד. כל צד יכול להגיש ערר לבית המשפט מעל ערכאת הדיון ערר אחד בזכות והשני ברשות. הערר יוגש בתוך **30** יום מן ההחלטה, ערר **שני** שיוגש לעליון יהיה ערר **ברשות** הסעיף אינו מפרט מהם התנאים וישנה פסיקה לגבי התנאים למתן הרשות⁸¹, ישנם שני תנאים:

ישנה סוגיה משפטית נכבדת מהצדדים **או** שבתיק ישנן נסיבות מיוחדות המצדיקות ערר. על אחד הצדדים לעמוד באחד מן התנאים הללו.

⁸¹ בש"פ 3110/13 מחמד אבו עסא נ' מד"י

דיני חיפוש

נושא זה עולה בחוקים רבים, המרכזיים שבניהם:

- פסד"פ⁸²
 - חוק סדר הדין הפלילי - חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי⁸³, הוא נחקק לאחר המהפכה החוקתית ולמעשה המחוקק שינה והוציא חוקים הפוגעים בזכויותיו של אדם. זהו החוק המרכזי בדיני החיפוש.
 - חוק סדר הדין הפלילי - נתוני תקשורת, זהו חוק המאפשר לשופט להוציא צו להשתמש בנתוני תקשורת. לשופט צריך להיות חשד סביר והסיבה להוצאת הצו היא לצורך חקירתו. במהלך חקירה המשטרה תופסת את הנייד שלו ומבקשת לערוך חיפוש בטלפון נייד של החשוד, על מנת לעשות זאת היא צריכה צו שופט על מנת לחדור לנייד. למעשה ניתן לפוס את התכתובות שלו, הקשרים הטלפוניים שלו עם עבריינים נוספים וכו'. ככלל, הראיות העולות מתוך הטלפון הינן ראיות נסיבתיות אשר יכולות להוביל להרשעה. על מנת לבצע צו חיפוש במחשב, יש לעשות זאת ע"י חוקר מיומן.
 - חוק סמכויות לשם שמירה על הביטחון - יש סמכות לערוך חיפוש ללא צו.
- רע"פ 10141/09 אברהם בן חיים ואח' נ' מדינת ישראל - אליבא כבוד הנשיאה בייניש, כי ההסדרה המפורטת של סמכויות החיפוש בדברי החקיקה נועדו לשרת שתי מטרות מקבילות:
- ✓ המשטרה תוכל למלא את תפקידה כראוי לאכיפת החוק על מנת להגן על ביטחון האישי והסד"צ.
 - ✓ לתחום את סמכויות המשטרה שבהפעלת סמכויות אלו, מעצם טיבה הדבר כרוך בפגיעה בצנעת הפרט וחירותו.
- ע"פ הפקודה (פסד"פ) סע' 19 מתיר לנקוט בכל אמצעי סביר לשם ביצוע מעצר. ניתן לבקש את עזרת הציבור ע"פ סע' 20 לפסד"פ. ע"פ סע' 22 ניתן לערוך חיפוש בגופו של אדם בגופו וכליו שאינו חיצוני או פנימי.

⁸² פקודת סדר הדין הפלילי(מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], תשכ"ט - 1969

⁸³ חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), תשנ"ו - 1996

א'. **צווי חיפוש** - מנויים בסעי' 23-24 לפסד"פ, החוקר מבקש מהשופט לחתום על צו. השופט רשאי לעשות זאת, אם במקום מסויים מאוחסן חפץ אשר דרוש לצורך חקירה, וישנה כוונה להשתמש באותו החפץ לשם ביצוע עבירה, במידה ויש לו חשד סביר. אם אין לו חשד סביר מבחינה תשתית ראייתית הוא לא יכול לעשות זאת.

רשאי שופט ליתן צו לערוך חיפוש בכל בית או מקום (להלן – צו חיפוש) אם

–

(1) החיפוש בו נחוץ כדי להבטיח הצגת חפץ לצורך כל חקירה, משפט או הליך אחר;

(2) יש לשופט יסוד להניח שהוא משמש להחסנתו או למכירתו של חפץ גנוב, או שנשמר בו או מוחסן בו חפץ שנעברה בו או לגביו עבירה, או ששימש, או מתכוונים להשתמש בו, למטרה לא-חוקית;

(3) יש לשופט יסוד להניח שנעברה עבירה או שמתכוונים לעבור עבירה נגד אדם הנמצא בו.

סעי' 23א' - חדירה לחומר ממחשב חובה שהחוקר יהיה מיומן ולא חוקר רגיל. ע"פ סעי' 24, ברגע ששופט החליט כי יש חשד סביר, והוא נתן צו לחיפוש. הוא אסמכתא לערוך חיפוש ע"י כל שוטר או אדם הנקוב בתוך הצו. אם ישנה טעות בכתובת החשוד, לא ניתן לבצע את הצו ומשטרת ישראל עושה בדיקה מקדימה בטרם הגשת הבקשה לשופט.

(א) צו חיפוש ישמש אסמכתה לכל שוטר, או לאדם אחר שנקב השופט בצו, אם ראה שהנסיבות מחייבות לייפות לכך כוחו של אותו אדם –

(1) לערוך חיפוש בבית או במקום לפי האמור בצו החיפוש ולתפוס כל חפץ הנחזה כמתואר בצו ולעשות בו כאמור בצו;

(2) לעצור כל אדם הנמצא בבית או במקום ונחזה כמי שיש לו, או שהיתה לו, יד בעבירה שנעברה, או שמתכוונים לעבור, באותו חפץ או לגביו.

(ב) מי שעורך חיפוש לפי צו חיפוש ומוצא חפץ שלא הוזכר בצו, אבל יש יסוד סביר להניח שנעברה, או שמתכוונים לעבור, עבירה בו או לגביו, רשאי לתפוס את החפץ ולהביאו לפני השופט שנתן את הצו, והשופט רשאי לצוות מה ייעשה בו, כפי שיראה לנכון.

אם נעשה חיפוש בכתובת הנכונה, ובצו עניין של סמים בלבד, ועורך החיפוש מוצא נשק, יש לו סמכות לתפוס נשק אך הוא צריך סמכות מן השופט. בנוסף, לכך הוא רשאי לעצור כל אדם בבית אם היא ראתה שאדם נוסף היה צד לעבירה.

חיפוש שלא על פי צו חיפוש

25. שוטר רשאי, בלא צו חיפוש, להיכנס ולחפש בכל בית או מקום אם –

- (1) יש לשוטר יסוד להניח שמבצעים שם פשע, או שפשע בוצע שם זה מקרוב⁸⁴;
- (2) תופש הבית או המקום פונה לעזרת המשטרה;⁸⁵
- (3) אדם המצוי שם פונה לעזרת המשטרה ויש יסוד להניח שמבוצעת שם עבירה;⁸⁶
- (4) השוטר רודף אחרי אדם המתחמק ממעצר או נמלט ממשמורת חוקית.⁸⁷

הנוהל בעריכת חיפוש (תיקון מס' 12) תשס"ה-2005

26. (א) חיפוש, בין על פי צו ובין שלא על פי צו, ייערך בפני שני עדים⁸⁸ שאינם שוטרים, זולת אם –

- (1) לא ניתן בנסיבות הענין ובגלל דחיפותו לערכו כאמור; נסיבות הענין וטעמי דחיפותו יפורטו בפרוטוקול שייערך;⁸⁹
- (2) שופט הרשה לערכו שלא בפני עדים;
- (3) תופש הבית או המקום שבו נערך החיפוש, או אחד מבני ביתו הנוכחים שם, ביקש לערכו שלא בפני עדים; הבקשה תפורש בפרוטוקול שייערך.

(תיקון מס' 12) תשס"ה-2005

(ב) בלי לפגוע בכלליות האמור בסעיף קטן (א), המפקח הכללי של המשטרה יקבע הוראות נוספות לענין חדירה לחומר מחשב לצורך שמירה על הפרטיות ועל שלמותו של חומר המחשב; קביעה לפי סעיף קטן זה יכול שתיעשה בפקודות משטרת ישראל כהגדרתן בפקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971, ויכול שתיעשה בנהלים בידי המפקח הכללי של המשטרה או בידי קצין משטרה שהוא הסמיכו לכך.

⁸⁴ מדובר רק בעבירות מסוג פשע, לעניין זה מקרוב - ראה בג"ץ דגני, **שעות בודדות ולא ימים**.

⁸⁵ אדם צועק מלמעלה "הצילו" לדוגמא.

⁸⁶ לא מחייב שרק בעל הבית.

⁸⁷ החשוד נכנס לתוך בית וניתן לחפש אחריו.

⁸⁸ ישנה פסיקה שלא התקבלו ראיות שהחיפוש לא נערך בפני שני עדים שאינם שוטרים.

⁸⁹ אם ישנה סכנה לרוב, אין צורך בשני עדים.

רשימת החפצים שנמצאו

27. רשימת כל החפצים שנתפסו אגב חיפוש, בין שנערך על פי צו ובין שלא על פי צו, והמקומות שבהם נמצאו, תיערך על-ידי מי שביצע את החיפוש ותיחתם בידי העדים או בחותמתם.

חיפוש באדם (תיקון מס' 7) תשנ"ו-1996

29. נמצא אדם בבית או במקום שמחפשים בו או בקרבתו, ויש יסוד סביר לחשוד שהוא מסתיר אצלו חפץ שמחפשים, או שרשאים לחפש אחריו – מותר לחפש על גופו, כאמור בסעיף 22 מיד; רשימת החפצים שנמצאו ונתפסו תיערך ותיחתם בידי עדים, כאמור בסעיף 27, והעתק הרשימה חתומה כאמור יימסר לאדם לפי דרישתו.⁹⁰

הוראת שופט לערוך חיפוש

30. רשאי שופט להורות שייערך בפניו חיפוש בכל בית או מקום שהוא מוסמך ליתן צו חיפוש לגביו.

פרק רביעי: תפיסת חפצים**סמכות לתפוס חפצים (תיקון מס' 1) תש"ל-1970**

32. (א) רשאי שוטר לתפוס חפץ, אם יש לו יסוד סביר להניח כי באותו חפץ נעברה, או עומדים לעבור, עבירה, או שהוא עשוי לשמש ראיה בהליך משפטי בשל עבירה, או שניתן כשכר בעד ביצוע עבירה או כאמצעי לביצועה.

⁹⁰ ישנו מידע מודיעיני כי בדירה מסויימת מחזיקים וסוחרים בסמים, הצו הוא כלפי הדירה ולא כלפי מאן דהוא. יוצא אדם או בסמוך למקום, ע"פ הסעיף, ניתן לערוך חיפוש גם בגופו. צריך להיות יס"ל = יסוד סביר להניח

בהלכת בן חיים, השופטת **בינייש** אומרת כי סקירת ההוראות השונות מראה כי החיפוש מותנה בקיום חשד סביר, החפץ משמש לפעילות אסורה. מבחן היסוד הינו סביר להניח. בעיקרו הוא מבחן **אובייקטיבי** בו בית המשפט נדרש להעריך את שיקול דעתו של השוטר, לשם הכרעה בחוקיות החיפוש. עריכת חיפוש ללא צו שיפוטי - כל מקרה לגופו. יישום המבחן מבוסס על נסיבותיו הפרטניות של כל מקרה. יש להסתמך על מה שהיה בידי השוטר בטרם החיפוש, נסיונו ונסיבות המקרה.

עפ"ת **גבאי** במחוזי בבאר שבע יש את היישום של חשד סביר.

(תיקון מס' 6) תשנ"ה-1995

(ב) על אף הוראות פרק זה, לא ייתפס מחשב או דבר המגלם חומר מחשב, אם הוא נמצא בשימושו של מוסד כהגדרתו בסעיף 35 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971, אלא על-פי צו של בית משפט; צו שניתן שלא במעמד המחזיק במחשב או בדבר המגלם חומר מחשב, יינתן לתקופה שאינה עולה על 48 שעות; לענין זה לא יובאו שבתות ומועדים במנין השעות; בית משפט רשאי להאריך את הצו לאחר שניתנה למחזיק הזדמנות להשמיע טענותיו.

(תיקון מס' 12) תשס"ה-2005

(ב1) נתפס מחשב שאינו בשימושו של מוסד כהגדרתו בסעיף קטן (ב) וניתן להפרידו מדבר המגלם חומר מחשב, והמחשב אינו דרוש לצורך חילוטו או הגשתו כראיה לבית המשפט, תחזיר המשטרה את המחשב לאדם שממנו נלקח בתוך 30 ימים מיום תפיסתו, ואולם רשאי בית משפט שלום לצוות על הארכת התקופה האמורה לתקופה שלא תעלה על 30 ימים, ולחזור ולצוות על כך מעת לעת.

(תיקון מס' 6) תשנ"ה-1995

(ג) שר המשפטים רשאי להתקין תקנות לענין סעיף זה.

העתקת חומר מחשב (תיקון מס' 12) תשס"ה-2005

32א. (א) לבקשת אדם המשתמש במחשב שנתפס לפי הוראות חוק זה או שיש לו חומר מחשב במחשב כאמור, תאפשר לו המשטרה לקבל העתק מחומר המחשב הדרוש לו, בתוך ארבעה ימים מיום התפיסה; קצין בדרגת סגן ניצב או בדרגה גבוהה מזאת רשאי להורות שמסירת ההעתק תידחה, ולחזור ולהורות על כך מעת לעת, ובלבד שכל תקופת דחיה לא תעלה על ארבעה ימים ושסך כל תקופות הדחיה לא יעלה על 16 ימים; בית משפט שלום רשאי בנסיבות מיוחדות לצוות שמסירת ההעתק תידחה לתקופה נוספת, ולחזור ולצוות כך מעת לעת, ובלבד שכל תקופת דחיה לא תעלה על 15 ימים.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), קצין משטרה בדרגת מפקח משנה או בדרגה גבוהה מזו רשאי שלא לאפשר מסירת העתק כאמור אם סבר כי קיים חשש סביר שמסירת ההעתק תביא לשיבוש החקירה או לביצוע עבירה.

(ג) העתקת חומר המחשב תהיה במקום שהמשטרה הועידה לכך, ותתבצע בידי בעל תפקיד מיומן כאמור בסעיף 23א.

(ד) על דחיית בקשה לקבל העתק מחומר מחשב לפי סעיף זה רשאי מי שהגיש בקשה לפי סעיף קטן (א) לערור לפני בית משפט שלום.

שמירת התפוס

33. נתפס חפץ כאמור בסעיף 32, או הגיע לידי המשטרה חפץ שאחד התנאים האמורים בסעיף 32 חל עליו, רשאית המשטרה, בכפוף לאמור בסעיף 34, לשמרו עד אשר יוגש לבית המשפט.

מסירת התפוס לפי צו

34. על פי בקשת שוטר שהוסמך לכך על ידי קצין משטרה בדרגת מפקח משנה או בדרגה גבוהה מזו דרך כלל או לענין מסויים (להלן – שוטר מוסמך), או על פי בקשת אדם התובע זכות בחפץ, רשאי בית משפט שלום לצוות כי החפץ יימסר לתובע הזכות או לאדם פלוני, או שינהגו בו אחרת כפי שיוורה בית המשפט – הכל בתנאים שייקבעו בצו.⁹¹

החזרת התפוס על ידי המשטרה

35. אם תוך ששה חדשים מיום תפיסת החפץ על ידי המשטרה, או מיום שהגיע לידיה, לא הוגש המשפט אשר בו צריך החפץ לשמש ראיה ולא ניתן צו על אותו חפץ לפי סעיף 34, תחזיר המשטרה את החפץ לאדם אשר מידי נלקח; אך רשאי בית משפט שלום, על-פי בקשת שוטר מוסמך או אדם מעוניין, להאריך את התקופה בתנאים שיקבע.

הכרעת בית-המשפט בתפוס

36. הוגש החפץ כראיה לבית המשפט, רשאי בית המשפט, בין בפסק דינו בענין הנדון ובין בצו מיוחד, לצוות מה ייעשה בו; הוראות סעיף זה באות להוסיף על סמכויות בית המשפט לפי כל דין אחר, ולא לגרוע מהן.

חפץ שלא הוגש כראיה

37. הוגש משפט ולא הוגש החפץ כראיה לבית המשפט, הרי אם היה המשפט נגד אדם על עבירה שעבר באותו חפץ או לגביו, רשאי בית המשפט לצוות כאמור בסעיף 34; לא ניתן צו לפי סעיף 34 או שלא היה משפט נגד אדם על עבירה כאמור, תחזיר המשטרה את החפץ לאדם שמידיו נלקח.⁹²

⁹¹ במסגרת פרשיית סוכן שרכש סמים, המשטרה עושה פיסות כלכליות ולכן היא תופסת רכוש, כלי רכב, דירות ורושמת הע"א בטאבו וכ"ו, אדם שנצפה במהלך הפעילות של הסוכן עם רכב הונדה מוכר לו סמים, במהלך יום הפרץ, עוצרים את החשוד ותופסים את הרכב שלו. ע"פ סעי' 34, ניתן להגיש בקשה להחזרת הרכב, או החזרה בתנאים מגבילים.

⁹² ע"פ סעיף זה ניתן לפנות לבית המשפט שיכריע מה לעשות בחפץ.

צו חילוט (תיקון מס' 1) תש"ל-1970

39. (א) על אף האמור בכל דין, רשאי בית המשפט, בנוסף על כל עונש שיטיל, לצוות על חילוט החפץ שנתפס לפי סעיף 32, או שהגיע לידי המשטרה כאמור בסעיף 33, אם האדם שהורשע במעשה העבירה שנעשה בחפץ או לגביו הוא בעל החפץ; דין צו זה כדין עונש שהוטל על הנאשם.

(ב) ניתן חפץ כשכר בעד ביצוע עבירה או כאמצעי לביצועה ולא חל עליו אחד התנאים האחרים האמורים בסעיף 32, לא יחולט אלא אם החפץ ניתן מאת בעליו, או מאת המחזיק בו כדין, או על דעתו, כשכר בעד ביצוע העבירה שעליה הורשע הנידון, או כאמצעי לביצועה, או בעד ביצוע עבירה אחרת הקשורה בעבירה שבה הורשע הנידון, או כאמצעי לביצוע העבירה האחרת; ואין נפקא מינה אם ביצע הנידון את העבירה האחרת ואם לאו, ואף אם לא נתכוון לבצעה.

(ג) צו חילוט לפי סעיף זה יכול שיינתן בין בגזר הדין ובין על פי עתירה מטעם

תובע.⁹³

⁹³ זהו החילוט הפשוט ביותר שיש, לאחר שאדם הורשע, לצוות על החילוט העבירה, אם אותו אדם הוא בעל החפץ, ובנוסף, בחפץ הזה נעברה עבירה או שימש כשכר לעבירה, אזי ניתן לחלט זאת. למעשה, סעיף 39 מדבר על שלושה דברים:

1. בחפץ בוצעה עבירה

2. אמצעי לביצוע עבירה

3. שכר לדבר עבירה

מכאן, אם ניתן להוכיח כי החשוד הוא בעל החפץ, ניתן לחלט את הרכוש.

חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), תשנ"ו-
1996

"חשוד" – מי שיש לגביו חשד סביר שעבר עבירה⁹⁴

חיפוש חיצוני ופנימי⁹⁵

"חיפוש חיצוני" – אחד מאלה :

(1) בחינה חזותית של גופו העירום של אדם, לרבות צילומו ;

(תיקון מס' 1) תשס"ה-2005

(2) נטילת טביעה של כל חלק מהגוף ;

(3) לקיחת חומר שמתחת לציפורניים ;

(4) גזירת ציפורניים ;

(5) לקיחת חומר מתוך הנחיריים ;

(6) לקיחת שיער, לרבות שורשיו ;

(7) לקיחת חומר מעל הגוף ;

(8) בדיקה על העור ;

(9) מתן דגימת שתן ;

(10) מתן דגימת רוק ;

(11) מתן דגימה של אוויר באמצעות בדיקת נשיפה ;

(תיקון מס' 1) תשס"ה-2005

(12) נטילה של דגימת תאי לחי ;

"חיפוש פנימי" – אחד מאלה :

(1) בדיקת דם ;

(2) הדמיית פנים הגוף באמצעות מכשיר גלים על-קוליים ;

(3) שיקוף פנים הגוף באמצעות מכשיר רנטגן ;

(4) הדמיית פנים הגוף באמצעות סורק מסוג כלשהו ;

(5) בדיקה גינקולוגית, לרבות לקיחת חומר ;

⁹⁴ עבירה בת מעצר

⁹⁵ החוק מבדיל בין שני סוגי חיפושים חיצוני ופנימי.

חיפוש בגופו של חשוד — עקרונות

2. (א) אין עורכים חיפוש בגופו של חשוד, אלא לפי חוק זה.

(ב) נקבע בחוק אחר הסדר שונה, באשר לחיפוש בגופו של חשוד, יחול חוק זה בכפוף להסדר השונה שנקבע. לענין סעיף קטן זה, "הסדר" - לרבות עילות החיפוש, תנאיו והתוצאות המשפטיות לסירוב לחיפוש.

(תיקון מס' 1) תשס"ה-2005

(ג) אין עורכים חיפוש בגופו של חשוד אלא לאחר שנתבקשה הסכמתו לכך ולאחר שנמסר לו כי ניתן לעשות שימוש בנתוני הזיהוי שיופקו ממה שניטל בחיפוש גם לצורך הכללתם במאגר בכפוף להוראות חוק זה, או לצורך השוואתם לנתוני הזיהוי שבמאגר כאמור בסעיף 11ד.⁹⁶

(ד) חיפוש בגופו של חשוד ייערך בדרך ובמקום שיבטיחו שמירה מרבית על כבוד האדם, על פרטיותו ועל בריאותו, ובמידה המועטה האפשרית של פגיעה, אי נוחות וכאב.⁹⁷

(ה) חיפוש בגופו של חשוד ייערך בידי בן מינו של החשוד אלא אם כן התקיים אחד מאלה –

(1) בנסיבות העניין לא ניתן לעשות כן ויש בדחיית החיפוש סיכון בלתי סביר לשלום הציבור;

(2) החיפוש נערך בידי בעל מקצוע רפואי, אלא אם כן ביקש החשוד שהחיפוש ייערך בידי בן מינו ומילוי בקשתו אינו מטיל נטל בלתי סביר על הרשות החוקרת;

(תיקון מס' 1) תשס"ה-2005

(3) החיפוש הוא נטילת טביעת אצבעות.

(תיקון מס' 1) תשס"ה-2005

(ו) נתוני זיהוי שהופקו ממה שניטל בחיפוש לפי פרק זה, רשאית משטרת ישראל להכלילם במאגר, ובלבד שמתקיים האמור בסעיף 11ג(ב)(2).

⁹⁶ הסכמה מדעת

⁹⁷ בנוסף, החיפוש יהיה גבר בגבר אישה באישה אלא אם כן זהו חיפוש שהוא מיוחד בהתאמה לגורמי המקצוע נכונים. **פס"ד ויקטור גואטה** - שוטרים ערכו חיפוש ומצאו בין ישבניו חבילת סמים. אומרת השופטת מהמחוזי בירושלים השופטת **אור** היא משחררת את גואטה, בעליון התברר כי היה מידע, וכי ניתנה הסכמתו של גואטה, השופט אילון, קובע כי בבירור העובדות ולכן הוא מחליט לקבוע ערבויות.

חיפוש חיצוני

3. (א) היה לשוטר יסוד סביר לחשוד שבגופו של חשוד נמצאת ראייה להוכחת ביצועה של עבירה או להוכחת הקשר שבין החשוד לבין ביצוע העבירה, רשאי הוא לערוך בו חיפוש חיצוני, להורות שייערך בו חיפוש כאמור בידי מי שנקבע לכך בסעיף 5⁹⁸, או לבקש מהחשוד מתן דגימה, כאמור בסעיף 1, והכל אם החשוד נתן את הסכמתו לכך.⁹⁹

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), רשאי שוטר או מי שנקבע לכך בסעיף 5, לפי הענין, לערוך חיפוש חיצוני כהגדרתו בפסקאות (1) עד (3) ו-(6) עד (8), למעט טביעת שיניים, מנשך שיניים, או לקיחת שיער מחלקים מוצנעים של הגוף, תוך שימוש בכוח סביר, כאשר החשוד לא נתן את הסכמתו, ולאחר שניתן אישור לכך כאמור בסעיפים קטנים (ג) ו-(ד).

⁹⁸ חיפוש בגופו של חשוד כמפורט בסעיף זה לא ייערך בידי שוטר אלא בידי אלה:

(1) חיפוש חיצוני כהגדרתו בפסקה (2) שהוא טביעת שיניים או מנשך שיניים - רופא שיניים;

(תיקון מס' 1) תשס"ה-2005

(2) חיפוש חיצוני כהגדרתו בפסקאות (4), (5) וכן (6), אם לקיחת השיער היא מהחלקים המוצנעים של הגוף, וחיפוש פנימי כהגדרתו בפסקאות (1) וכן (6) – חובש;

(3) חיפוש פנימי כהגדרתו בפסקאות (2) עד (4) - טכנאי המוסמך כדין לערוך בדיקה באמצעות מכשיר גלים על-קוליים, מכשיר רנטגן או סורק;

(4) חיפוש פנימי כהגדרתו בפסקה (5) - רופא שהוא מומחה או מתמחה בגינקולוגיה או מיילדות.

(ב) אין באמור בסעיף קטן (א) כדי למנוע עשיית הפעולות המנויות בו בידי בעל מקצוע רפואי אחר המוסמך כדין לעשותן.

⁹⁹ מצלמת האבטחה הראה כי אכן היה שוד, השודד היה רעול פנים ובכתפו יש קעקוע יש לקבל את הסכמת החשוד בהפשטתו.

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

(ג) לא נתן החשוד את הסכמתו לחיפוש החיצוני, יובא החשוד בפני קצין משטרה לצורך קבלת אישור בכתב לעריכת החיפוש, לרבות לשימוש בכוח סביר הנדרש לעריכתו.

(ד) בטרם יתן קצין המשטרה את אישורו כאמור בסעיף קטן (ג), יתן הזדמנות לחשוד להשמיע את טעמי סירובו, ויסביר לו שניתן להשתמש בכוח סביר לעריכת החיפוש ואת המשמעות המשפטית של סירובו כאמור בסעיף 11¹⁰⁰.

(ה) אין לערוך בפרהסיה חיפוש חיצוני שמחייב חשיפת חלקי גוף שבדרך כלל הינם מוסתרים, אלא כדי למנוע סכנה קרובה לוודאי לשלום הציבור.

(ו) חיפוש חיצוני כהגדרתו בפסקאות (2), אם הטביעה היא של שיניים או מנשך שיניים, (4), (5) ו-(6), אם לקיחת השיער היא מהחלקים המוצנעים של הגוף - ייערך בתנאי מרפאה.

(ז) עורר חשוד חשש סביר שעריכת החיפוש עלולה לפגוע בבריאותו פגיעה שאינה נובעת ממהותו של החיפוש, לא ייערך חיפוש בגופו אלא באישור של רופא כאמור בסעיף 4(ד).

¹⁰⁰ סירוב החשוד

11. (א) סירוב החשוד שייערך חיפוש בגופו, בין באמירה ובין בהתנהגות המונעת את החיפוש, ולא נערך החיפוש בשל סירובו, עשוי סירובו לשמש חיזוק למשקל הראיות של התביעה; לענין זה, "סירוב לחיפוש" - לרבות סירוב לענין האישור הנדרש לפי סעיף 4(ד).

(ב) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו באחד מאלה:

- (1) הסירוב לחיפוש הפנימי היה של אפוטרופסו של החשוד;
- (2) לא הוגשה בקשה לבית המשפט לקבלת היתר לחיפוש פנימי, למעט בנסיבות האמורות בסעיף 4(ח) סיפה;
- (3) בית המשפט לא נתן היתר לחיפוש פנימי לאחר שהתבקש לכך;
- (4) לא ניתן אישור של רופא לערוך חיפוש בגופו של החשוד כשאישור כזה דרוש על פי החוק.

חיפוש פנימי

4. (א) היה לקצין משטרה¹⁰¹ יסוד סביר לחשוד שבגופו של חשוד נמצאת ראיה להוכחת ביצועה של עבירה **מסוג פשע** או להוכחת הקשר שבין החשוד לבין ביצוע עבירה כאמור, רשאי הוא להורות שייערך בחשוד חיפוש פנימי אם החשוד **נתן את הסכמתו לכך כאמור בסעיף קטן (ה).**¹⁰²

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), ניתן לערוך חיפוש פנימי כהגדרתו בפסקה (1) גם בשל עבירה מסוג עוון.

(ג) קצין משטרה יסביר לחשוד בלשון המובנת לו את מטרת החיפוש הפנימי, סוגו ודרכי עריכתו, וכן יסביר לו את זכותו שלא להסכים לחיפוש, את האפשרות למתן היתר לעריכת החיפוש על ידי בית המשפט ואת המשמעות המשפטית של סירובו כאמור בסעיף 11.

(ד) לא ייערך חיפוש, ולא תוגש בקשה להיתר לעריכת חיפוש לפי סעיף זה, אלא אם כן נתן רופא אישור שאין מניעה בריאותית לערוך את החיפוש; לא יינתן אישור אלא לאחר שהרופא בירר עם החשוד את מצב בריאותו ככל שהדבר נוגע לחיפוש; סירב החשוד להיפגש עם הרופא לקבלת אישור, יסביר לו קצין המשטרה את המשמעות המשפטית של סירובו כאמור בסעיף 11.

(ה) מצא הרופא שאין מניעה בריאותית לעריכת החיפוש הפנימי, יסביר זאת לחשוד ושאל אותו אם הוא מסכים לחיפוש.

(ו) אישור הרופא, שאין מניעה בריאותית לערוך את החיפוש בחשוד, והסכמת החשוד לחיפוש, שניתנו בחתימתם, יהיו אסמכתה לערוך החיפוש לערוך את החיפוש על פי הפירוט שיקבע הרופא באישורו; אולם לא ייערך חיפוש פנימי כהגדרתו בפסקה (5) אלא בהיתר של בית משפט.

(ז) פגישת החשוד עם הרופא לפי סעיף זה תהיה שלא בנוכחות שוטר; אין בהוראה זו כדי למנוע נקיטת אמצעים נאותים, לרבות נוכחות שוטר, לסיכול בריחתו של החשוד או פגיעה ברופא.

¹⁰¹ קצין בדרגת רפ"ק ומעלה.

¹⁰² יש להסביר את תוצאות החיפוש ואפשרות הסירוב

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

(ח) לא נתן החשוד את הסכמתו לחיפוש פנימי, או שיש צורך לערוך חיפוש פנימי כהגדרתו בפסקה (5) - רשאי קצין משטרה להגיש בקשה לבית המשפט כאמור בסעיף 7¹⁰³ לקבלת היתר לעריכת חיפוש כאמור; החליט קצין משטרה שלא לפנות לבית המשפט משום ששוכנע כי ההשהיה הכרוכה בקבלת ההיתר עלולה לפגוע בראיה, שלשמה מבקשים את החיפוש, יסביר זאת קצין המשטרה לחשוד וכן יסביר לו את המשמעות המשפטית של סירובו כאמור בסעיף 11.

(ט) חיפוש פנימי ייערך במקום שרגילים לעשות בו בדיקה מאותו סוג ובאופן שבו היא נעשית.

¹⁰³ בקשה להיתר לחיפוש פנימי

7. (א) בקשה להיתר לחיפוש פנימי תוגש בכתב על ידי קצין משטרה ותיחתם על ידיו; הבקשה תיתמך בהצהרתו שניתנה לאחר אזהרה או בתצהיר, המאשרים כי התמלאו התנאים האמורים בחוק לעריכת החיפוש וכי לא ניתנה הסכמה לחיפוש הפנימי לאחר שנתבקשה; הבקשה תכלול את אלה:

- (1) שם המבקש, דרגתו ותפקידו;
- (2) התאריך והמקום שבו נערכה הבקשה;
- (3) פירוט העבירה נושא החקירה;
- (4) פרטי זהותו, לרבות גילו, של החשוד ומענו;
- (5) פירוט הפעולה המבוקשת בחיפוש הפנימי;
- (6) פירוט הנסיבות המקיימות את התנאים לפי החוק;
- (7) פרטים בקשר לבקשות אחרות שהוגשו בעבר לגבי אותו חשוד בקשר לאותה חקירה, לרבות החלטות בית המשפט לגביהן;
- (8) משך הזמן המתבקש לתוקפו של ההיתר;
- (9) אישור רופא לפי סעיף 4(ד).

(ב) העתק מהבקשה יימסר לחשוד זמן סביר לפני הדיון.

הסכמות מיוחדות

6. (א) הסכמה לחיפוש פנימי בחשוד שהוא קטין או בחשוד שקיים חשש לגביו שהוא מוגבל בכושרו השכלי, טעונה גם הסכמת אפוטרופסו בכתב; לא היה לאדם כאמור אפוטרופוס רשאי בית המשפט למנות לו אפוטרופוס-לדין.

(ב) סירוב חשוד שהוא קטין לחיפוש פנימי בגופו אינו טעון אישור אפוטרופסו.

דיון בבקשה והחלטת שופט

8. (א) הוגשה בקשה לפי סעיף 7 (להלן - הבקשה), רשאי בית המשפט, לאחר שמיעת החשוד ובא כוחו, אם יש לו, להתיר בצו עריכת חיפוש פנימי אם שוכנע שהתקיימו כל אלה:

(1) התנאים הקבועים בחוק לעריכת החיפוש;

(2) הצורך בהשגת הראיה או בהוכחת הקשר שבין החשוד לבין ביצוע העבירה, גובר על הפגיעה בחשוד הכרוכה בביצוע הפעולה המבוקשת;

(3) אין דרך סבירה אחרת, בנסיבות הענין, שפגיעתה בחשוד פחותה, להשגת הראיה או להוכחת הקשר שבין החשוד לבין ביצוע העבירה.

(ב) היה החשוד קטין או אדם שקיים חשש לגביו שהוא מוגבל בכושרו השכלי, ישמע בית המשפט גם את אפוטרופסו או את אפוטרופסו-לדין, כאמור בסעיף 6.

(ג) הדיון בבקשה יהיה בדלתיים סגורות; בטרם יתחיל הדיון, ישאל בית המשפט את החשוד אם רצונו שהדיון יהיה פומבי; ביקש החשוד שהדיון יהיה פומבי, יתקיים הדיון בפומבי.

(ד) שוכנע בית המשפט שגילוי מידע הקשור לבקשה עלול לפגוע בחקירה או לחשוף שיטת חקירה או מקורות מידע שיש אינטרס ציבורי שלא לגלותם, רשאי הוא לעיין במידע ולהסתמך עליו מבלי להעמידו לרשות החשוד או בא כוחו, ובלבד שיבהיר לחשוד את מטרת החיפוש בגופו.

היתר

9. (א) היתר לחיפוש פנימי יכלול את אלה :

- (1) שם מבקש ההיתר, דרגתו ותפקידו ;
- (2) פירוט העבירה שבקשר עמה מבקשים לערוך את החיפוש הפנימי ;
- (3) שמו של החשוד שלגביו ניתן ההיתר ;
- (4) פירוט הפעולה שיש לבצע, התנאים לעריכתה ומקום ביצועה או סוג המקום ;
- (5) כשירותו של מבצע הפעולה ;
- (6) כל הוראה אחרת שבית המשפט רואה לתיתה לענין החיפוש הפנימי ;
- (7) משך תוקפו של ההיתר ;
- (8) תאריך ומקום מתן ההיתר ;
- (9) שמו וחתימתו של השופט שנתן את ההיתר.

(ב) תוקפו של היתר לפי סעיף זה יהיה כפי שיקבע בית המשפט ובלבד שלא יעלה על שלושה ימים, כשבמניינם לא יבואו בחשבון שבתות וחגים ; בית המשפט רשאי, מנימוקים מיוחדים שיירשמו, להאריך את תוקפו של ההיתר לתקופות נוספות שלא יעלו על שלושה ימים בכל פעם.

(ג) היתר בית המשפט ואישור הרופא כאמור בסעיף 4(ד) יהיו אסמכתה לעורך החיפוש לעשותו על פי הפירוט שיקבע הרופא באישורו ; אולם אין במתן היתר כאמור כדי לחייב בעל מקצוע רפואי לעשות פעולה שהחשוד מסרב לתת בפניו הסכמה לעשייתה.

חיפוש בהסכמה בגוף אדם שאינו חשוד (תיקון מס' 1) תשס"ה-2005

14. (א) שוטר רשאי, לצורך חקירת עבירה, לערוך חיפוש כאמור בחוק זה בגופו של אדם שאינו חשוד, ולענין עריכת חיפוש כאמור לפי סעיף 5 להורות על עריכת חיפוש כאמור באותו סעיף, ובלבד שמתקיים אחד מאלה:

(1) האדם הוא נפגע עבירה, עד וכל מי שאינו חשוד, והיה לשוטר יסוד סביר להניח שבגופו של אותו אדם נמצאת ראיה הנדרשת לצורך חקירת העבירה;

(2) החיפוש נדרש לשם בדיקת קשר אפשרי של אותו אדם לעבירה הנחקרת.¹⁰⁴

(ב) לא יערוך שוטר חיפוש לפי הוראות פרק זה אלא לאחר שהסביר לאדם, בלשון המובנת לו, את מטרת החיפוש ואת השימוש שניתן לעשות במה שייתפס בחיפוש, וכן הסביר לו את זכותו שלא להסכים לחיפוש, ואותו אדם נתן את הסכמתו בכתב, לביצוע החיפוש.

(ג) על אף האמור בסעיף זה, לא ייערך חיפוש פנימי כאמור בסעיף קטן (א)(2) שהוא בדיקה גינקולוגית, אלא בהיתר של בית משפט; הוראות סעיפים 7 ו-8 יחולו, בשינויים המחויבים, לפי הענין.

¹⁰⁴ ישנו פרט העולה בחקירה כי המתלוננת נושאת בתיקה חפץ מסויים הנוגע לחקירה.

כניסה למקום

45. אדם הגר בבית או במקום שמותר להיכנס אליו מכוח רשות לעצור או לחפש, או הממונה על בית או מקום כאמור, ירשה, לפי הדרישה, כניסה חפשית ויתן כל הקלה סבירה; נדרש וסירב להרשות כניסה כאמור, מי שזכאי להיכנס רשאי לבצע את הכניסה בכוח.¹⁰⁵

הלכת בן חיים¹⁰⁶ - מדובר באיחוד של שלושה תיקים :

- ראו כי על בן חיים מופיע רישום פלילי כלשהו, הוא התבקש להוציא את כליו והתגלה כי הוא החזיק בסכין. בשלום הוא זוכה, במחוזי הוא הורשע.
- בחיפוש שנערך בבית אמו של גיבלי בנהריה נמצאו סמים במקשל נמוך בחדר שהתגורר, הא לא שהה בבית בעת החיפוש אך אמו הסכימה לחיפוש, המשטרה פעלה מתוך מידע מודיעיני, והיא פעלה ללא צו חיפוש כמעט שלושה שבועות מאוחר יותר.
- בעניין של עייש, עשו לו חיפוש בבית, הוא גר עם רעייתו נמצא 734 כדורי MDMA, המידע המודיעיני התקבל לילה קודם ובבוקר עשו לעליו את החיפוש.

כולם הורשעו הגיעו לעליון. בסופו של דבר העליון מזכה את בן חיים וגיבלי, וקובע כי אכן אין בחקיה וגם לא בחקיקה החדשה, סמכות לערוך חיפוש, בהסכמה, אבל בהיעדר מקור אחר או בנסיבות המצדיקות, גם הסכמתו של אדם עשויה להיות סמכות עצמאית לעריכת חיפוש. על ההסכמה להיות הסכמה מדעת ורצונית. יש להבהיר לחשוד כי נתונה לו הזכות לסרב וכי סירובו לא ייזקף לחובתו. כאשר בנושא של בן חיים וגיבלי, בבן חיים נקבע כי לא היה חשד סביר, בגיבלי לא היה "זה מקרוב. בנושא של עייש אכן היה חשד סביר, העליון אומר כי עדיין יש משהו של עבירת פשע - זה מקרוב, הייתה כאן הסכמה אך לא מדעת. כאן העליון מכניס את נוסחת האיזון מיששכרוב,

חומרת העבירה + פגם + מידת הפגם + אמצעי לתיקון הפגם = פסילת ראיה.

¹⁰⁵ סעיף זה מדבר על כוח סביר בעת עניין של חיפוש.

¹⁰⁶ רע"פ 10141/09

חומר החקירה

אלו אותם החומרים שעל התביעה להעביר להגנה לצורך ניהול ההליך הפלילי ולהגנת הנאשם ע"י הסניגוריה. למעשה כתב האישום מורכב משלושה חלקים העובדות, סעיפי האישום והעדים. בפרק הראשון, התביעה צריכה לבסס את העובדות שמבססות את העבירה ביחס לנאשם ביסוד העובדתי והיסוד הנפשי. בחלק השני עליה לפרט את סעיפי האישום בחוק שבגינן מוגש כתב האישום. בחלק השלישי יצוינו עדי התביעה שבאמצעותם יוכח כל תו ותג בכתב האישום, התביעה מכוח סמכות מגישה את כתב האישום לבית המשפט המוסמך לדון בתיק. ישנו חריג לסמכות בית המשפט שהינו עבירות סמים הם פרקליט מחוז יכול להגיש את כתב האישום לשלום, והעונש יהיה עד ל- 7 שנות מאסר. ע"פ הנחיות פרקליט המדינה ישנה חלוקה בין השלום למחוזי לעניין הסמים, ובנוסף ישנה חלוקה בין הפרקליטות לתביעה המשטרית. בכתב האישום כאמור רק מדינת ישראל היא מגישה כתב האישום, והיא מנהלת את התביעה באמצעות תובע. כאן למעשה ניתן להגיש קובלנה כאשר היא מנויה בסעי' 68-73 לחסד"פ. יחד עם זאת בית המשפט שמקבל קובלנה הוא מפנה אותה ליועמ"ש ואז המדינה יכולה לקבל אחריות על ההליך. כאמור דרך המלך הינה סעי' 11, ועל פי סעי' 12 לחסד"פ ישנו פירוט של מי שרשאי לייצג את המדינה: פרקליטות המדינה, התביעה המשטרית (תובע במינוי מפכ"ל) התביעה המשטרית מופיעה בשלום לרוב ואילו הפרקליטות מופיעה גם במחוזי; בנוסף ישנו תובע מיוחד במינוי מטעם היועמ"ש. החלוקה בין הפרקליטות למשטרה נקבעה בתיקון 62 לחסד"פ לסוגי העבירות, למשל עד לתיקון זה כל עבירות המרמה והונאה בכרטיסי חיוב טיפלה רק הפרקליטות. בכתב האישום בפרטי הנאשם יופיעו שמו של הנאשם שם אביו, מספר זהות, תאריך לידה לצורך הסמכות לבית משפט לנוער, כתובת לשם סמכות מקומית. לאחר הגשת כתב האישום, קמה ועומדת לזכותו של הנאשם הזכות לעיין ולצלם את חומר החקירה המנויה בסעי' 74 לחסד"פ. יכולים להיות מצבים שלמעשה תהיה בעיה לצילום החומר. למשל אם ישנה עבירה שבצועה כנגד ילד המוגדר כחוק הגנת ילדים, כאשר הוגש כתב אישום, על פי סעי' 25 כי בנושא תיעוד חזותי של חקירת ילדים, אין זכות לצלם אותה, אך אין אפשרות להעתיק אלא הוא יצטרך להגיע למשרדי התביעה ולצפות. כך גם בנושא הפצת סרטונים.

74. (א) (1) (הוגש כתב אישום בפשע או בעוון, רשאים הנאשם וסניגורו, וכן אדם שהסניגור הסמיכו לכך, או, בהסכמת התובע, אדם שהנאשם הסמיכו לכך, לעיין בכל זמן סביר בחומר החקירה וכן ברשימת כל החומר שנאסף או שנרשם בידי הרשות החוקרת, והנוגע לאישום שבידי התובע ולהעתיקו; בסעיף זה, "רשימת כל החומר" – לרבות ציון קיומו של חומר שנאסף או שנרשם בתיק שאינו חומר חקירה ושל חומר שנאסף או שנרשם בתיק שהוא חסוי על פי כל דין, וכן פירוט של סוג החומר כאמור, נושאו והמועד שבו נאסף או נרשם, ובלבד שאין בפירוט האמור לגבי חומר חסוי כדי לפגוע בחיסיון לפי כל דין; היו בחומר כמה מסמכים מאותו סוג העוסקים באותו עניין, ניתן לפרטם יחד כקבוצה, תוך ציון מספר המסמכים הנכללים בקבוצה;

(2) לעניין פסקה (1), חומר מודיעין¹⁰⁷ שיש זכות עיון בו כאמור באותה פסקה יהיה רק חומר שמתייחס לעובדות המתוארות בכתב האישום, לתוכן עדות שאמורה להישמע בשלב בירור האשמה, לראיה שאמורה להיות מוגשת כאמור או למהימנות של עד מרכזי, ואולם חומר מודיעין שנאסף או שנרשם בתיק ייכלל ברשימת כל החומר כאמור בפסקה (1); בסעיף זה –

"חומר מודיעין" – חומר חקירה שנאסף או שנרשם בידי רשות מודיעין;

"רשות מודיעין" – מערך המודיעין של כל אחד מאלה: משטרת ישראל, המחלקה לחקירת שוטרים במשרד המשפטים, צבא ההגנה לישראל, המשטרה הצבאית החוקרת, שירות בתי הסוהר, שירות הביטחון הכללי, המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים, רשות המסים בישראל, רשות ניירות ערך, רשות ההגבלים העסקיים.¹⁰⁸

¹⁰⁷ הדיונים הרבים האם חומרי המודיעין הינם חומרי חקירה או ונקבע כי חומר מודיעין אינו חומר חקירה אלא אם הוא שייך לאחד מרבעת המצבים כפי שיפורטו להלן:

(א') לעבודות המתוארות בכתב האישום

(ב') לראיה שאמורה להיות מוגשת

(ג') לתוכן עדות שאמורה להישמע בשלב בירור האשמה

(ד') למהימנות עד מרכזי

¹⁰⁸ נשאלת השאלה מהו חומר חקירה, על פי הפשט, הינו החומר כאמור לעיל, החוק מאפשר עיון והעתקה רק בפשע או עוון, מן הפשט עולה כי חומר החקירה הינו החומר הנוגע לאישום, שנאסף ונרשם ע"י הרשות החוקרת, ניתן לפנות לתביעה קולגיאליית או דרך בית המשפט להמצאת חומרים אסורים.

(1א) תובע יקבל לעיונו מרשות חוקרת או מרשות מודיעין את כל החומר שנאסף או שנרשם כאמור בסעיף קטן (א), לרבות חומר מודיעין¹⁰⁹, ויוודא שחומר החקירה ורשימת כל החומר עומדים, בעת הגשת כתב האישום או בסמוך לכך, לרשות הנאשם וסניגורו או אדם אחר כאמור באותו סעיף קטן; היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה יקבע הנחיות לביצוע סעיף זה, לרבות לעניין פיקוח על הליך סיווג החומר.¹¹⁰

(ב) נאשם רשאי לבקש, מבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, להורות לתובע להתיר לו לעיין בחומר שהוא, לטענתו, חומר חקירה ולא הועמד לעיונו.
 (ג) בקשה לפי סעיף קטן (ב) תידון לפני שופט אחד ובמידת האפשר היא תובא בפני שופט שאינו דן באישום, ואולם בקשה לעיין בחומר מודיעין תידון לפני בית המשפט הדן באישום, שיהיה רשאי להעביר את הדיון בבקשה לשופט יחיד שאינו דן באישום¹¹¹, ואם היה בית המשפט הרכב – לשופט יחיד שהוא אחד משופטי ההרכב או שאינו דן באישום;

א'. התכלית בזכות העיון וההעסקה:

(1) זכותו של הנאשם להליך הוגן

(2) זכותו של הנאשם לערוך הגנתו ולהיערך למשפט

(3) גילוי האמת

(4) צמצום פערי הכוחות בין התביעה להגנה.

המושג חומר חקירה הורחבה מאוד בפסיקה, ההגדרה הינה כל חומר אשר יש לו נגיעה ולו בפריפריה של האישום ולמעשה בית המשפט מפעיל את מבחני הרלוונטיות ההיגיון והשכל הישר, כאשר ישנו מבחן עזר הינו מעין מבחן של שליטה - האם לתביעה יש או אמור להיות שליטה בחומר זה. יכול להיות שחומר שלא נאסף על ידי התביעה ייחשב כחומר חקירה.

¹⁰⁹ אין חובה לחשוף את כולה אלא לציין אותה.

¹¹⁰ אם חסר מסמך, ולא נוהלה רשימה, יש לפנות לתובע ואם אין מזור אזי יש לפנות אל בית המשפט.

¹¹¹ זאת מן החשש להיחשף לחומר העלול להשפיע. מנגד, הסניגור אומר כי ישנו חומר הקשור לחומר והוא טוב להגנה, אם יתקיים דיון והשופט בתיק העיקרי יכול לשמוע קווי הגנה כאלה שיכול להיות שבעתיד לא יהיו בתיק, על מנת למנוע השפעה כל שהיא עדיף לשמוע את הדיון בפני מותב תור, על פי הסעיף התביעה יכולה להציג את הגנתה לשופט התורן גם במעמד צד אחד.

נאסף או נרשם חומר המודיעין בידי רשות מודיעין שהיא מערך המודיעין של שירות הביטחון הכללי, של המוסד לתפקידים מיוחדים או של צבא ההגנה לישראל, תידון הבקשה בפני שופט של בית המשפט העליון.¹¹²

(ד) בעת הדיון בבקשה יעמיד התובע את החומר שבמחלוקת לעיונו של בית המשפט

בלבד.¹¹³

(1ד) על דיון בבקשה לפי סעיף קטן (ב) לעניין חומר מודיעין יחולו הוראות סעיף 46(א)

עד (2א) לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971, בשינויים המחויבים.

(תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995 (תיקון מס' 60) תש"ע-2010¹¹⁴

(ה) על החלטת בית משפט לפי סעיף זה ניתן לערוך לפני בית המשפט שלערוך

שידון בערר בשופט אחד; הערר יוגש בתוך 30 ימים מיום שניתנה החלטת בית המשפט,

ואולם בית המשפט רשאי להאריך את המועד להגשת הערר מטעמים שיירשמו.¹¹⁵

(תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995¹¹⁶

(ו) אין בסעיף זה כדי לפגוע בהוראות פרק ג' לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-

1971.¹¹⁷

¹¹² אם החומר השנוי במחלוקת הוא חומר מודיעיני אשר נאסף ע"י מודיעין מ"י, וישנה בקשה לחשוף אותה, גם כאן ידון בבקשה זו השופט הדן בתיק העיקרי, ישנה חלוקה שאם החומר נאסף ע"י שב"כ, מוסד או אמ"ן של צה"ל זה יידון במותב יחיד בעליון.

¹¹³ אין אפשרות לשופט בקשה לפי סעי' 74(ב) לקבל החלטה מבלי לעיין בחומר השנוי במחלוקת. אין נפקות אם זה חומר מודיעין והשופט חייב לעיין בחומר.

¹¹⁴ ישנה עתירה לגילוי ראיה חסויה

¹¹⁵ ניתן להגיש ערר על החלטה שכזו, כמובן ישנו ערר אחד, תוך שלושים יום ניתן להגיש לערכאת ערעור, כמו במעצרים ניתן להגיש בקשה לרשות לערר. בפלילי, אין כמעט עררים על החלטות ביניים, נאשם וסניגורו צריכים לחכות לוף המשפט למתן פס"ד (הכרעה וגזר דין). ישנם חריגים לעררים בהחלטות ביניים (מעצר ימים ועד תום הליכים, ערר על חומרי חקירה, ערר על פסלות שופט, שחרור מייצוג) בנוסף פסלות שופט, מעצרים ואי שחרור של סנגור אלו חלק מן החריגים שניתן להגיש עליהם ערר.

¹¹⁶ בש"פ 1057/11 **יאיר בלילתי נ' מדינת ישראל** - זהו פסק הדין הדן בנושא ס"ק ה על פי סעיף זה ניתן להגיש ערר אחד לבית משפט גבוה בערכאה לפי פסק דין זה לא ניתן להגיש ערר ברשות ופסק דין זה מדגיש זאת. בש"פ **רונאל פישר** בבש"פ זה ישנם דיונים רבים על סעי' 74, ולכן על מנת למנוע הסתרבלות הליכים לא ניתן להגיש ערר ברשות.

¹¹⁷ אין בסעיף 74 לחסד"פ, כדי לפגוע בפרק החסיונות מסעי' 44 ואילך לפקודת הראיות בעניין של ראיות חסויות. אם הוצאה תעודה חסיון התביעה אינה יכולה לגלותה.

75. עיון בחומר החקירה או העתקה ממנו יהיו במשרד תובע או במקום אחר שתובע הועיד לכך, ובמעמד אדם שתובע מינה, דרך כלל או לענין פלוני, להבטיח שהעיון וההעתקה ייעשו בהתאם לחוק ולהוראות התובע.¹¹⁸

עונשין [69]

76. המפריע או המכשיל אדם שנתמנה על פי סעיף 75 במילוי תפקידו, דינו - מאסר שלושה חדשים; המוציא מתוך החומר שנמסר לו לעיון או להעתקה מסמך או מוצג בלי שקיבל לכך רשות בכתב מאת תובע, דינו - מאסר שנה.

סייג להבאת ראיות [70]

77. (א) לא יגיש תובע לבית המשפט ראיה ולא ישמיע עד אם לנאשם או לסניגורו לא ניתנה הזדמנות סבירה לעיין בראיה או בהודעת העד בחקירה, וכן להעתיקם, אלא אם ויתרו על כך.¹¹⁹

(ב) הודעה של עד בענינים פורמליים שאינם מהותיים לבירור האשמה, אין חובה שתהא בכתב, אולם התובע ימסור לנאשם או לסניגורו - זמן סביר מראש - את שם העד, ואת עיקר התוכן של עדותו לפי הידוע לתביעה, זולת אם ויתרו על כך.¹²⁰

¹¹⁸ כמובן ישנו זמן סביר שבו התביעה תציג את התיק לשם עיון והעתקה, החומר יועבר לחברה שזכתה במרכז להעתקה והחומר יועבר לסניגור. על פי הסעיף התובע יכול להחליט על המקום והמועד לשם העיון והעתקה.

¹¹⁹ נשאלת השאלה, איך ניתן לוודא כי החומר שצולם הוא כל החומר, לפי הרשימה זהו המכשיר לבדוק כי כלל חומר החקירה הגיע. כלומר מן הסעיף עולה כי לא ניתן להגיש להגיש לבית המשפט חומר נוסף אשר הסניגוריה לא הכירה.

¹²⁰ אם ישנו מסמך טכני, אין להפעיל את הסנקציה וניתן להשלים זאת מאוחר יותר ואם זהו עניין מהותי לא ניתן להגיש בקשה זו אם ניתנה זמן סביר לעיין בחומר המוגש. השופט יכול להורות על הפסקה בדיון ולעשות דחיה לשם העיון בחומר החקירה. לדוגמא, נהיגה בשיכרות, אדם שעבד בבנק והייתה מסיבת פורים בלילה הוא שתה ועלה על ההגה, הרגיש שהוא לא כשיר לנהיגה עזר בשול הדרך, עברה משטרת ישראל והוא נתבקש לעבור בדיקת נשיפה, הוא סירב לעשות זאת, לפי פקודת התעבורה, על מנת להוכיח נהיגה מכוח שכרות אם אדם סירב, יש להסביר לו כי הוא מוחזק כשיכור. בעת המשפט, הנאשם התעקש שהשוטר לא הסביר את המשמעות המשפטית. הוצג לסניגור כי ישנו סרטון והוא ביקש דחייה. בישיבה לאחר מכן, נראה אדם שיכור שהוא לא קיבל הסבר על המשמעות הוא זוכה מן העבירה המרכזית והורשע בנהיגה תחת השפעת אלכוהול.

חומר סודי [71]

78. הוראות סעיף 74 אינן חלות על חומר שאי-גילוי מותר או שגילוי אסור לפי כל דין, אולם הוראות סעיף 77 חלות עליו.

המצאת ראיות שבידי קובל [72]

79. לא יגיש קובל לבית המשפט ראייה שבכתב שהיתה בידי, אלא אם המציא לנאשם העתק ממנה.¹²¹

סייג לזכות העיון בחומר הראיות [73]

80. הוראות סימן זה אינן חלות על ראיות הבאות לסתור טענת הנאשם שהתובע לא יכול היה לצפותה מראש, ועל ראיות להסברת העדרו של עד או לענינים פורמליים אחרים שאינם מהותיים לבירור האשמה.¹²²

בש"פ 7585/14 איתי שטרום נ' מד"י - נקבע כי למונח חומר חקירה, יש ליתן משמעות מרחיב, אבל זה לא אומר שכל חומר ייחשב לחומר חקירה. יש להראות יסוד של ממש להשערה או לתקווה כי החומר אכן ישפיע על בירור האישום נגדו.

מנגד לכך, סעי' 108 לחסד"פ :

¹²¹ זהו סעיף המדבר על קובלנות, כלומר הסנקציה של סעי' 77 חלה על קובלנה פרטית בנוסף.

¹²² למשל אם הנאשם טוען טענה שלא נשמעה בחקירה, אזי ראי התובע להציג לבית המשפט ראייה הסותרת אותה ואין חובה להציגה להגנה.

צו להמצאת מסמכים ומוצגים [98]

108. בית המשפט רשאי, לבקשת בעל דין או מיזמת בית המשפט, לצוות על עד שהוזמן או על כל אדם אחר להמציא לבית המשפט במועד שיקבע בהזמנה או בצו, אותם מסמכים הנמצאים ברשותו ושפורטו בהזמנה או בצו.¹²³

היחס בין סעי' 74 ל- 108 לחסד"פ

בש"פ 8252/13 מדינת ישראל נ' שיינר מפי השופט **עמית** - דובר על מסמכים ותיעוד של טיפול נפשי שעברה מתלוננת בעבירת אינוס, דובר במתלוננת דיילת בחברה זרה, עת ששהתה במלון בת"א. השיקולים הנדרשים לצורך איזון האינטרסים של סעיף 74 לחסד"פ ובמסלול של סעי' 108 לחסד"פ עם זאת לשוני בין שני המסלולים יש נפקויות רבות, ובין היתר העיתוי הבקשה, הפורום הדין בבקשה (שופט תורן או שופט עיקרי), הזכות לערר (בסעי' 108 אין אפשרות להגיש ערר) והאפשרות לבחינה מוקדמת של החומר ע"י ההגנה (למשל פרשת יורדרייב).

אחת הנפקויות החשובות שבסעיף 108 הינה **שמיעתו של צד ג'** לדוג' רישומי פסיכולוג או רווחה למעשה, בסעיף זה ישנה אפשרות באיזון האמור, ישנה אפשרות לבית המשפט לבדוק חומרים שיש עליהם חסיון, והוא יכול גם לשמוע את צד ג', כלומר לקבל את עמדת המתלוננת.

לסיכום, נראה כי ככל שמדובר בחומר שהינו בליבת המחלוקת ואשר צריך להיות בידי התביעה או בשליטתה ידון לפי **סעי' 74 לחסד"פ**.

¹²³ ניתן לצוות על עד שהוזמן - קרי הליך הוכחות, לכן סעיף זה הוא סעיף יותר מאוחר, אין כאן עניין של הגבלה, ניתן לבקש מאותו עד **כל חומר** הרלוונטי לאישום. הפסיקה קבעה כי בית המשפט מפעיל סעיף זה לרוב בשלב הבאת הראיות בשאלת הרלוונטיות, ועליו לערוך איזון בין הזכויות להליך הוגן לבין זכויות אחרות לרבות הזכות לפרטיות, הבקשה תובא בפני השופט הדין בתיק והוא רשאי להחליט להעבירה. - **בש"פ 9305/08 פלוני נ' ביה"ס אל מאמוניה**; **בג"צ 9264/04 מד"י נ' ביהמ"ש השלום בירושלים**, **בש"פ 9322/99 מסראווה נ' מד"י**. למשל בתעבורה, חברת יורדרייב שעסקה בהשכרת רכבים, ניהלה משפט בנושא דוחות תעבורה, החברה כפרה באישום, וטענה כי הרכב הושכר, הסניגור ביקש להוציא צו לבדיקת האם הוגשה בקשה לתו חניה, השופט אינו חייב לעיין בהם, ניתן צו כמבוקש ועל סמך ראיות אלו החברה הובילה לזיכוייה והיא הוכיחה את שני התנאים במצטבר הסותרים את חזקת בעל הרכב לפי **27(ב) לפקודת התעבורה**.

חומרים חסויים -

בפקודת הראיות ישנם סוגים שונים של חסיונות:

(א') מוסדיים - סע' 44 לפקודת הראיות

(ב') חסיון הנוגע לאינטרס הציבורי - סע' 45 לפקודת הראיות

(ג') חסיון מסמכים - לפי סע' 44 מי שחותם על התעודה הינו רוה"מ / שר הביטחון או שר החוץ ועל מת להסיר אותה יש להגיש בקשה לעליון. לפי סע' 45, ניתן להגיש את הבקשה לשופט אשר דן בתיק. העליון לא ידון בהם כלל.

ההליך מתבצע לפי סע' 46 לפקודת הראיות, ככלל תעודת החיסיון הינה תעודה ציבורית ואותה הראיה הינה בלתי קבילה. על מנת לקבל אותה, יש להסיר את החיסיון בעתירה לגילוי ראיות.

(ד') חסיון נותני שירותים - עו"ד, רופא, כהן דת וכו"

(ה') חסיונות מכוח הפסיקה - החסיון הינו יציר הפסיקה

בש"פ 5190/14 אבו גאנם נ' מד"י אומר בית המשפט, בכל הנוגע לבקשה בעיון בחומרים חסויים, המצויים בידי צדדים שלישיים, לש לבקר את המסלול של סע' 108 לחסד"פ. הטעמים לכך כי המותב העיקרי בתיק ידון בכך על יסוד היכרות מקיפה עם חומר הראיות.

בש"פ 7990/14 אליהו מקונן נ' מד"י - בשל פסיקה שונה יש מקום לקבוע בעתיד לדון בסוגיה בפני הרכב. דובר בשוד חנות נוחות בתחנת דלק.

האם בכוחו של סע' 74 ליצור חומרי חקירה

סע' 74 אינו יכול ליצור ראיות חדשות. **בש"פ 7955/13 פלוני נ' מד"י**, כתב האישום הוגש לאחר שנה באישור היועמ"ש אך היועמ"ש לא נימק זאת, אומר השופט **זילברטל** כי הנימוקים אינם מהווים חומר חקירה **ואין בכוחו של הסעיף ליצור חומרי חקירה חדשים**. ניתן להגיש בנוסף עתירה מנהלית.

בש"פ 4804/17 עמית ברמלי נ' מד"י - **השופט מזוז** - דובר במרמה של תיקי השקעות של לקוחות, התביעה פירטה את עדי התביעה, מחלקם לא נגבתה הודאה מסודרת והמשטרה שלחה שאלונים ורק חלקם הוזמנו ונגבתה העדות. בגדרו של סע' 74 ניתן לעיין בחומר הקיים בלבד ולא ניתן לדרוש להורות לרשויות חקירה ליצור ראיות חדשות או לחקור מחדש.

סע' 108	סע' 74	
הדן בתיק העיקרי	שופט תורן	המותב
לרוב בשלב המשפט	לרוב בתחילת ההליך	העיתוי
השופט לא חייב לראות	השופט חייב לראות	החומר שבמחלוקת
נראה שלא	ישנה אפשרות	טיעון חלקי במעמד צד אחד
אין	יש ערר בזכות ואין ברשות - 74(ה) ובש"פ בילילתי	ערר
חומר רלוונטי שאינו בשליטת התביעה	רלוונטיות + שכל ישר חומר הנוגע לליבת המחלוקת באישום שיש לתביעה שליטה	מהות
יש	אין	בחינה מוקדמת
שני הצדדים ובית המשפט ביוזמתו	רק ההגנה	מי יכול לבקש

אפשרות משלימה ונוספת - סע' 43 לפסד"פ - ראה שופט שהצגת חפץ נחוצה או רצויה לצרכי חקירה או משפט, רשאי הוא להזמין כל אדם, שלפי ההנחה החפץ נמצא בהחזקתו או ברשותו, להתייצב ולהציג את החפץ, או להמציאו בשעה ובמקום הנקובים בהזמנה. לפני הגשת כת"א עם זאת הפסיקה הכירה בכך שסמכות משלימה לסעיפים 74--108 גם בשלב החקירה בה המשטרה אינה מוכנה לבדוק נכונות טענות החשוד. למשל בדיקת מצלמות אבטחה מהזירה ולצורך תמיכה בטענות החשוד. בנושא זה ההלכה הינה בש"פ 1761/04 גלעד שרון נ' מד"י - המשטרה לא יכלה לבצע חיפוש עקב חסינות ולכן היא השתמשה בסעיף זה וביקה משופט שייתן צו לגלעד שרון שימציא חומרים שהיא רוצה, השופט אור קובע כי שימוש שגרתי בסעיף זה אינו ראוי כשקיימות למשטרה דרכים אחרות להגיע למסמכים הדרושים. למעשה רק אם כלו כל הקיצים למשטרה רק אז יוטל צו שכזה.

תיקון 75 לחסד"פ

זהו תיקון מהותי, הוא תיקון גם את סעי' 74 וגם את הוראות החסיונות בפקודת הראיות. סעי' 74(א)(1) מגדיר מהי רשימת חומרי החקירה, ואומר שזוהי רשימה לרבות חומר שנאסף בתיק וגם חומרים חסויים צריכים להיות ובלבד שאין בפירוט כדי לחשוף חומר חסוי.

ע"ח (מרכז) 13174-04-17 - קרני נ' מד"י - מדובר על עבירות תכנון ובניה, קרני רצה שברשימת חומר החקירה שהעבירה החקירה יצוין מה כולל גם בתיק הבניין, היות ברשימת החומר רשום תיק בניין. החשש שלו שיתווספו מסמכים נוספים אז הוא רצה להקפיד מצב, המדינה סירבה, ונקבע בבית משפט קמא כי אין צורך בכך. הוגש ערר והשופט נאווה בכור כי זוהי אינה הכבדה, והזכויות שלו למשפט הוגן, והתיקון שם דגש על פירוט החומר ובמסגרת הסעיף יש לערוך פירוט אפקטיבי אלא יש לפרט אילו מסמכים מצויים בתיק הבניין.

כאמור, התיקון כולל שני מושגים נוספים **חומר מודיעין ורשות מודיעין** [74(א)(2)] כל מה שרשות מודיעין אוספת נקרא חומר מודיעין. ככלל, אומר הסעיף כי חומר מודיעין אינו חומר חקירה למעט אם הוא מתייחס לאח מארבע סוגיות - לעובדות כתב האישום, לתוכן עדות, לראיה האמורה להיות מוגשת במשפט ומהימנות עד מרכזי.

ע"פ 1152/91 **סיקסיק נ' מד"י** - מדובר על עבירות של סחר בסמים, טענה הייתה כי עד מסויים - סוכן משטרתי, רכש מהנאשם סמים. יחד עם זאת שבעת ביצוע עבירת הסחר היה עם אותו הסוחר אדם נוסף שלא הוזכר. העליון מעיר כך כי לא ייתכן מצב שהתקיימה פעולה כלשהי ואין עליה תיעוד בנושא. אי לכך, למעשה נקבעה ההלכה כי גם אם יש ראייה חסויה, עדיין צריכה להינתן להגנה פראפרזה על מנת לשקול האם לעתור לגילוייה וכו'. למעשה הנשיא שמגר מורה לתת איזה שהיא פראפרזה. בעתירה לגילוי ראייה לפי סעי' 46 **לפקודת הראיות**, השופט הדן בתיק יהיה השופט הדן בתיק העיקרי.

אחריות תובע - התובע אחראי לוודא כי בטרם החתימה על כתב האישום, כי כלל חומר החקירה נמצא בתיק, הרשימה היא מלאה.

סעי' 74(ג) לחסד"פ

(תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995 (תיקון מס' 75) תשע"ו-2016

(ג) בקשה לפי סעיף קטן (ב) תידון לפני שופט אחד ובמידת האפשר היא

תובא **בפני שופט שאינו דן באישום, ואולם בקשה לעיין בחומר מודיעין תידון לפני בית המשפט הדן באישום, שיהיה רשאי להעביר את הדיון בבקשה לשופט יחיד שאינו דן באישום, ואם היה בית המשפט הרכב – לשופט יחיד שהוא אחד משופטי הרכב או שאינו דן באישום; נאסף או נרשם חומר המודיעין בידי רשות מודיעין שהיא מערך המודיעין של שירות הביטחון הכללי, של המוסד לתפקידים מיוחדים או של צבא ההגנה לישראל, תידון הבקשה בפני שופט של בית המשפט העליון.**

הדיון בחומר המודיעין- בדבר ראיות חסויות לפקודת הראיות

חסיון לטובת המדינה (תיקון מס' 17) תשע"ו-2016

44. (א) אין אדם חייב למסור, ובית המשפט לא יקבל, ראיה אם ראש הממשלה או שר הבטחון הביע דעתו, בתעודה חתומה בידו, כי מסירתה עלולה לפגוע בבטחון המדינה, או אם ראש הממשלה או שר החוץ הביע דעתו, בתעודה חתומה בידו, כי מסירתה עלולה לפגוע ביחסי החוץ של המדינה, אלא אם מצא שופט של בית המשפט העליון, על-פי עתירת בעל-דין המבקש גילוי הראיה, כי הצורך לגלותה לשם עשיית צדק עדיף מן הענין שיש לא לגלותה, ובהליך פלילי – כי הראיה עשויה להועיל להגנת הנאשם ומידת התועלת שבה להגנה עולה על הענין שיש לא לגלותה, או שהיא חיונית להגנת הנאשם.

(ב) הוגשה לבית המשפט תעודה כאמור בסעיף קטן (א), רשאי בית המשפט, על פי בקשת בעל הדין המבקש גילוי הראיה, להפסיק את המשפט לתקופה שיקבע כדי לאפשר הגשת העתירה לגילוי הראיה, ואם ראה לנכון – גם עד להחלטה בעתירה.

חסיון לטובת הציבור (תיקון מס' 17) תשע"ו-2016

45. (א) אין אדם חייב למסור, ובית המשפט לא יקבל, ראיה אם שר הביע דעתו, בתעודה חתומה בידו¹²⁴, כי מסירתה עלולה לפגוע בענין ציבורי חשוב, אלא אם מצא בית המשפט הדין בדבר, על-פי עתירת בעל דין המבקש גילוי הראיה, כי הצורך לגלותה לשם עשיית צדק עדיף מן הענין שיש לא לגלותה, ובהליך פלילי – כי הראיה עשויה להועיל להגנת הנאשם ומידת התועלת שבה להגנה עולה על הענין שיש לא לגלותה, או שהיא חיונית להגנת הנאשם.

(תיקון מס' 17) תשע"ו-2016

(ב) אין בבירור עתירה כאמור בסעיף קטן (א) כדי לעכב את הדיון בהליך העיקרי למעט במקרים שבהם הכרעה בעתירה נחוצה להמשך הדיון.

(תיקון מס' 17) תשע"ו-2016

(ג) בית המשפט רשאי להעביר את הדיון בעתירה לשופט יחיד שאינו דן בתיק, ואם היה בית המשפט הרכב – לשופט יחיד שהוא אחד משופטי ההרכב או שאינו דן בתיק.

(תיקון מס' 17) תשע"ו-2016

(ד) (1) השר לביטחון הפנים רשאי לאצול את סמכותו לפי סעיף זה לאחד מאלה (בסעיף קטן זה – ממונה על חסיונות):

- (א) שופט מחוזי בדימוס בעל ידע וניסיון מקצועי בדין הפלילי;
- (ב) קצין משטרה בכיר בדימוס בדרגת תת-ניצב ומעלה ששירת באגף החקירות והמודיעין במשטרת ישראל;

¹²⁴ כיום השר לבט"פ יכול להאציל את סמכותו לחתום על תעודת החיסיון.

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

- (ג) פרקליט בדימוס ששימש בתפקיד משנה לפרקליט המדינה, מנהל המחלקה הפלילית בפרקליטות המדינה או פרקליט מחוז ;
- (ד) יועץ משפטי לשעבר של משרד ממשלתי או של גוף ביטחוני בעל ניסיון מקצועי בתחום המודיעין ;
- (2) אצילה לפי פסקה (1) יכול שתהיה לכמה ממונים על חסיונות ;
- (3) דין ממונה על חסיונות כדין עובד המדינה לעניין חיקוקים אלה :
- (א) חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1979 ;
- (ב) חוק העונשין, התשל"ז-1977 – ההוראות הנוגעות לעובדי הציבור ;
- (ג) חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), התשכ"ט-1969 ;
- (ד) חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), התשי"ט-1959 ;
- (ה) פקודה זו ;
- (ו) חוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, בשינויים שיקבע השר לביטחון הפנים, ככל שיקבע.

פגיעה הנגרמת מצירוף ראיות (תיקון מס' 17) תשע"ו-2016

445. בלי לפגוע בכלליות האמור בסעיפים 44 ו-45, ראש הממשלה, או השר כאמור באותם סעיפים, רשאי להביע את דעתו כי מסירת הראיה עלולה לפגוע בביטחון המדינה, ביחסי החוץ שלה או בעניין ציבורי חשוב, לפי העניין, גם אם פגיעה כאמור עלולה להיגרם בשל צירוף הראיה וראיות אחרות, נוכח סוג המידע הנכלל בראיה, תוכנו או היקפו וגם אם הראיות האחרות אינן קשורות לאותו הליך.

הדיון בעתירה לגילוי ראיה חסויה

46. (א) הדיון בעתירה לגילוי ראיה לפי סעיפים 44 או 45 יהיה בדלתיים סגורות ; לשם החלטה בעתירה רשאי השופט של בית המשפט העליון או בית המשפט, לפי העניין, לדרוש שהראיה או תכנה יובאו לידיעתו, ורשאי הוא לקבל הסברים מהיועץ המשפטי לממשלה או מנציגו ומנציג המשרד הממשלתי הנוגע בדבר, אף בהעדר יתר בעלי הדין.

(תיקון מס' 17) תשע"ו-2016

(1א) בהחלטה כאמור בסעיף קטן (א) ישקול בית המשפט, בין השאר, את הקשר שבין החומר החסוי לגדר המחלוקת בין בעלי הדין, בשים לב לגרסת ההגנה, את הקשר שבין החומר החסוי לראיות הגלויות וחומר חסוי אחר בתיק, ואת קבילות החומר החסוי ומשקלו הצפוי אם יוגש כראיה במשפט, ורשאי הוא לקבל הסברים מהעותר אף בהעדר שאר בעלי הדין; לא יתיר בית משפט גילוי של ראיה חסויה, אלא לאחר שניתנה לתובע אפשרות להתייחס לטענות שנטענו שלא בפניו.

(תיקון מס' 17) תשע"ו-2016

(2א) החליט בית המשפט שלא להתיר גילוי של ראיה חסויה, רשאי הוא לשוב ולבחון את החלטתו עם התקדמות הדיון בהליך העיקרי.

(ב) שר המשפטים רשאי להתקין תקנות סדרי דין לדיון בעתירה לפי סעיפים 44 ו-45 וסעיף זה.

זכות הידוע והשימוע - סעי' 60א' לחסד"פ:

סעיף זה נכנס לתוקף בשנת 2000, אך ב- 2005 כל הסעיף נכנס לתוקף. לפי דברי ההסבר כי מתוך הכרה אם להעמיד אדם בישראל לדין פלילי היא החלטה רבת משמעות יש בה פגיעה בנאשם, מוצע להוסיף לסעיף זה.

**יידוע על העברת חומר חקירה לתובע בעבירת פשע (תיקון מס' 28) תש"ס-
2000 (תיקון מס' 28) (תיקון) תשס"א-2001 (תיקון מס' 28) (תיקון מס' 2)
תשס"ב-2002**

א.60. (א) רשות התביעה שאליה הועבר חומר חקירה הנוגע **לעבירת פשע** תשלח לחשוד הודעה על כך לפי הכתובת הידועה לה¹²⁵, אלא אם כן החליט פרקליט מחוז או ראש יחידת התביעות, לפי הענין, כי קיימת מניעה לכך.¹²⁶

¹²⁵ לפי מרשם האוכלוסין

¹²⁶ נשאלת השאלה מה קורה אם הוגש כתב אישום הפרת זכות הידוע, לפי סעי' 149 לחסד"פ המונה 10 טענות מקדמיות במשפט הפלילי.

טענות מקדמיות [133]

149. לאחר תחילת המשפט רשאי הנאשם לטעון טענות מקדמיות, ובהן –

- (1) חוסר סמכות מקומית;
- (2) חוסר סמכות עניינית;
- (3) פגם או פסול בכתב האישום; כתב האישום פגום, אינו ערוך לפי סעיף 80 לחסד"פ.
- (4) העובדות המתוארות בכתב האישום אינן מהוות עבירה; למשל, תיק שמתנדב נתן דו"ח לנהג שנסע אחריו כאשר הוא רואה את הנהג עובר מנתיב פונה שמאלה לנתיב שממשיך ישר ולאחר קו הצומת הוא ממשיך ישר. הוא הואשם בעבירת חצים. למעשה הוא לא עבר עבירה. העובדות אינן מקיימות עבירה.
- (5) זיכוי קודם או הרשעה קודמת בשל המעשה נושא כתב האישום;
- (6) משפט פלילי אחר תלוי ועומד נגד הנאשם בשל המעשה נושא כתב האישום;
- (7) חסינות;

(ב) בהודעה תצוין כתובתה של רשות התביעה שאליה ניתן לפנות בכתב לבירורים ולהצגת טיעונים.

(ג) נשלחה הודעה לפי סעיף זה בדואר רשום, רואים אותה כאילו הומצאה כדין גם בלא חתימה על אישור מסירה.¹²⁷

(ד) **חשוד רשאי, בתוך 30 ימים מיום קבלת ההודעה,** לפנות בכתב לרשות התביעה כאמור בסעיף קטן (ב), בבקשה מנומקת, להימנע מהגשת כתב אישום, או מהגשת כתב אישום בעבירה פלונית; פרקליט המדינה, פרקליט המחוז, ראש יחידת התביעות או מי שהם הסמיכו לכך, לפי הענין, רשאים להאריך את המועד האמור.

(8) **התיישנות; סעי' 9 לחסד"פ** התיישנות של עבירות **חטא** לאחר שנה, עוון 5 שנים, פשע 10 שנים.

(9) **חנינה;** פרשת קו 300.

(10) **הגשת כתב האישום או ניהול ההליך הפלילי עומדים בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית.** - יש לה נגזרות רבות, למשל אכיפה בררנית (הלנה תורג'מן).

דיון בטענה מקדמית [134] (תיקון מס' 40) תשס"ד-2004

150. נטענה טענה מקדמית, יתן בית המשפט לתובע הזדמנות להשיב עליה, אולם רשאי הוא לדחותה גם אם לא עשה כן; בית המשפט יחליט **בטענה לאלתר**, זולת אם ראה להשהות את מתן החלטתו לשלב אחר של המשפט (למשל הגנה מן הצדק); נתקבלה טענה מקדמית, רשאי בית המשפט לתקן את כתב האישום או לבטל את האישום, ובמקרה של חוסר סמכות - **להעביר את הענין לבית משפט אחר כאמור בסעיף 79 לחוק בתי המשפט.**

טענות מקדמיות בשלב אחר של המשפט [135]

151. לא טען הנאשם טענה מקדמית בשלב זה, אין בכך כדי למנעו מלטעון אותה בשלב אחר של המשפט, אולם לגבי הטענות המפורטות בפסקאות (1) ו-(3) לסעיף 149 אין הוא רשאי לעשות כן אלא ברשות בית המשפט.

מן המאור נובע, כי אם ניתן מכתב ידוע ניתן לטעון לפי פגם או פסול בכתב האישום והגנה מן הצדק.

¹²⁷ למעשה המחוקק מפנה לתקנה 44א לתקנות הסדר הדין הפלילי המדבר על חזקת מסירה, ישנן עבירות בדרכי קלות שהמחוקק מחיל עליהם סדרי דין מקלים. המחוקק למעשה במרומז מחיל את התקנה על הודעות תביעה לעבירות פשע.

(ה) החליט פרקליט מחוז או ראש יחידת התביעות, לפי הענין, מטעמים שיירשמו, כי הנסיבות מצדיקות זאת, רשאי הוא להגיש כתב אישום, בטרם חלפו 30 הימים ואף בטרם פנה החשוד כאמור בסעיף קטן (ד).

(ו) **אין בהוראות סעיף זה כדי לשנות מהוראות סעיף 74.**¹²⁸

(ז) הוראות סעיף קטן (א) **לא יחולו על מי שבעת העברת חומר החקירה היה**

נתון במעצר, והוגש נגדו כתב אישום בתקופת מעצרו.¹²⁹

(ח) הוראות החוק לתיקון סדרי המנהל (החלטות והנמקות), תשי"ט-1958¹³⁰, לא יחולו לענין סעיף זה, ואולם תינתן לחשוד הודעה בכתב על החלטת רשות התביעה

¹²⁸ זהו הליך שמחויב להיות לפני הגשת כתב האישום ולכן אין אפשרות לעיין ולהעתיק את חומר החקירה. אדם שקיבל מכתב ידוע, אין לו זכות לקבל את חומר החקירה כנגדו, לרוב, הוא יפנה לתביעה לצלם את חומר הראיות. בג"צ 2678/07 משה קצב נ' היועמ"ש - ישנה עתירה לצילום כלל חומר החקירה, העליון מצטט מהנחיית היועמ"ש מתי על התביעה להעביר חומר חקירה להגנה לפי כתב אישום העליון מקבל את ההנחיה וקובע כי איננו מהווה תחליף למשפט ומציג משפט זוטא. לעיתים לא ניתן לממש את זכות הטיעון ללא קבלת עיקרי חומר הראיות המופיע בחומרי החקירה. למעשה הלכת קצב קובעת כי לפי סעי' 60א' לחסד"פ, **ככל שאין נזק צפוי או פגיעה במעורבים אחרים, על התביעה להעביר את ליבת החומר לעיונו וצילומו על מנת שהוא יוכל להיערך לשימוע ומתן הנמקות החשוד בכתב.**

¹²⁹ מדובר על עצור באותה העבירה בלבד ולא על עבירה אחרת, מדובר על אותה העבירה, הנאשם יודע על מה מגישים כנגדו כתב אישום. לפני שיפגעו בו ולכן יש לאפשר לנאשם לדעת כנגד מה מוגש כנגדו כתב אישום. הוראות סעיף זה מגדירה שני תנאים **מצטברים**.

נניח אדם נעצר על שוד, שוחרר והוא נעצר על עבירת מרמה והוגש כנגדו כת"א בעת המעצר. על השוד לא ניתן להגיש כנגדו כתב אישום. **פס"ד גלעד הריי - מעצר בית אינו שווה למעצר.**

¹³⁰ ישנו חוק שכל רשות ציבורית, צריכה להשיב לאזרח שפונה אליה תוך זמן סביר (45 יום). החוק פוטר את התביעה מחוק זה.

תפ"ח (תל אביב) 1138/05 מד"י נ' יעקב ארד - מדובר בכתב אישום של אינוס ומעשים מגונים, גם כאן מתבטל כתב האישום עקב אי הידוע של הנאשם בדבר הכוונה להגשת כתב אישום.

תפ"ח (תל אביב) 1199/05 מד"י נ' פולנסקי - מדובר על בכתב אישום חמור של 16 מקרים של אינוס במרמה, התביעה הגישה כתב אישום ללא זכות היידוע בית המשפט מוחק את כתב האישום ולא מקבל את כלל הבטלות היחסית לדחות את התביעה. השופטת סבורה כי אין להתיר שימוע בדיעבד ויש לעשות שימוע בלב פתוח ונפש חפצה.

בהקדם האפשרי **ורשאית רשות התביעה להזמין את החשוד להציג בפניה את טיעוניה**
בעל פה.¹³¹

(ט) שר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, רשאי לקבוע סוגי פשעים שלגביהם לא יחולו הוראות סעיף קטן (א).¹³²

ת"פ (תל אביב) 401331/07 מדינת ישראל נ' רונית בן רובי - פס"ד אשר מקל את בטלות היחסית, רונית נסעה בגיפ, היא נסעה רברס 7.6 מטר, היא פוגעת באישה והורגת אותה. הוגש נגדה כת"א בגין הריגה. המשטרה חקרה את התיק, פרקליט מחוז החליט שלא לתת זכות יידוע, עלו טענות מקדמיות לביטול כתב האישום. מכיוון שהסגור רצה לשכנע את התביעה הקל בעבירה. השופט מודריג קבע כי חזקה על התביעה שהיא בלב פתוח ונפש חפצה.

תפ"ח (תל אביב) 1026/09 מדינת ישראל נ' גלעד הררי - הרכב השופטת אחיטוב דובר על שתי עבירות אינוס, הנאשם היה במעצר בית, לא הוגש מכתב יידוע בית המשפט קובע כי מעצר בית אינו מעצר לפי סעיף 60א(ז) ולכן יש לתת לנאשם זכות יידוע. הפרקליטות פטרה את עצמה ושימוע בדיעבד פוגע ממש בשמיעת החשוד.

כיום אין הכרעה כיצד לנהוג במצב כזה, בע"פ 5310/07 יוסי כשכש נ' מדינת ישראל, רובינשטיין קובע שאין לקבוע מסמרות, כלומר אין הכרעה של העליון. מבחינה סטטיסטית לרוב מבטלים את כתב האישום ולאחר מכן יערכו שימוע.

¹³¹ ישנן הנחיות של פרקליט המדינה, אשר קובע כי ככלל חשוד רוצה להגיע לשימוע, הדברים לא יעלו אם החשוד לא יעלה את טענותיו בכתב. זוהי סמכות רשות ואינה בגדר חובה.

¹³² לרוב, מדובר בתביעות של משטרת ישראל.

תקנות סדר הדין הפלילי (קביעת סוגי פשעים שלגביהם לא תחול חובת היידוע לפי סעיף 60א(א) לחוק), תשס"ה-2005*

בתוקף סמכותי לפי סעיף 60א(ט) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן – החוק), ובאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, אני מתקינה תקנות אלה:

1. הוראות סעיף 60א(א) לחוק, לא יחולו על –

(1) סוגי הפשעים המפורטים להלן לפי הסעיפים שבחוק העונשין, התשל"ז-1977, המצוינים לצדם:

טענות מקדמיות

לאחר שהוגש כתב אישות לבית המשפט המוסמך, לכאורה בית המשפט צריך להקריא את כתב האישום ולשאול את תשובתו, אם לנאשם יש סנגור חזקה על הסנגור כי הוא קרא בפני הנאשם. לפני הליך ההקראה הקבוע **בסע' 143 לחסד"פ**. ישנו הליך **טענות מקדמיות** לאחר שהנאשם קיבל הזמנה לדיון, לפני ההקראה הסנגור נשאל לעמדתו לכתב האישום והוא יכול לטעון טענות לפני תשובת הנאשם לאישום, שמא טענות אלה עלולות לפגוע במהלך הדיון או במהות הדיון. על **חייב בית המשפט לדון חילה בטענות המקדמיות**. ישנן **10 טענות מקדמיות** המנויות **בסע' 149 לחסד"פ**:

149. לאחר תחילת המשפט רשאי הנאשם לטעון טענות מקדמיות, ובהן –

(1) חוסר סמכות מקומית;¹³³

(2) חוסר סמכות עניינית;¹³⁴

(3) פגם או פסול בכתב האישום;¹³⁵

(א) תקיפה כלפי בן משפחה לפי סעיף 382(ב);

(ב) גרימת חבלה של ממש כלפי בן זוגו לפי סעיף 382(ג);

(2) כל עבירת פשע שנעברה במהלך ביצוע עבירה מהעבירות המנויות בפסקה

(1) או בקשר אליה.

¹³³ סע' 6 לחסד"פ - מקום ביצוע העבירה כולה או מקצה או לחליפין מקום מגורי הנאשם.

¹³⁴ סע' 40 ו-51 לחוק בתי המשפט. אם מתנהל תיק בחוסר סמכות עניינית התוצאה תהא **בטלה מעיקרה**. ניתן להעלות טענה זו בכל ההליך ועל בית המשפט להעלות טענה זו מיוזמתו.

¹³⁵ כל דבר שהוא פגום בהליך הגשת כתב האישום ובניסוחו של כתב האישום. זהו סעיף הכולל את כל ההתרחשויות סביב החסד"פ. מכיוון שהיא מהותית לתחילת המשפט, אזי **יש להעלותה בתחילת המשפט**, למשל **אי קיום זכות היידוע**, הפסיקה קבעה כי עמידה בזכות זו יכולה לעמוד תחת טענה זו. בנוסף **הסדר מותנה** אם לא הוצע הסדר מותנה על תנאיו, אזי בית המשפט יכול לבטל את כתב האישום ולאפשר לתביעה לנהל הסדר מותנה.

- (4) העובדות המתוארות בכתב האישום אינן מהוות עבירה; ¹³⁶
- (5) זיכוי קודם או הרשעה קודמת בשל המעשה נושא כתב האישום;
- (6) משפט פלילי אחר תלוי ועומד נגד הנאשם בשל המעשה נושא כתב האישום; ¹³⁷

¹³⁶ הוגש כנגד אדם כתב אישום על החזקת חפיסת סיגריות, הסנגור יכול לקום ולטעון כי העובדות הללו אינן מהוות הרשעה.

¹³⁷ אלו טענות הנקראות **סיכון כפול** למעשה ס"ק (5) ו-(6) הן טענות דומות, בס"ק (5) אם הוא זוכה או הורשע לא ניתן לדון בכך בשנית אלא אם הוגש ערעור לאחר 45 יום. הכוונה במונח **בשל המעשה** הכוונה הינה **ליסוד העובדתי**. **סע' 5 לחסד"פ**, הקובע כי אין לדון אדם פעמיים אלא אם המעשה גרמה למוות של אדם. למשל אדם הועמד לדין בגין **פציעה בנסיבות מחמירות** אותו קורבן נפצע והועבר לבית החולים. הוא סבל מחור בריאה, הנאשם הורשע במשפט וקיבל את עונשו ואף מרצה את עונשו בזמן ריצוי העונש המתלונן נפטר. אם התביעה תוכל להוכיח קש"ס בין המוות למעשה היא תוכל להגיש כתב אישום בשנית. **זהו המקרה היחידי שבו ניתן להגיש כתב אישום בשנית. באותו המעשה**, אזי לא ניתן לדון במעשה זה בשני בתי משפט שונים ויש להגיש כתב אישום אחד - **מאוחד**. בס"ק (6) אין להגיש לאותו מעשה כמה כתבי אישום. כאן יש מצב של **מב"ד** (ממתין לבירור דינו). למשל, אם תקף ביום העצמאות שוטר בעכו והתפתח מרדף, הוא נעצר בת"א. הוגש כנגדו כתב אישום על מספר עבירות לבית משפט השלום בעכו, ועל עבירה נוספת בבית המשפט השלום בת"א.

רע"פ 797/07 **יצחק כהן נ' מדינת ישראל** (29.07.13) - זוהי הפסיקה המרכזית. מדובר בבניה שלא כדין פי 205 **לחוק התכנון והבנייה**, הוא קיבל צו הריסה, לאחר תקופה נתגלה כי הוא לא שעה לצו בית המשפט ולא הרס את הטעון הריסה. מכאן העמידו אותו לדין בגין **הפרת צו שיפוטי לפי סע' 210 לחוק התכנון והבניה**. הוא הורשע עובר בשנית פקחים, ומגלים כי הוא לא הרס והוגש כנגדו כתב אישום **נוסף** בגין אותה העבירה. בית המשפט קבע כי לא ניתן לתבוע אך ורק בגין **עבירה מתמשכת**.

עמ"ק (ת"א) 4772-01-16 **מדינת ישראל נ' עזרא לוי**. - מדובר במהנדס, אשר הייתה לו דירה בת"א, בעבר הוא הועמד לדין בעבירה של **שימוש חורג**. בעבר, הוא עמד לדין בכך שנטען כי השימוש הוא למשהו מסיים והוא השתמש למשהו אחר, הוא טען כי לא כך הדבר. התביעה הביאה מסמכים התומכים בהיתר, כתב האישום בוטל בהסכמה לפי **סע' 94(ב)** מכיוון שנתגלה כי ניתן התר גם למגורים. לאחר מספר שנים, הנאשם פועל להסדרת ההיתר. מפקח מטעם עיריית ת"א מגלה כי הנאשם מתגורר שם. התביעה מגישה כנגדו כתב אישום על שימוש חורג. השופט קבע כי בעבירה של שימוש חורג יש לדעת מהו ההיתר ההיסטורי, לפי העירייה ההיתר ההיסטורי שימש למגורים. מכיוון שהעבירה היא נמשכת, טענה של סיכון כפול לא תתקבל. בנוסף, ישנה עובדה חדשה, ונקבע כי גם אם הוא לא עומד בתנאי ס"ק (6) הוא יזוכה מטעמים של **הגנה מן הצדק**.

(7) חסינות; ¹³⁸(8) התיישנות; ¹³⁹(9) חנינה; ¹⁴⁰(10) הגשת כתב האישום או ניהול ההליך הפלילי עומדים בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית. ¹⁴¹

אומר השופט קדמי בספרו כי טענת הסיכון הכפול שאולה מהדין הבריטי, הכלל קבוע בסעיף 5, מדובר בטענות דומות ובכך שאין להעמיד אדם פעמיים בסכנה של הרשעה בפלילים. סיכון כפול הכוונה כי אין העמיד אדם על אותו משעה פעמיים. המשמעות של כך כי האדם עמד בעבר בסיכון של הרשעה בשל אותו המעשה, אך בשם טעם כלשהו הדיון לא הסתכם בפס"ד מרשיע או מזכה, ואין זה ראוי כי להעמיד בשנית אדם שמתבררת אשמתו.

¹³⁸ לכל מיני גורמים בישראל ישנה חסינות, למשל חסינות חברי כנסת הקבועה בחוק. מי שיש לו חסינות והוא הועמד לדין, בית המשפט יבטל את כתב האישום מחמת ההתיישנות.

¹³⁹ **לפי סעי' 9 לחסד"פ**. תיקון חדש לסעיף זה, רצח או נסיון לרצח כנגד ראש ממשלה **אין התיישנות** סעיף 9(ג) ישנו אירוע המנתק את ההתיישנות - הגשת כתב אישום או חקירה - **המאוחר מביניהם**. **סעי' 10 לחסד"פ** מדבר על התיישנות עונשים - בריחה או אי אכיפת המאסר.

¹⁴⁰ סמכות זו מוקנית לנשיא המדינה מכוח **סעי' 11(ב) לחוק יסוד הנשיא**. אם הוגש כתב אישום כתב האישום יבוטל.

¹⁴¹ - טענה זהו נוספה בשנת 2007, והיא הייתה מתוך הפסיקה עד למועד זה. טענה כזו ל הגנה מן הצדק תתקבל כאשר מדובר בהתנהלות שערורייתית שיש בה משום רדיפה, דיכוי והתעמרות ודבר אשר הוא מקומם מאוד (**הלכת ארנסט - יפת**). בשנת 2005, **נקבעה הלכת גורביץ'** בה בית המשפט עושה סדר בטענה זו, ומגיע למסקנה כי המבחנים הינם מחמירים מאוד ומרכז אותנו. צריך להיות **מבחן משולש הכולל שלוש שלבים במצטבר:**

א. **זיהוי הפגמים ועמידה על עוצמתם במנותק משאלת אשמה או חפות**

ב. **האם חרף קיום הפגמים יש משום פגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות**

ג. **האם ניתן לרפא את הפגמים שנתגלו באמצעים מתונים ומידתיים יותר מביטול כתב האישום.**

לציין כי הגנה מן הצדק **אינה יכולה להביא לזיכוי** אם היא נטענת כטענה מקדמית.

דין בטענה מקדמית [134] (תיקון מס' 40) תשס"ד-2004

150. נטענה טענה מקדמית, יתן בית המשפט לתובע הזדמנות להשיב עליה, אולם רשאי הוא לדחותה גם אם לא עשה כן; בית המשפט יחליט בטענה לאלתר, זולת אם ראה להשהות את מתן החלטתו לשלב אחר של המשפט; נתקבלה טענה מקדמית, רשאי בית המשפט לתקן את כתב האישום או לבטל את האישום, ובמקרה של חוסר סמכות - להעביר את העניין לבית משפט אחר כאמור בסעיף 79 לחוק בתי המשפט.¹⁴²

הגישה הרווחת בבית המשפט כי הלכת **בורוביץ'** קיימת וגם את סעי' **149(10)** יש לבחון לפי הלכה זו.

הגנה זו הינה טענה מיוחדת, כי אכן צריך להוכיח אותה, רוב הכתבי האישום שבוטלו הם בוטלו לאחר שנשמעו כלל הראיות, אם אין מחלוקת עובדתית, ניתן להכריע בטענה המקדמית במקום.

בג"צ זקין - הדבקות מודעות בגנות ראש העיר ב"ש, נטען לאכיפה בררנית. העליון קובע מספר דברים:

(1) רשות ציבורית שפועלת היא נהנית מחזקת התקינות.

(2) מי שרוצה להפריך את אותה החזקה עליו נטל הראיה.

למעשה הגנה מן הצדק היא טענה רחבה הלובשת ופושטת צורה. בשנת 2012, נכנס לתוקף **תיקון 111 לחוק העונשין**, החל מסעי' **40א'** לחוק המחוקק קובע את הבניית שיקול הדעת המשפטי בנוגע לענישה. שם בנסיבות שאינן תלויות בנסיבות המעשה בסעי' **40א(9)**, ניתן לשקול גם שיקולי הגנה מן הצדק.

ד"ר נקדימון קובע כי טענה זו יכולה להוביל לשלושה מצבים:

(א') לתקן או לבטל כתב אישום

(ב') קביעת ראיות

(ג') לקביעת דרכי ענישה

עע"מ 1768/12 ג'וליאני נ' מד"י - לא ניתן לטעון לאכיפה בררנית ומצד שני לא ניתן לו שום חומר, למעשה ככל שאדם טוען לפגם בהליך בתחום הסטטיסטיקה (מדיניות, הנחיות וכו') בתי המשפט לא היו עקביים עד מתן פס"ד בפרשת **עע"מ 2668/15 מד"י נ' פרופ' הלל וייס** - נקבע כל טענות אלו יש להגיש לפי סעי' 108 לחסד"פ ולא מכוח סעי' 74 ויש להגיש את התבקשה למוותב העיקרי, וכך ניתן לבסס למעשה את העניין של הגנה מן הצדק במשפטו.

¹⁴² חובה לתת לתובע הזדמנות להשיב לטענה זו, בנוסף על בית המשפט להכריע במקום בטענה. בנוסף הוא יכול לדחות את מתן ההחלטה. בנוסף התוצאה של טענה מקדמית שנתקבלה מנויה

טענות מקדמיות בשלב אחר של המשפט [135]

151. לא טען הנאשם טענה מקדמית בשלב זה, אין בכך כדי למנעו מלטעון אותה בשלב אחר של המשפט, אולם לגבי הטענות המפורטות בפסקאות (1) ו-(3) לסעיף 149 אין הוא רשאי לעשות כן אלא ברשות בית המשפט.¹⁴³

הגנה מן הצדק

לפי סעי' 149(10) לחסד"פ - הגשת כתב אישום או ניהול ההליך הפלילי עומדים בסתירה מהותית בעקרונות של צדק והגינות משפטית. גם אם הנאשם ביצע את העבירה, עצם ניהול ההליך עומד בסתירה לעקרונות צדק והגינות משפטית אחת הנגזרות של טענה זהו הינה **אכיפה ברונית** למשל במישור התעבורתי, אי אכיפת עבירות ביטוח, פקיעת רישיון רכב מתחת לשנה, אי אכיפת עבירות טלפון בפקק וכו'. בג"צ 6396/96 זקין נ' ראש עיריית ב"ש - נקבע כי הנטל להפריך את החזקת התקינות ממנה נהנת הרשות מוטל על כתפי הטוען, יש להניח תשית מסויימת. בעע"מ 1768/12 ג'וליאני ואח' נ' מדינת ישראל - העליון מבקר את המדינה על סירובה לגילוי מסמכים ופרטים.

ע"פ 4855/02 מדינת ישראל נ' בורוביץ' - יש להוכיח מבחן תלת שלבי:

- פגם
- עוצמת הפגם
- האם ההליך פוגע בצורה מהותית

הגשת כתב אישום, תקון, צירוף נאשמים/אישומים, התליית הליכים**וכן כתב האישום [75]**

85. כתב אישום יכול –

- (1) שם בית המשפט שאליו הוא מוגש;
- (2) ציון מדינת ישראל כמאשים או שם הקובל ומענו;
- (3) שם הנאשם ומענו;

בסיפא לסעיף זה, לבטל את כתב האישום, להורות לתקנו או במקרה של חוסר סמכות להעביר את העניין לבית המשפט המוסמך.

¹⁴³ כאמור, הטענה המקדמית תדון בתחילת המשפט, אבל אם הוא לא טען אין מניעה לטעון בשלב אחר במשפט, למעט פגם או פסול בכתב האישום או סמכות מקומית. לעניין הסמכות המקומית מאחר ומדובר בסמכות מקומית בלבד, אזי למעשה הסמכות המקומית נקנית במידה ולא עלתה טענה זו בתחילת המשפט, ולעניין פגם בכתב האישום, זוהי אחריותו של נאשם / עו"ד המייצג.

(4) תיאור העובדות המהוות את העבירה, בציון המקום והזמן במידה שאפשר לבררם;

(5) ציון הוראות החיקוק שלפיו מואשם הנאשם;

(6) שמות עדי התביעה.

צירוף אישומים [76]

86. מותר לצרף בכתב אישום אחד כמה אישומים אם הם מבוססים על אותן עובדות או על עובדות דומות או על סדרת מעשים הקשורים זה לזה עד שהם מהווים פרשה אחת; בצירוף אישומים כאמור מותר, על אף כל דין אחר, לצרף לאישום בבית משפט מחוזי גם אישום בעבירה שאינה פשע.¹⁴⁴

צירוף נאשמים [77]

87. מותר להאשים בכתב אישום אחד כמה נאשמים אם כל אחד מהם היה צד לעבירות שבכתב האישום או לאחת מהן, בין כשותף ובין בדרך אחרת, או אם האישום הוא בשל סדרת מעשים הקשורים זה לזה שהם מהווים פרשה אחת; אולם אין באי-צירופו של צד אחד לעבירה מניעה לשפוטו של צד אחר.¹⁴⁵

הפרדת המשפט [78]

88. בית המשפט רשאי, בכל שלב שלפני הכרעת הדין, לצוות על הפרדת המשפט באישום פלוני שנכלל בכתב האישום, או על הפרדת משפטו של נאשם פלוני שהואשם עם אחרים.

כתב אישום חדש בהפרדת המשפט [79]

89. ניתן צו להפרדת המשפט, יוגש כתב אישום אחר בשל האישום שהמשפט עליו הופרד או נגד הנאשם שמשפטו הופרד; ורשאי בית המשפט, אם הוא סבור שלא ייגרם על-ידי עיוות-דין, להמשיך במשפט שהופרד מן השלב שאליו הגיע לפני ההפרדה.

איחוד משפטים [80]

90. בית המשפט רשאי, **בכל שלב שלפני הכרעת הדין**, לצוות על איחוד הדיון בכתבי אישום נפרדים התלויים ועומדים באותו בית משפט, אם מותר לצרפם בהתאם להוראות סעיפים 86 או 87 ובית המשפט סבור שהצירוף לא יגרום לעיוות דין.

¹⁴⁴ על פי הסעיף, ניתן לצרף מס' אישומים על אותו הנאשם אם המם מבוססים על אותן עובדות או עובדות הקשורות. כלומר, אם ישנו קו מקשר בין שני תיקים ניתן בכתב אישום אחד לחבר אישומים שונים. דבר זה מקובל לרוב בעבירות מרמה.

¹⁴⁵ לכאורה, על פי סעיף זה, ניתן במקרה שבו ישנו קשר או סדרת מעשים. ניתן להאשים בכתב אישום אחד ולדון בו. נניח שישנה עיברה נוספת שהינה פשע, אזי כול התיק יעלה למחוזי.

פסיקה רלוונטית

בג"ץ 4451/04 קסטוריאנו נ' השו' כוחן ואח' ¹⁴⁶

סוסן נ' מד"י ¹⁴⁷

בג"ץ 5283/98 חדד נ' הרכב השופטים צמח נאור וארד ¹⁴⁸

¹⁴⁶ נדון בגין עבירה של סחר בסמים עם אביו, אביו של הנאשם כפר באשמה וביקשו לנהל הוכחות, הוא עתר לפריד את העניינים בפני השופטת כוחן. הוגש בג"ץ עקב הכלל כי לא ניתן להגיש ערעור על החלטות ביניים. בג"ץ דוחה את העתירה וקובע כי השיקולים בעד צירוף נאשמים הם מטעמי הגינות וצדק, והשיקול נגד הם מטעמי קיפוח. אם מדובר במשפחה יש לשקול את אי רצונו של האחד לקפח את האחר. בנושא של צירוף נאשמים, אותה דרך המלך הקובעת כי לצרף כמה שיותר, שיקולים אלו נובעים משני דברים:

(1) יעילות הדיון - שמיעת העדים פעמיים, בזבוז זמן שיפוטי.

(2) שיקול של השגת צדק ואפשרות להגיע לחקר האמת כמכלול אחד.

מנגד, אסור לקפח את הגנת הנאשם - הזכות להליך הוגן. אין חולק כי נסיבות של אב ובנו הינן נסיבות חריגות אשר צריכים לשקול את עניין ההפרדה.

¹⁴⁷ מדובר על עניין של צירוף נאשמים, אומר בית המשפט כי אין מניעה לצרף לאישום שהוגש למחוזי נאשם המיוחסת לבית משפט השלום, ואין מניעה כי כנגד חלק מהאישומים יהיו אישומים בסמכות השלום בלבד. גם כאן עולה הצורך שלא לפצל ויעילות הדיון אל מול הקיפוח. אך מכיוון שאינו קשור לשוד אין טעם לדון בכך. סעיפים 86 ו-87 הינם סעיפים גמישים צריך שיהיו מעשים דומים וחוליה מקשרת וזה מספיק לשם הצירוף.

¹⁴⁸ כאן למעשה העליון טווה ומתווה את המבחן הגמיש מבחינה זו. כאן למעשה כאמור אחד מן הנאשמים הואשם ברצח, כאן דיבר העליון על נושא של צירוף אישומים. מבחינת חדד יוחסו לו שתי אישומים של רצח, הטענה הייתה האם להגיש לאותו בית משפט שתי אירועים של רצח באותו כתב האישום. בית המשפט קבע כי יש להפריד בין שני כתבי האישום הלו. צירוף של כמה אישומים בכתב באישום, מותר מכוח סעי' 86 כאשר למעשה הכלל הוא כי יש לשמור על מערכת עובדות דומות או סדרת מעשים קשורים שיהיו פרשה אחת. לא ניתן להגיש כתב אישום אחד על שני מעשים ללא קשר ביניהם. בעניין של עובדות דומות יחול מבחן גמיש מהבחינה כי רוב העובדות או עיקרן ידמו זה לזה במקרה זה לא ניתן להתעלם מהשוני מכלי התקיפה, אך העובדות דומות. מדובר בקריטריון גמיש והאירועים נסמכים שאירועים בעיקרם דומים.

ע"פ 350/91 ממנ' נ' מדינת ישראל¹⁴⁹ע"פ 194/75 מנחם קינזי נ' מד"י¹⁵⁰בג"ץ 11339/05 מד"י נ' ביהמ"ש המחוזי ב"ש¹⁵¹ - בג"ץ אוחנה

¹⁴⁹ פס"ד הנוגע לפסלות שופט, מדובר על נושא של הפרדה בין נאשמים כאשר אומר בית המשפט העליון בנושא של איכות והפרדה. מדובר על הליך עם כמה נאשמים, שלצורך העניין ויעילות הדיון שמעו את כל העדים יחדיו, ובשלב מסויים הפרידו את האישומים. העליון קובע כי במסגרת של הפרדת משפטים עומד השיקול המרכזי של **עיוות דין**, ניתן להסכים על איחוד משפטים בשלב הדיון ואז בתום הדיון יש להפריד חזרה את המשפטים.

¹⁵⁰ נושא של הפרדת אישומים כאמור לעיל, אמר העליון כי **אסור להעיד נאשם בטרם יסתיים משפטו גם אם מדובר במשפטים מופרדים**. ישנו עדיין את החשש כי אותו אדם יעיד על מנת לקבל ובת הנאה או ענישה כזו או אחרת. ע"פ השופט עציוני: העדת עד שמשפטו בקשר לאותה פרשה תלוי ועומד עדיין עלולה לפגוע בהליכים הוגנים.... הרי הפרקטיקה הנכונה צריכה להיות שלא להעיד נאשם אחד כנגד השני כל זמן שישנו חשש שכזה או להפוך אותו לעד מדינה ואז הכל יהיה גלוי. פס"ד זה שניתן בשנת 76 יצר קשיים רבים לאורך שנים בנושא של ניהול משפטים שרצו להעיד נאשם כנגד רעהו. הערכאות הדיוונניות העלו שיקולים נוספים ולמרות קינזי היו מקרים חריגים שכן הצליחו להעיד. בשלהי שנות ה-90 כאשר נכנס **סעי' 10א לפקודת הראיות** הקובע כי בית המשפט יכול לקבל עדותו של עד מחוץ לכותלי בית המשפט במספר תנאים מצטברים. החדשנות של סעי' זה, מאפשרת לבית המשפט להתרשם לעדות שמסר מחוץ לכותלי בית המשפט והוא חשב שצריך להעדיפה, אזי הוא יוכל לקבלה. ההתקדמות הראייתית במדינת ישראל, תרמה לעניין לביטול הלכת קינזי, ולמעשה מבחינה מהותית, אותן חששות הם אינן חששות של ממש. מעבר לכך, הדבר יצר מעמסה אדירה על בתי המשפט כי למעשה תיקים אלו לוקחים זמן שיפוטי רב, מדינת ישראל החליטה להגיש בג"ץ באחד מתיקי הרצח כנגד המחוזי (בג"ץ אוחנה) ובשנת 2006 הלכה זו מבוטלת.

¹⁵¹ אין מניעה כיום להגיש כתבי אישום כנגד נאשמים ולהעיד נאשם כנגד נאשם אחר. זהו ביטול בתנאים מסוימים, זהו בג"ץ שניתן בדעת רוב, בית המשפט אומר כי יש לבטל את הלכת קינזי, אין מניעה להעיד עד כאשר משפטו תלוי ועומד. הסכמתם להמשך מעצר אינה הצדקה לדחיית הליכי משפט, אשר פוגעת באפקטיביות, יתרה מכך, אופייה החמור של תיקים פליליים מעצים את האינטרס שעלול להיות לנאשם בכך שעד ימנע מלהעיד. הלכה זו לאור ההתפתחות הראייתית ולאור התמשכות התיקים, הביאה את העליון לבטל את ההלכה והיום ניתן בכתבי אישום נפרדים להעיד.

פסק דין של נאשם שהודה [139]

155. (א) נאשמו כמה נאשמים בכתב אישום אחד ומהם הודו בעובדות שיש בהן כדי הרשעתם ומהם שלא הודו בכך, לא יגזור בית המשפט את דינם של הנאשמים שהודו לפני שנסתיים בירור המשפט של הנאשמים שלא הודו;

התכלית שלא יהיה חשש לטובת הנאה, סעיף זה אומר כי אם יש מצב כזה חלק מהנאשמים הודו וחלק לא, לא ניתן לגזור את דינו של נאשם שהודה עד שלא נסתיימו משפטים של האחרים

– ואולם –

(1) נאשם שהודה כך, והתובע או הסניגור מודיעים שהוא ייקרא להעיד

במשפטים של יתר הנאשמים, לא יעיד אלא לאחר שנגזר דינו;

(2) בנסיבות מיוחדות שירשום בית המשפט רשאי הוא לגזור את דינו של הנאשם שהודה לפני סיום משפטים של האחרים.

(ב) לענין סעיף זה, גזירת דין - לרבות מתן צו מבחן ללא הרשעה או צו שירות

לתועלת הציבור ללא הרשעה.

בעיקרון, סעיף 155 אומר דבר פשוט אם ישנם כמה נאשמים באותו כתב האישום, כלל בית המשפט לא יגזור את דינו של נאשם שהודה לפני שאר הנאשמים שלא הודו. ישנו מקרה פרטי שבו הנאשם צריך להיות או עד תביעה או עד הגנה, במקרה זה אומר הסעיף כי הוא לא יעיד לפני שייגזר דינו. אם דינו יגר אזי אין לו שום טובת הנאה. אומר הסעיף בס"ק (א)2 כי בנסיבות מיוחדות ניתן להתיר זאת. במדינת ישראל, התביעה השתמשה בסעי' 88 היא הייתה מגישה כתבי אישום נפרדים ואז לא חל סעי' 155.

תיקון כתב אישום בידי בית המשפט [82]

92. (א) בית המשפט רשאי, בכל עת שלאחר תחילת המשפט, לבקשת בעל דין, לתקן כתב אישום, להוסיף עליו ולגרוע ממנו, **ובלבד שניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן**; התיקון ייעשה בכתב האישום או יירשם בפרוטוקול.

(ב) בית המשפט רשאי לתקן כתב אישום אף אם העבירה שלפי התיקון היא בגדר הסמכות של בית משפט אחר או של הרכב אחר, ואם עשה כן יעביר את הענין לאותו בית משפט או הרכב, **אולם אם העבירה היא בסמכותו של בית משפט בעל סמכות שיפוט מצומצמת יותר, רשאי בית המשפט גם להמשיך לדון בה.**

(ג) בית משפט שהועבר אליו ענין לפי סעיף קטן (ב) רשאי להמשיך בדיון מן השלב שאליו הגיע קודמו, ורשאי הוא, לאחר שנתן הזדמנות לבעלי הדין להשמיע טענותיהם לענין, לנהוג בראיות שגבה קודמו כאילו הוא עצמו גבה אותן, או לחזור ולגבותן, כולן או מקצתן.

למעשה, עד הכרעת הדין ניתן להפריד את המשפט, מכוח סעי' 90.

חזרה מאישום [83]

93. תובע רשאי, בכל עת שלאחר תחילת המשפט, לחזור בו מאישום שבכתב האישום, נגד נאשם אחד או יותר; **אולם לא יעשה כן אם הודה הנאשם, בין בכתב על-פי סעיף 123 ובין בתשובתו לאישום, בעובדות שיש בהן כדי להרשיעו באותו אישום**; לא היה בעובדות שהודה בהן כדי הרשעתו, רשאי התובע לחזור בו מן האישום ברשות בית המשפט.¹⁵²

תוצאות חזרה מאישום [84]

94. (א) חזר בו תובע מאישום לפני תשובת הנאשם לאישום¹⁵³, יבטל בית המשפט את האישום; **חזר בו לאחר מכן, יזכה בית המשפט את הנאשם מאותו אישום**.¹⁵⁴

(תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995

(ב) בהסכמת התובע והנאשם רשאי בית המשפט לבטל אישום, בכל עת עד להכרעת הדין, ודין הביטול יהיה כדין ביטול לפני תשובת הנאשם.¹⁵⁵

(תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995

(ג) אישום שבוטל, לפי סעיף קטן (ב), לא יוגש מחדש אלא באישור היועץ המשפטי לממשלה ומטעמים שיירשמו.¹⁵⁶

התליית הליכים (תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995

94א. (א) בכל עת שלאחר הגשת כתב האישום ולפני גזר הדין, רשאי בית המשפט להתלות את ההליכים, בין מיוזמתו ובין לבקשת תובע, אם נוכח כי לא ניתן להביא את הנאשם להמשך משפטו.¹⁵⁷

¹⁵² אם טרם ניתנה תשובה לכתב האישום, התובע יכול מכוח סעי' 91 לתקן או למשוך את התבעה, אם הנאשם השיב לאישום, אם הוא הודה בעובדות שיש כדי להרשיעו, אם מדובר בעבודות אלו, למעשה הוא לא חוזר מכתב האישום. אם לא היה בעובדות כדי הרשעתו רשאי בית המשפט לחזור ברשות בית המשפט.

¹⁵³ אם עוד לא ניתן מענה לכתב האישום למעשה נמחק כתב האישום.

¹⁵⁴ במקרה שבו החזרה מהאישום לאחר ההקראה.

¹⁵⁵ למרות שהנאשם השיב לאישום, מכוח הסעיף ניתן לחזור מכתב האישום וייחשב כמחיקה ולא כזיכוי.

¹⁵⁶ אם התביעה תחליטי לחזור להגיש את כתב האישום יש לקבל את אישור היועמ"ש.

¹⁵⁷ נאשם לא מאותר, גם אם תובע החליט לא לבטל את כתב האישום, ניתן להתלות את ההליכים בתיק הגורמת לסגירת תיק, יש להתחשב בנושא של התיישנות. אם חלה התיישנות יש לקבל את הסכמת היועמ"ש.

(ב) הותלו ההליכים, לפי סעיף קטן (א) ולאחר מכן ניתן להביא את הנאשם להמשך משפטו, רשאי תובע להודיע בכתב לבית המשפט על רצונו לחדש את ההליכים, ומשעשה כן יחדש בית המשפט את ההליכים, ורשאי הוא להמשיך בהם מן השלב שאליו הגיע לפני התלייתם.

(ג) על אף הוראות סעיף 9 ניתן לחדש את ההליכים באישור היועץ המשפטי לממשלה, מטעמים שיירשמו, אף אם עברו בין מועד התליית ההליכים לבין המועד שבו ניתן להביא את הנאשם להמשך משפטו התקופות האמורות בסעיף 9; ובלבד שההליכים הותלו מהטעם שהנאשם מתחמק מן הדין.

נוכחות בעלי הדין

נוכחות הנאשם [116]

126. באין הוראה אחרת בחוק זה לא יידון אדם בפלילים אלא בפניו.¹⁵⁸

נוכחות מורשים של תאגיד [117]

127. הואשם תאגיד או חבר בני-אדם, לא ינוהל המשפט אלא בפני אדם המורשה כדין לייצג את התאגיד או חבר בני-האדם; אולם מותר לדון תאגיד או חבר בני-אדם שלא בפני מורשה אם נתקיימו התנאים האמורים בסעיף 128; מורשה כאמור דינו לענין סעיפים 99, 140, 161, 189, ו-192 כדין נאשם, והמצאת מסמך לתאגיד או לחבר בני-אדם - היא המצאה למורשה.¹⁵⁹

שפיטה לא בפני הנאשם בתחילת המשפט [118]

128. נאשם שהוזמן לתחילת המשפט ולא התייצב, מותר לדונו לא בפניו¹⁶⁰

(1) אם הוא נאשם בחטא או בעוון והודה בהודיה שבכתב בכל העובדות הנטענות בכתב האישום, ולא טען בה עובדות נוספות שיש בהן לכאורה כדי לשנות את תוצאות המשפט;

(2) אם ביקש שמשפטו יתנהל שלא בפניו והוא מיוצג בו על ידי סניגור, ובית המשפט סבור שלא יהיה בשפיטתו שלא בפניו משום עיוות דין לנאשם,

אולם רשאי בית המשפט, בכל שלב של המשפט, לצוות על התייצבות הנאשם.

¹⁵⁸ ישנה חובה שהנאשם יהיה נוכח במשפטו, שהנאשם לא יחוש כי נערך משפט מאחורי גבו. זוהי זכות יסוד אך גם זוהי חובת הנאשם לשם שמירת האינטרס הציבורי.

¹⁵⁹ אם הואשם תאגיד, לא ינוהל המשפט אלא בפני אדם המורשה כדין לייצג את החברה.

¹⁶⁰ למעשה הכלל כי נאשם שהוזמן ושלא התייצב רשאי בית המשפט לדון אותו שלא בפניו. חריג לכלל לדון נאשם בפניו:

אם הוא נאשם בחטא או עוון **בלבד** והנאשם הודה בכתב, על עובדות כתב האישום מכוחו של סעיף **123 לחסד"פ** אשר לכאורה מתיר במשפט הפלילי להודות בעובדות בכתב.

כאמור, ניתן לדון נאשם שלא התייצב והוזמן כדין אם מיוחסות לו עבירות של חטא או עוון והודה בכתב בעובדות.

או

לפי **ס"ק (2)** אם ביקש הנאשם כי משפטו יתנהל שלא בפניו + מיוצג ע"י סניגור + בית המשפט מתרשם שלא יהיה בכך משום עיוות דין. אך עדיין על פי סעיף זה, ישנה חובה על הנאשם לנהל משפט פלילי בפני הנאשם.

אין לגזור מאסר לא בפני הנאשם [119] (הוראת שעה) תש"ס-2000 (תיקון מס' 46) תשס"ו-2005

129. נידון נאשם לא בפניו על פי סעיף 128(1), לא יגזור עליו בית המשפט עונש מאסר אלא אם ניתנה לו תחילה הזדמנות להשמיע את טענותיו לענין העונש בהתאם לסעיף 192. אין באמור בסעיף זה כדי למנוע מבית המשפט להטיל מאסר במקום קנס, ובלבד שבהזמנה למשפט צוין שניתן להטיל מאסר כאמור אם הנאשם לא יתייצב; צו מאסר לביצוע מאסר במקום קנס שניתן שלא בנוכחות הנידון או סניגורו יבוצע בהתאם להוראות סעיף 129א(ג).¹⁶¹

שפיטת נאשם שלא התייצב בהמשך המשפט (תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995

130. (א) נאשם שהוזמן להמשך משפטו ולא התייצב, מותר לדונו שלא בפניו אם ההזמנה למועד ההמשך נמסרה לו בהודעה של בית המשפט בשעת דיון, ובית המשפט הזהירו במהלך המשפט שיהיה רשאי לדונו שלא בפניו אם לא התייצב, או אם הזמנה בכתב הומצאה לו, שלא באמצעות סניגורו, וכן לסניגורו, אם יש לו סניגור, וצויינה בה האזהרה האמורה.¹⁶²

(ב) סעיף קטן (א) יחול על נאשם בפשע רק אם הדיון במשפטו מתקיים בבית משפט שלום והוא היה מיוצג על ידי סניגור באותה ישיבה.¹⁶³

(הוראת שעה) תש"ס-2000 (תיקון מס' 46) תשס"ו-2005

(ג) הורשע נאשם שלא בפניו לפי סעיף זה, רשאי בית המשפט לגזור את דינו שלא בפניו ובלבד שבית המשפט לא יטיל עליו עונש מאסר; בהזמנה לדיון בגזר הדין יפורט דבר הרשעתו שלא בפניו, מועדה ומועד הדיון בגזר הדין; אין באמור בסעיף קטן זה כדי למנוע מבית המשפט להטיל מאסר במקום קנס, ובלבד שבהזמנה לדיון צוין שניתן להטיל מאסר כאמור אם הנאשם לא יתייצב; צו מאסר לביצוע מאסר במקום קנס שניתן שלא בנוכחות הנידון או סניגורו יבוצע בהתאם להוראות סעיף 129א(ג).¹⁶⁴

¹⁶¹ ע"פ הסעיף אין להטיל מאסר שלא בפני אדם.

¹⁶² נאשם שלא מיוצג, ומבקש לדחות את הדיון על מנת לשכור שירותי עורך, אם בית המשפט מזהיר אותו כי אם הוא לא יתייצב בית המשפט יכול לשפוט אותו שלא בפניו.

¹⁶³ למעשה ניתן לשפוט אדם שלא בפניו בעבירות פשע רק בפשעים שבסמכות בית משפט השלום.

¹⁶⁴ למעשה, ניתן להכריע את הדין אם הכל היה תקין והוא לא התייצב, אך למעשה לא ניתן להטיל עליו גזר דין מבלי שניתנה לו הזדמנות לטעון לעונשו.

(הוראת שעה) תש"ס-2000 (תיקון מס' 46) תשס"ו-2005

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (ג), לא יגזור בית המשפט את דינו של נאשם בפשע אלא בפניו ולאחר שניתנה לו הזדמנות להשמיע את טענותיו לענין העונש, כאמור בסעיף 192.

(ד) בית המשפט לא ידון נאשם ולא יגזור את דינו שלא בפניו אם שוכנע, כי נבצר מן הנאשם להתייצב מסיבה מוצדקת או אם הוא סבור כי ייגרם לו בכך עיוות הדין.¹⁶⁵

(ה) התנהל דיון שלא בפני הנאשם ושלא בפני סניגורו, לפי סעיף זה, רשאי בית המשפט, על-פי בקשת הנאשם, אף בשעת הדיון, לבטל את הדיון שנערך בהעדרם, לרבות הכרעת הדין, כל עוד לא ניתן גזר הדין, אם נוכח שהיתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו או אם ראה שהדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין.¹⁶⁶

(ו) התנהל דיון לפי סעיף זה שלא בפני הנאשם, אך בנוכחות סניגורו, רשאי בית המשפט, על-פי בקשת הנאשם, לצוות על שמיעתו מחדש של עד אשר העיד בדיון כאמור, וכן רשאי הוא לצוות על ביטול הכרעת הדין כל עוד לא נגזר הדין, אם שוכנע כי בשל העדרות הנאשם באותו דיון לא מוצתה חקירת העד, לא ניתן היה לנהל את הגנתו כראוי או אם ראה שהדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין.¹⁶⁷

(ז) משהתייצב הנאשם למשפט, יסביר לו בית המשפט את זכותו לפי סעיפים קטנים (ה) ו-(ו); התייצב לאחר הכרעת הדין, יקרא בית המשפט לנאשם את הכרעת הדין לפני שיסביר לו את זכותו.¹⁶⁸

¹⁶⁵ אומר המחוקק כי הייתה סיבה מוצדקת לאי התייצבות או חשש לעיוות דין, אם בית המשפט יודע על דברים כאלה הוא לא ישפוט אותו בפניו ואם הוא ידע זאת בדיעבד הוא יחזיר את הגלגל לאחור ויבטל את הדיון שלא בפניו כאמור. בנוסף, אם בית המשפט מתרשם בדיון הראשון כי הנאשם לא דובר עברית, אם יומשך המשפט בהיעדרו יש כאן חשש לעיוות דין או אם בית המשפט מכיר את התיק מנאשמים קודמים, ובניהול התיק התרשם כי אין לנאשם תשתית ראייתית כנגד הנאשם. חשש זה יכול להיות מבחינה ראייתית והן מבחינת העניין של היותו של הנאשם.

¹⁶⁶ כל עוד לא ניתן גזר דין בתיק אין בעיה לבטל דיונים אחורה ואף גזר דין. אם בית המשפט התרשם כפי האמור בס"ק (ד).

¹⁶⁷ סעיף זה מדבר רק אם הסניגור התייצב ללא הנאשם, רשאי בית המשפט להמשיך בדיון, ובית המשפט יוכל לצוות על שמיעה מחדש של עד / ביטול הכרעת דין אם שוכנע שבשל היעדרות הנאשם לא מוצתה חקירת העד, כלומר נפגע הגנת הנאשם, גם אז בית המשפט יכול להזמין עד לעדות חוזרת או לבטל את הכרעת הדין.

¹⁶⁸ על הנאשם להסביר לבית המשפט אודות היעדרותו, ובית המשפט יסביר לו את זכויותיו, ואם ניתנה הכרעת דין, אזי תוקרא קודם הכרעת הדין.

(ח) נגזר דינו של הנאשם בחטא או בעוון שלא בפניו, רשאי בית המשפט, על פי בקשת הנידון, לבטל את הדיון לרבות את הכרעת הדין וגזר הדין אם ניתנו בהעדרו, אם נוכח שהיתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו או אם ראה שהדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין; בקשה לפי סעיף קטן זה תוגש תוך שלושים ימים מהיום שהומצא לנאשם פסק הדין אולם רשאי בית המשפט לדון בבקשה שהוגשה לאחר מועד זה אם הבקשה הוגשה בהסכמת התובע.¹⁶⁹

(ט) בית המשפט שנעתר לבקשת נאשם או נידון לפי סעיפים קטנים (ה), (ו) או (ח) רשאי להטיל על הנאשם או על הנידון תשלום ההוצאות בפועל שנגרמו בשל אי התייצבותם.¹⁷⁰

¹⁶⁹ בפלילים, ישנם שני מסמכים **הכרעת דין וגזר דין** המרכיבים את פסק הדין, אם נגזר דינו של נאשם **בחטא או עוון** ראשי הנאשם לבקש בתוך 30 יום לבטל את הכרעת גזר הדין. בית המשפט צריך להתרשם כי ישנה סיבה מוצדקת או חשש לעיוות דין. בהלכה הפסוקה נקבע כי חייבת להיות **בקשה בכתב + תצהיר**.

¹⁷⁰ אם בית המשפט מתרשם כי הייתה סיבה מוצדקת להיעדרות או חשש לעיוות דין, בית המשפט יכול להתנות זאת בהוצאות.

הודעת ההליכים לנידון שלא בפניו [120]

131. אין בהוראות סעיפים 126 עד 130 כדי לגרוע מסמכותו של בית המשפט להרחיק מאולם בית המשפט נאשם המפריע לדיוני בית המשפט, אולם ההליכים שהתנהלו לא בפניו יובאו לידיעתו בדרך שיקבע בית המשפט.¹⁷¹

צו הבאה [89]

99. בית המשפט רשאי לתת בכל עת צו הבאה נגד הנאשם, אם ראה שיש צורך בכך כדי לכפות את התייצבותו למשפט במועד שנקבע.¹⁷²

¹⁷¹ אם ישנו נאשם שמתפרע באולם, לא משנה מהי העבירה, למעשה ניתן להמשיך את המשפט בלעדי הנאשם. **סעי' 72 לחוק בתי המשפט אשר מקנה סמכות זו:**

איסור הפרעה [42/ב]

72. (א) אדם שבעת דיוני בית משפט עושה באולם בית המשפט, בלשכתו של שופט או סמוך למקום הדיון, אחד המעשים שלהלן, רשאי בית המשפט לצוות על הרחקתו, ורשאי הוא, לאחר שהתרה באדם שיימנע מהפרעה והוא לא שעה להתראה, להענישו על אתר במאסר עד שלושה חדשים או בקנס:

- (1) מתנהג בדרך של אלימות או איומים או בדרך פרועה או מבישה;
- (2) מקים רעש כדי להביע הסכמה או אי-הסכמה לפעולה משפטית או להחלטה של בית משפט;
- (3) מאיים על פקיד בית המשפט או מפריע לו בצורה אחרת למלא תפקידו;
- (4) מפריע בדרך אחרת לדיוני בית המשפט.

(ב) על עונש שהוטל לפי סעיף קטן (א) יתן בית המשפט מיד הודעה בכתב לנשיא בית המשפט העליון; הנשיא, או שופט אחר של בית המשפט העליון שהנשיא קבע לכך, רשאי, לאחר שזימן את הנידון אם ביקש זאת, לבטל את העונש או לשנותו לקולה

¹⁷² לבית המשפט צריכה להיות אסמכתא כי הנאשם הוזהר / הוזמן כדין וכו', ורק לאחר מכן הוא רשאי להורות על צו הבאה. צו הבאה הוא כמו צו מעצר בידי שוטר ויש להביאו בפני שופט עד 24 שעות. והוא יכול לחייב אותו להפקיד כסף כנד שחרור ממעצרו.

שפיטה שלא בפני הנאשם מטעמי בריאות [120א]

132. (א) בית המשפט מוסמך להורות שהדיון, כולו או מקצתו, יהיה לא בפני נאשם, אם ביקש זאת סניגורו של הנאשם ובית המשפט סבור שהדיון בפני הנאשם עלול להזיק לבריאות גופו או נפשו.¹⁷³

(ב) דיון לצורך החלטה לפי סעיף קטן (א) רשאי בית המשפט לקיימו לא בפני הנאשם ורשאי הוא לקיימו בדלתיים סגורות.

לסיכום, ניתן לקיים דיון שלא בני הנאשם מהסיבות הללו:

- א'. הנאשם הודה בכתב בחט או עוון
- ב'. אם הנאשם מיוצג ע"י סנגור, המחוקק מסייג כי דיון שלא בפני הנאשם ידונו בפשעים של השלום בלבד.
- ג'. בכל העבירות לא ניתן להמשיך את המשפט בלי אזהרה בחובת התייצבות, ובית המשפט רשאי לדון אותו שלא בפניו.
- ד'. לא ניתן לגזור שלא בפני הנאשם מאסר למעט מאסר חלף קנס.
- ה'. לנאשם יש זכות לביע את טיעונו לעניין העונש ולא ניתן לוותר על זכות זו.
- ו'. ישנם מקרים החלים על כלל העבירות:
 - (1) נאשם מפריע
 - (2) כאשר סניגור מבקש שלא לשפוט בפני הנאשם מטעמים רפואיים והצגת אסמכתאות.
- ז'. אם בית המשפט סבור שישנה סיבה מוצדקת להיעדרותו יש לבית המשפט סעדים רבים (ביטול הכרעת דין, זימון עד חוזר וכו')
- ח'. עת שניתן גזר הדין, ברור כאן כי נאשם יכול גם אם בית המשפט שפט אותו בהיעדרו, עדיין גם אם ישנו גזר דין הנאשם יכול תוך 30 יום לבקש לבטל את פסק הדין והוא צריך להוכיח אחד משני תנאים - סיבה מוצדקת או חשש לעיוות דין. בנוסף, בית המשפט רשאי להורות כי נאשם יישא בהוצאות הבאת עד חוזר/ ביטול פסק דין וכו'.

¹⁷³ אם מוצגת לכך אסמכתא, ובית המשפט סבור כי הדיון עלול להזיק לו, והסנגור מבקש זאת, אזי ניתן להמשיך את הדיון ללא נוכחות הנאשם.

אי התייצבות תובע

העדר תובע [121]

133. לא התייצב התובע במועד שנקבע למשפט אף על פי שהודע לו המועד, ובית המשפט לא ראה לדחות את המשפט למועד אחר, ינהג בית המשפט כאמור בסעיף 94 כאילו חזר בו התובע מהאישום, אולם רשאי הוא להרשיע את הנאשם בעבירה המתגלית מן העובדות שהודה בהן או שהוכחו, ולגזור את דינו.¹⁷⁴

¹⁷⁴ למשל ישנן שתי עבירות השגת גבול וגניבה, הנאשם הודה בהשגת הגבול ולא בגניבה, נקבע מועד להוכחות, אם לא הגיע התובע, יש לזכות את הנאשם ממה שהוא לא הודה ולדון רק במה שהוא הודה.

רע"פ 2230/11 בצר נ' מד"י - הפרקליטות לא התייצבה לדיון, הוא מבטל את הדיון מכוח 94 והמשמעות היא זיכוי, המחוזי ביטל את פסק דין זה, והחזיר אותו לשלום, הוגע רע"פ לעליון והוא מנתח את הנסיבות. העליון מנתח את סעי' 133 כב' השופט רובינשטיין וקובע כי ההלכה הפסוקה כי השיקול הנעוץ באינטרס הציבור הוא להבטיח את יעילות עבודת בית המשפט, יחד עם זאת אין להפריז בשיקול זה וסור להעדיפו בשעה שמדובר במשפט פלילי וכאשר התוצאה עלולה להיות בשל ביטול האשמה **עיוות דין לציבור**. נוסחת האיזון העומדת על הפרק - **חשש לעיוות דין והתמשכות הליכים כלפי הנאשם ומנגד האינטרס הציבורי באי אכיפת חוק**, בית המשפט אומר כי האינטרס ציבורי גובר במקרה זה ומחזיר את התיק לשלום לשמיעה מחדש של העדויות. בנוסף נקבע כי יש לבחון מהי הסיבה לאי התייצבות התובע.

סדרי דין בעבירות קלות

סדרי דין מיוחדים בעבירות קלות (תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995 (תיקון מס' 65) תשע"ב-2012

240. (א) בעבירות לפי פקודת התעבורה, או לפי פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], תש"ל-1970, שלא גרמו לתאונת דרכים שבה נחבל אדם חבלה של ממש, בעבירות שנקבעו כעבירות קנס או כעבירות מינהליות או בעבירות לפי חיקוק אחר ששר המשפטים¹⁷⁵, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת קבע, יחולו סדרי דין אלה:

(1) על נאשם לפי סעיף זה לא יחולו הוראות סעיף 123, אולם אין בכך כדי למנוע ממנו להודיע לבית המשפט בכתב מה הן טענותיו לענין העונש;

(2) נאשם שהוזמן ולא התייצב בבית המשפט בתחילת המשפט או בהמשכו, יראוהו כמודה בכל העובדות שנטענו בכתב האישום, זולת אם התייצב סניגור מטעמו;

(הוראת שעה) תש"ס-2000 (תיקון מס' 46) תשס"ו-2005

(3) בית המשפט רשאי לדון נאשם לפי הוראות פסקה (2), שלא בפניו, אם הוא סבור שלא יהיה בשפיטתו על דרך זו משום עיוות דין לנאשם **ובלבד שלא יטיל עליו עונש מאסר**. אין בהוראות פסקה זו כדי למנוע מבית המשפט להטיל מאסר במקום קנס ובלבד שבהזמנה למשפט צוין כי ניתן להטיל מאסר כאמור אם הנאשם לא יתייצב; צו מאסר לביצוע מאסר במקום קנס שניתן שלא בנוכחות הנידון או סניגורו יבוצע בהתאם להוראות סעיף 129א(ג).

(ב) על פסק דין מרשיע שניתן לפי סעיף קטן (א), יחולו הוראות סעיף 130(ח) ו-

(ט).

על פי סעי' 44 לתקנות הסד"פ, ישנה חזקת מסירה לעבירות אלו במידה וההזמנה נשלחה בדואר רשום גם אם הוא לא חתם על הדואר הרשום וההזמנה חזרה כלא נדרשת.

¹⁷⁵ ישנן תקנות סד"פ לעיין עבירות לפי סעי' 240 לחסד"פ אשר בהן נקבעו עבירות שיחולו עליהן הכללים של סעי' 240 - למשל עבירות רישוי עסקים יחולו על עבירה זו הכללים של סעי' 240 לחסד"פ.

ע"פ 1632/95 משולם ואח' נ' מדינת ישראל :

מדובר בעבירות שונות, על רקע פרשת חטיפת ילדי תימן. לבסוף נגזר על עוזי משולם 10 שנות מאסר, העליון מתערב וקובע כי לגבי המסוק הוא לא היה ומזכים את משולם מחלק העבירות.

נטען כי אין לשמוע משפט שלא בנוכחות נאשם, על פי טענה זו לבית המשפט לכפות את הבאתם. השופטת דורנר קובעת כי זכותו של נאשם להיות במשפטו הינה זכות יסוד. ככלל קיימת חפיפה בין נוכחות להגנה על האינטרס הציבורי. הכלל המעוגן בסעי' 126 אינו מוחלט אם ויתר על זכותו במפורש או מנע זאת ע"י התפרעות.

העליון מעיר למחוזי כי היה שלב שהנאשמים פיטרו את הסניגור ובית משפט לא אישר זאת. הלכה זו נותנת את כלל הפרטים בנושא שפיטה בלא נוכחות נאשם.

בג"ץ 7357/95 ברקי פטה המפריס בע"מ נ' מד"י :

מדובר ב-11 נאשמים אנשי עסקים בעיקר בעבירות כלכליות, כתב האישום הוגש לשלום בת"א, כאשר כתב האישום כלל 6 אישומים, 48 עדי תביעה ולמעשה השופטת קבעה הוכחות שלושה ימים בשבוע. הנאשמים ביקשו שלא להופיע בכלל דיוני ההוכחות, הוש בג"ץ ומחזיר את הסוגיה לפתחה של השופטת. וקובע כי חזקה כי הנאשם המיוצג על ידי סניגור המבקש שלא להופיע במשפט, בקיא בקו ההגנה וכל עוד לא ייגרם עיוות דין הם יכולים להיות שלא להיות נוכחים בדיון. כל כללי היסוד שונו עקב המהפכה החוקתית. בנסיבות אלו המשפט מתנהל נגד כמה נאשמים ולעיתים קרובות עדות אחת אינה רלוונטית לאחר, אילו היה שוקל השלום את השיקולים הרלוונטים העליון נמנע מלהתערב.

עדות מוקדמת

עדות שלא יהיה ניתן לגבות במהלך הדיון הרגיל, למשל תיירת בישראל ישנה דחיפות בנסיבות מסויימות לקיים הליך של עדות מוקדמת. לעניין קטין שבוצעו בו עבירות רצוי לגבות ממנו עדות בהליך העדות המוקדמת.

גביה מוקדמת של עדות [106] (תיקון מס' 39) תשס"ג-2003

117. (א) הוגש כתב אישום לבית משפט, רשאי בית המשפט, לבקשת בעל דין¹⁷⁶, לגבות עדותו של אדם לאלתר, אם ראה שהעדות חשובה לבירור האשמה וכי יש יסוד סביר להניח שאי אפשר יהיה לגבותה במהלך המשפט או אם מצא שיש חשש שאמצעי לחץ, איום, הפחדה, כוח או הבטחת טובת הנאה יניאו את העד מלמסור עדות אמת במהלך המשפט; נפתחה חקירה בעבירה ועדיין לא הוגש עליה כתב אישום, רשאי לעשות כן בית משפט השלום או בית משפט מחוזי לבקשת תובע או לבקשת אדם העשוי להיות נאשם בעבירה.

(תיקון מס' 50) תשס"ז-2006

(ב) הוגשה בקשה לגביית עדות מוקדמת, כאמור בסעיף קטן (א), בעבירה לפי סעיף 377א לחוק העונשין, התשל"ז-1977, יחליט בית המשפט בבקשה לא יאוחר משבועיים מיום הגשתה; העדות תיגבה בתוך חודשיים מיום ההחלטה, אלא אם כן האריך בית המשפט את התקופה מטעמים מיוחדים שיירשמו.

גביה מוקדמת של עדות של ילד¹⁷⁷ (תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995 (תיקון מס' 42)**תשס"ד-2004**

117א. (א) הוגש כתב אישום לבית משפט או נפתחה חקירה בעבירה מן העבירות המנויות בתוספת לחוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), תשט"ו-1955 (להלן – חוק הגנת ילדים), רשאי בית המשפט לגבות לאלתר עדותו של ילד כמשמעותו בחוק האמור, על פי בקשתו של תובע או מי שעשוי להיות נאשם בעבירה, ובהרשאתו של חוקר ילדים.

(ב) על עדות לפי סעיף קטן (א) יחולו הוראות סימן זה, בשינויים המחוייבים, וכן יחולו הוראות סעיפים 2(ב), (ג), 2א ו-10 לחוק הגנת ילדים.

עדות מוקדמת של אדם עם מוגבלות (תיקון מס' 47) תשס"ו-2005

117ב. (א) הוגש כתב אישום לבית משפט בעבירה שבה מתלונן או עד הוא אדם עם מוגבלות שכלית או אדם עם מוגבלות נפשית, כהגדרתם בחוק הליכי חקירה והעדה של אנשים עם מוגבלות, רשאי בית המשפט לגבות לאלתר את עדותו של אותו אדם, על פי בקשתו של התובע או של הנאשם.

¹⁷⁶ כל בעל דין

¹⁷⁷ עד גיל 14

(ב) גביית עדות לאלתר כאמור בסעיף קטן (א) תתועד בהתאם להוראות סעיף 10 לחוק הליכי חקירה והעדה של אנשים עם מוגבלות.

נוכחות בעלי דין [107] (תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995 (תיקון מס' 42) תשס"ד-2004

118. עדות מוקדמת תיגבה בפני תובע ובפני הנאשם או אדם העשוי להיות נאשם בעבירה, זולת אם החליט בית המשפט, מטעמים מיוחדים שיירשמו, לגבותה שלא בפניו של הנאשם או של מי שעשוי להיות נאשם; החליט בית המשפט כאמור תתועד העדות בתיעוד חזותי והוראות סעיף 120א(ב) ו-ג) יחולו לענין זה.

סדרי גביית העדות [108]

119. (א) בהזמנת עדים ובסדרי גביית העדויות ינהגו ככל האפשר כדרך שנוהגים במהלך המשפט, ועל הפרוטוקול יחולו הוראות סעיפים 135 עד 139, בשינויים לפי הענין.

(ב) התנגדות לשאלה וטענות אחרות שהושמעו בשעת גביית העדות יירשמו בפרוטוקול, ויחליט בהן בית המשפט שהעדות מוגשת לו כראיה.

חתימת הפרוטוקול [109] (תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995

120. הפרוטוקול בהליכי גביית העדות ייקרא באזני העד, ולאחר שיאשרנו יחתום עליו וכן יחתום עליו השופט; סירב העד לאשר או לחתום, יירשם הדבר בפרוטוקול. הוראות סעיף זה לא יחולו על עדות שהוקלטה במלואה.

תיעוד חזותי של עדות מוקדמת (תיקון מס' 42) תשס"ד-2004

120א. (א) (1) עדות מוקדמת תתועד בתיעוד חזותי.

(2) נקבע המותב שידון במשפט שבו תוגש העדות כראיה והעדות המוקדמת נגבית בפני כל שופטי המותב, רשאי בית המשפט להורות כי העדות המוקדמת לא תתועד בתיעוד חזותי; שינוי במותב לאחר גביית העדות לא יהיה בו כדי לפסול את העדות.

(3) בסעיף זה, "מותב" – לרבות דן יחיד.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) בית משפט הגובה עדות מוקדמת רשאי להורות כי העדות תיגבה, כולה או חלקה, בלא תיעוד חזותי, אם השתכנע כי ננקטו אמצעים סבירים לקיים את התיעוד, אך ביצוע התיעוד החזותי יעכב את גביית העדות והעיכוב עלול לסכל את גבייתה; החליט בית המשפט כאמור, לא יהיה בהעדר תיעוד חזותי כדי לפסול את העדות המוקדמת.

(ג) בית משפט רשאי לקבל כראיה עדות מוקדמת שאין לה תיעוד חזותי אם השתכנע, מטעמים מיוחדים שיירשמו, כי יש לכך הצדקה בנסיבות הענין.

העדות כראיה במשפט [110] (תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995 (תיקון מס' 42) תשס"ד-2004

121. (א) עדות מוקדמת, דינה כדין עדות שנגבתה במהלך המשפט, אך בית המשפט ירשה להזמין את העד לעדות נוספת אם ניתן להביא את העד לבית המשפט ונתקיים אחד מאלה –

- (1) לא היתה לנאשם הזדמנות לחקור את העד ;
- (2) לא ניתנה לנאשם הזדמנות סבירה למנות לעצמו סניגור כדי שיהיה נוכח בעת גביית העדות ויחקור את העד, או לא מונה לו סניגור שהיתה חובה למנותו ;
- (3) בית המשפט סבור, מטעמים שיירשמו, שהדבר דרוש לבירור האמת או לעשיית צדק.

(תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995 (תיקון מס' 47) תשס"ו-2005

(ב) ילד שנתן עדות מוקדמת לפי סעיפים 117א או 117ב לא יזומן למתן עדות נוספת אלא באישור חוקר ילדים ; על עדותו יחולו הוראות סימן זה, בשינויים המחוייבים, וכן יחולו הוראות סעיפים 2(ב), (ג), 2א ו-10 לחוק הגנת ילדים ; לא אישר חוקר הילדים את עדותו של הילד לפי סעיף זה והעדות המוקדמת נגבתה לפני שהוגש האישום, לא ירשיע בית המשפט על סמך עדות זו אלא אם כן יש לה סיוע בראיה אחרת.

עדות שנגבתה שלא בפני בעל דין [111]

122. נתקבלה עדות נגבתה לפי סימן זה ולא היתה לבעל דין הזדמנות לחקור את העד, יביא בית המשפט עובדה זו בחשבון בשקלו את העדות.

שלב ההקראה והדיון המקדמי

143. בתחילת המשפט יקרא בית המשפט את כתב האישום באזני הנאשם, ויסביר לו, אם ראה צורך בכך¹⁷⁸, את תכנו, אולם רשאי בית המשפט לא לעשות כן לגבי נאשם המיוצג על ידי סניגור, אם הודיע הסניגור לבית המשפט, כי קרא את כתב האישום באזני הנאשם והסביר לו את תכנו¹⁷⁹, ואם אישר הנאשם את ההודעה; דברי הנאשם וסניגורו יירשמו בפרוטוקול.

שחרור באין משפט - חוק המעצרים

60. נאשם, שלאחר הגשת כתב האישום נגדו היה נתון במעצר בשל אותו כתב אישום, תקופה המצטרפת כדי 30 ימים ולעניין מעצר בפיקוח אלקטרוני – כדי 60 ימים, ומשפטו לא החל, ישוחרר מן המעצר, בערובה או ללא ערובה; ואולם רשאי בית המשפט לדחות את מועד תחילת המשפט, בלא שישוחרר, ל-30 ימים נוספים, אם ביקש זאת הנאשם או סניגורו.¹⁸⁰

העיקרון די חוזר בפסקי הדין:

(1) **בש"פ 9997/807 גיאורגדזה נ' מד"י** - במדובר באדם שעצור, ולאחר 30 יום ביקש הסניגור בהיעדר הקראה לשחרר אותו מן המעצר לפי **סעי' 60 לחוק המעצרים**. הוגש כנגד בעורר כתב אישום בגין שוד והפרעה לשוטר בעת מילוי תפקידו. במהלך הדיון לא הביאו את המשיב לדיון בשל שגגה של שב"ס ורק הסניגור התייצב. הסניגור הצהיר כי הוא מסכים שהתחיל שלב ההקראה, חרף זאת התביעה דרשה שהוא יהיה נוכח, חוזר חלילה. בהמשך ביקש הסניגור להכריז שלא בוצעה ההקראה. בית המשפט העליון **דוחה את הערר וקובע** כי גם אם הייתה תקלה כזו או אחרת, אי מבחינה מהותית, למעשה בוצעה ההקראה. יש לבחון מבחינת ההקראה **האם הנאשם מודע לעובדות כתב האישום**. הבחינה הינה **מהותית ולא טכנית**. התקיימה הקראה במונן הפורמלי ויש כדי לעצור את 30 הימים לפי סעי' 60 לחוק המעצרים.

¹⁷⁸ אם השופט רואה צורך, הוא יכול להסביר לו את המשמעות של האמור בכתב האישום.

¹⁷⁹ לכאורה שלב ההקראה נפתח בשלב הקראת כתב האישום לנאשם, ניתן לבטל זאת אם הוא מיוצג ע"י סניגור. לכאורה לפי הסעיף הנאשם צריך לאשר את ההודעה.

¹⁸⁰ אם העצור עצור באותו התיק, בתוך 30 לא בוצע שלב ההקראה ורק אם יש הסכמה של הנאשם או סניגורו ניתן לדחות זאת לעוד 30 יום.

(2) **בש"פ 1948/03 שילון נ' מד"י** - הנאשם נצער **עד תום ההליכים**, לאחר שמונה סניגור ציבורי, למעשה התקיימה אותה ההקראה הפורמלית והנאשם טען כי אין באותה הקראה פורמלית בלבד כדי לענות על סוגיית תחילת המשפט לפי סעי' 60. העליון שב על הדיבר כי את המושג **תחילת המשפט** יש לפרש באופן מהותי. סעיף 143 נועד כדי לאפשר לנאשם להבין את העומד כנגדו ולמצו את הזכויות שלו. **כאשר הוגש כתב אישום**, אזי בית המשפט צריך לקיים את ההקראה בתוך 30 יום היה ולא קיים זאת - הנאשם ישוחרר ממעצר. גם אם אין סניגור שנוכח בהקראה.

(3) לפי הפסיקה (**פס"ד סנדרוסי**), דיון בסוגיה הנפשית הדנה בכך כי עצם הדיון בסוגיה פסיכיאטרית והחלטה של המדינה לשלוח להסתכלות כמורה כהקראה. הרי ממילא בשלב חו"ד הפסיכיאטרית, למעשה עוברים עם הנאשם על כתב האישום, ומקבלים את העמדה שלו. העליון הכיר בכך כי מצב זה קביל כשלב ההקראה. לכאורה ניתן לבצע את שלב ההקראה לפני שופט המעצרים. ככלל, הדיון על שליחה לחו"ד פסיכיאטרית היא מצב שיכול לעצור את מירוץ 30 הימים להגשת כתב האישום.

(4) **בש"פ 5988/03 אמארה נ' מד"י** - פסק דינה של השופטת אסתר חיות, דובר על תיק בטחוני במחוזי בנצרת, בוצעה הקראה בתוך טווח 30 הימים בפני הרכב חסר של שני שופטים במקום שלושה. **האם הקראה בהרכב חסר פוגעת בהליך העליון עונה על כך בשלילה**, כי **המבחן הוא מהותי ולא טכני** וגם אם נפל פגם לא נגרם עיוות דין ואין לפסול את ההקראה. הערר נדחה והוא נותר במעצר.

(5) **בג"צ 4537/92 סאפורי נ' מד"י** - הסניגור אמר כי מרשו מודע לעובדות כתב האישום לאחר שבית המשפט הקריא לו, ומן הנכון יש לטעון טענות של זוטא¹⁸¹. בית המשפט דחה את הטענה, בעקבות כך סירב הסנגור למסור את תגובת ההגנה בכתב האישום, למעשה בית המשפט העביר את התיק לשופט אחר, חלפו 30 ימים ועלתה הטענה כי לא התקיים תחילת המשפט. מכוח המבחן המהותי והתכליתי של **סעי' 143** בהחלט נתקיימה הקראה ולכן העליון דחה את העתירה.

¹⁸¹ למעשה הודאת נאשם / חשוד מחוץ לכותלי בית המשפט ככלל היא קבילה, זהו חריג לקבלת עדות מפי השמועה. מכוח **סעי' 12 לפקודת הראיות**. לעניין **משפט זוטא** אם אדם הודה במשטרה, בית המשפט צריך לברר כמה עדים יש, וכמה אין צורך להביא אותם לבית המשפט, אם יש הודאה בתיק והסניגור מתנגד, בית המשפט יברר טענות אלו. משפט זוטא הוא למעשה משפט קטן בהליך ההוכחות אשר במהלכו בית המשפט מברר האם ההודאה של הנאשם שניתנה במשטרה, ניתנה חופשית ומרצון ללא אמצעים פסולים. הנאשם עצמו יעיד במשפט זוטא **רק על הסוגיה כיצד גבו ממנו את ההודאה**.

דיון מקדמי (תיקון מס' 48) תשס"ו-182 2006

143.א. (א) בסעיף זה –

"חוק זכויות נפגעי עבירה" – חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001;

"סיום הדיון" – לרבות מתן פסק דין;

"עבירת מין או אלימות חמורה" – כהגדרתה בסעיף 2 לחוק זכויות נפגעי עבירה.

(ב) על אף הוראות סעיף 143, רשאי בית המשפט, בתחילת המשפט ובכפוף

להוראות סעיף קטן (ג), לנהל דיון מקדמי בכתב אישום, שמטרתו אחד מאלה:

(1) בירור עמדת הנאשם לענין הודיה או כפירה בעובדות הנטענות בכתב

האישום, כולן או מקצתן;

(2) בחינת האפשרות לצמצום המחלוקת העובדתית או המשפטית, כולה

או מקצתה;

(3) ייתור הצורך בשמיעת ראיות;

(4) סיום הדיון במסגרת הדיון המקדמי.¹⁸³

¹⁸² זהו תיקון בו המחוקק מוסיף הליך זה על מנת לייעל את המשפטים הפליליים. הייתה ביקורת כי המשפטים נמשכים ולכן יצרו את מסגרת הדיון המקדמי כמסגרת שתייעל את ההליכים ותנסה לסיים טרם הגעת התיק לשופט העיקרי. בתי המשפט כיום, נוקטים בשופטי מוקד לעצורים, משוחררים, אותו שופט מנסה לסיים את התיק על דרך ההסכמה או טיעון פתוח כדי שהתיק לא יעבור להוכחות. כל תיק שמוגש גם אם אותו אדם לא היה מעולם באולם המעצרים, הוא מגיע לשופט מוקד והוא מנסה לקדם את לפני שהתיק ייקבע להוכחות. כך לגבי עצורים ו/או משוחררים (נאשמים שנמצאים בתנאים מגבילים).

¹⁸³ אותו שופט מוקד דן בשתי בירות, בא הסניגור ואומר כי הוא מודה בהשגת גבול אך הוא מכחיש את הגניבה. ניתן להפחית את האישום ולדון מיידית לעונש.

(ג) בית המשפט ינהל דיון מקדמי לפי סעיף זה, רק אם התקיימו כל אלה:¹⁸⁴

(1) הנאשם קיבל הודעה לפי סעיף 95(ב) בדבר האפשרות לניהול דיון

מקדמי ובית המשפט נוכח כי הנאשם הבין את מהות הדיון המקדמי והביע את הסכמתו לניהולו;

(2) הנאשם מיוצג בידי סניגור;

(3) התובע הסכים לניהול הדיון המקדמי.

(ד) בדיון מקדמי לפי סעיף זה רשאי בית המשפט, בהסכמת בעלי הדיון, לעיין

בחומר החקירה¹⁸⁵ וברשימת כל החומר שנאסף או שנרשם בידי הרשות החוקרת

והנוגע לאישום, וכן בחומר וברשימה כאמור שנאספו או שנרשמו בידי ההגנה; אין

בהוראה זו כדי לגרוע מכללי חסיונות עדים או כללי ראיות חסויות.

(ה) לא הסתיים הדיון בכתב האישום במסגרת דיון מקדמי לפי סעיף זה, יעביר

בית המשפט את הדיון בכתב האישום לשופט אחר שימשיך לדון בו לפי הוראות

סימנים ה' עד ז' לפרק זה.

(ו) פרוטוקול הדיון המקדמי –

(1) לא יועבר לעיון השופט שימשיך לדון בכתב האישום לפי הוראות

סעיף קטן (ה);¹⁸⁶

(2) לא ישמש ראיה בכל הליך משפטי אחר, למעט בערעור על פסק הדין

שניתן בדיון המקדמי, אלא בהסכמת בעלי הדיון.

¹⁸⁴ ישנם מספר תנאים מצטברים:

(1) מודעות לתכלית והסכמה של הנאשם להליך.

(2) מיוצג ע"י סניגור

(3) הסכמת התובע

במקרים בהם אין ייצוג לאדם ישנם סניגורים תורנים.

¹⁸⁵ ככלל, השופט העיקרי אינו יכול לעיין בתיק החקירה, במקרה זה ישנו שופט אחר, מהשופט

שישמע את התיק העיקרי ולכן ניתנת לו האפשרות לעיין בתיק החקירה.

¹⁸⁶ השופט לא יראה את הפרוטוקול של ההליך המקדמי, אלא בהסכמת בעלי הדיון. אם שניהם לא

הסכימו אסור לו לראות מי שכן יכול לראות זה השופט הדין בערעור על פסק הדין בדיון המקדמי.

(ז) בית המשפט יברר, בדיון מקדמי לפי סעיף זה בכתב אישום בעבירת מין או אלימות חמורה, האם קוימו הוראות חוק זכויות נפגעי עבירה לענין זכותו של נפגע עבירת מין או אלימות חמורה להביע עמדה בענין הסדר טיעון עם הנאשם.¹⁸⁷

(ח) הוראות סעיף זה לא יחולו על דיון בכל אחת מאלה:

(1) עבירה שהיא בסמכותו של בית המשפט המחוזי בדונו בהרכב;¹⁸⁸

(2) עבירה מהעבירות המפורטות בסעיף 240(א) רישה.

144. לאחר תחילת המשפט ובכל שלב של הדיון, רשאי בית המשפט – אם הנאשם מיוצג על ידי סניגור – לזמן את הנאשם וסניגורו ואת התובע כדי לברר הסכמתם לשאלות שבעובדה ולקבילות מסמכים ומוציגים, לרבות הגשתם לא באמצעות עדים.¹⁸⁹

145. במהלך המשפט יסביר בית המשפט לנאשם, אם ראה צורך בכך, את הזכויות הנתונות לו להגנתו.¹⁹⁰

152. (א) לא בוטל האישום מכוח טענה מקדמית, ישאל בית המשפט את הנאשם מה תשובתו לאישום; הנאשם רשאי שלא להשיב, ואם השיב, רשאי הוא בתשובתו להודות בעובדות הנטענות בכתב האישום, כולן או מקצתן, או לכפור בהן, וכן לטעון עובדות נוספות בין אם הודה כאמור ובין אם לאו; השיב הנאשם באחת הדרכים האמורות, רשאי בית המשפט לשאול אותו שאלות,

¹⁸⁷ ע"פ חוק זכויות נפגעי עבירה, מי שמקבל זכויות יתר על פי החוק אלו נפגעי עבירות מין ואלימות חמורה. יש לברר האם התביעה פנתה למתלונן, נתנו להם העתק מכתב האישום, בית המשפט צריך לוודא כי זכויות אלו לא נרמסו.

¹⁸⁸ בעבירות בהן נקבע הרכב בעיקרה עבירות מעל ל-10 שנים, אין דיון מקדמי או בעבירות המפורטות בסעיף 240 לחסד"פ (עבירות שלגביהן ישנם סדרי דין מיוחדים) כאן אומר המחוקק כי אין להכניס מוסד ההליך המקדמי כי להכביד ולסרביל הליכים אלו.

¹⁸⁹ כאן למעשה מדובר על הסמכות של השופט בתיק העיקרי. לאחר שבית המשפט ע"פ סעי' 143 מקריא את כתב האישום, למעשה המחוקק אומר כי השופט העיקרי אינו יכול להסתפק בתשובות לקוניות, יש לנהל דיון מהותי כדי לנהל את הליך ההוכחות. מותר לשופט לברר שאלות שבעובדה, ברור לגבי זימון עדים, מוצגים שניתן להגיש וכו'. בתיקים גדולים, סעי' 144 הוא חשוב, השופט למעשה קובע את תכנית המשפט וכו'. גם אם אין הסכמה, ככל שיש מוצגים קבילים, השופט יכול להגיד כי בפרק זמן מסויים יוגשו המוצגים. לפי סעיף זה ניתן לייעל את ההליך ולמקד שמיעה רק מה ששנוי במחלוקת.

¹⁹⁰ בכל שלבי המשפט, החל משלב ההקראה.

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

ובלבד שהשאלות לא יחרגו מהדרוש להבהרת תשובת הנאשם; תגובת הנאשם יכול שתיעשה על ידי סניגורו.¹⁹¹

(ב) הימנעות הנאשם להשיב לאישום או לשאלות בית המשפט כאמור בסעיף קטן (א) עשויה לשמש חיזוק למשקל הראיות של התביעה; בית המשפט יסביר לנאשם את תוצאות הימנעותו.¹⁹²

(ג) בית המשפט יסביר לנאשם שאם ברצונו לטעון טענת "במקום אחר הייתי" – כטענה יחידה או בנוסף לאחרות – עליו לעשות כן מיד, ויסביר לו את תוצאות הימנעותו מעשות כן, כאמור בסעיף קטן (ד), הכל זולת אם ראה בית המשפט שאין מקום לטענה האמורה.¹⁹³

(ד) משלא טען הנאשם מיד "במקום אחר הייתי", או שטען ולא ציין את המקום האחר, לא יהיה רשאי להביא ראיות - בין עדות עצמו ובין ראיות אחרות - כדי להוכיח טענה כאמור אלא ברשות בית המשפט.¹⁹⁴

(ה) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מזכותו של הנאשם לפי סעיף 153 לחזור בו מהודיה בנוכחותו במקום ביצוע העבירה, או לשנות מחובת הראיה שעל התביעה.¹⁹⁵

¹⁹¹ גם אם התבצעה הקראה, עדיין הסניגור יכול שלא לתת מענה בשם הנאשם אלא לטעון טענות מקדמיות. למעשה באותן טענות הסניגור יכול לנסות ולבטל את כתב האישום או לגרום לתיקונו ולפי סעי' 150 בית המשפט ישמע ויכריע בטענות אלו. לאחר שלב זה, מגיע שלב **תשובת הנאשם לאישום**, יש לו זכות לשתוק או להשיב (להודות בעבודות או לכפור בהן) בנוסף בית המשפט יכול שאלות הבהרה לא כמו בחקירה נגדית, בית המשפט הוא ניטראלי.

¹⁹² אם בית המשפט לא יסביר לנאשם כי אם הוא לא ישיב לאישום הדבר עלול לחזק את ראיות התביעה, אזי תיקה לא תהווה חיזוק. אם מדובר בסניגור יש לציין בפרוטוקול.

¹⁹³ כאן מדובר על **טענת אליבי** - הנאשם טוען כי בשעת ביצוע העבירה הוא היה במקום אחר. על הנאשם לטעון טענה זו בשלב ההקראה. בעבירות שאינן כרוכות בהימצאותו של הנאשם אלא בעבירות של הימצאות במקום העבירה מהווה נדבך מהותי בהיווצרות העבירה.

¹⁹⁴ אם תעלה טענה שכזו יש לקבל את רשות בית המשפט. יש לכך השלכה, ובית המשפט יתייחס לראיות אלו במשקל יותר נמוך.

¹⁹⁵ סעי' 153, בכל שלב לאורך המשפט, יכול נאשם שהודה לחזור בו מהודיה וניתן לחזור אחורה להליך.

פסלות שופט

קבוע בסעי' 77 לחוק בתי המשפט בנוסף בסעיפים 146-148 לחסד"פ:

עילות פסלות (תיקון מס' 15) תשנ"ב-1992 (תיקון מס' 38) תשס"ד-2004

77א. (א) שופט לא ישב בדין אם מצא, מיזמתו או לבקשת בעל דין, כי קיימות נסיבות שיש בהן כדי ליצור **חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט**.¹⁹⁶

(1א) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), שופט לא ישב בדין בידעו שמתקיים אחד מאלה:

(1) צד להליך, בא כוחו או עד מרכזי, הוא בן משפחה של השופט או שקיימת ביניהם קרבה ממשית אחרת;

(2) יש לשופט ענין כספי ממשי או ענין אישי ממשי בהליך או בתוצאותיו, בצד להליך, בבא כוחו או בעד מרכזי, או שלבן משפחה מדרגה ראשונה של השופט יש ענין כספי ממשי או ענין אישי ממשי בהליך או בתוצאותיו, בצד להליך או בבא כוחו;

(3) בטרם התמנה לשופט היה השופט מעורב באותו ענין הנדון בהליך שלפניו כבא כוח, כבורר, כמגשר, כעד, כיועץ מקצועי, כמומחה, או בדרך דומה אחרת; לענין סעיף קטן זה –

"בן משפחה" – בן זוג, הורה, הורה של בן זוג, ילד, אח, סב, נכד וכן ילד או בן זוג של כל אחד מאלה ולרבות מי שהיה אפוטרופוס או מי ששימש משפחה אומנת של השופט או שהשופט היה אפוטרופוס או שימש משפחה אומנת שלו;

"בן משפחה מדרגה ראשונה" – בן זוג, הורה, ילד, אח וכן ילד או בן זוג של כל אחד מאלה ולרבות מי שהיה אפוטרופוס או מי ששימש משפחה אומנת של השופט או שהשופט היה אפוטרופוס או שימש משפחה אומנת שלו;

"עד מרכזי" – עד שנדרשת הערכת מהימנותו לצורך הכרעה בהליך.

(2א) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(1א) שופט רשאי לשבת בדין אם מפאת דחיפות הענין לא ניתן לקיים את ההליך לפני שופט אחר **ועלול להיגרם נזק חמור או עיוות דין אם לא ידון בעניין**.

(3א) על אף האמור בסעיף קטן (1א)(2), שופט רשאי לשבת בדין אם **העברת הענין לכל שופט אחר לא תשנה את עילת הפסלות**.¹⁹⁷

(ב) נטענה טענת פסלות נגד שופט, יחליט בה אותו שופט לאתגר ולפני שיתן כל החלטה אחרת.¹⁹⁸

(ג) החלטת שופט או בית משפט לפי סעיף זה תהיה מנומקת, ורשאי בעל דין לערער עליה לפני בית המשפט העליון; בערעור ידון נשיא בית המשפט העליון, או מותב של שופטי בית המשפט העליון, או שופט אחד, הכל כפי שיקבע הנשיא.¹⁹⁹

¹⁹⁶ זהו המבחן לקביעת פסלות שופט **חשש ממשי למשוא פנים**. הפסיקה פרשה מבחן זה כמבחן **אובייקטיב ולא סובייקטיבי**.

¹⁹⁷ אם הנאשם יתנגד לכל שופט, אין מה להעביר את המשפט לשופט אחר.

¹⁹⁸ אם השופט לא יכריע בטענות הפסלות יכול להיות שיתנהל משפט סרק. אי לכך, יש להכריע בכך מיד בתחילת ההליך או בעת הידיעה על עילת הפסלות. אין להשהות את ההחלטה.

¹⁹⁹ הכלל כי מי שדן בערעור על פסלות שופט, זהו נשיא העליון, בפלילי יש להגיש ערעור זה תוך 5 ימים ובאזרחי תוך 10 ימים מעת החלטת השופט. אם השופט החליט על כך מיזמתו הצדדים יכולים

מועד לטענת פסלות [132א] (תיקון מס' 14) תשנ"ב-1992 (תיקון מס' 40) תשס"ד-2004
 146. (א) לאחר תחילת המשפט, ובערעור – בתחילת שמיעת הערעור ולפני כל טענה אחרת, רשאי בעל דין לטעון טענת פסלות נגד שופט פלוני לפי סעיף 77א לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984 (בחוק זה – חוק בתי המשפט); הוחלף שופט כאמור בסעיף 233, רשאי בעל דין לערור טענת פסלות נגד השופט האחר בתחילת הישיבה הראשונה שלאחר החילופין.²⁰⁰

(ב) (בוטל).

(ג) לא היה באפשרותו של בעל דין לטעון טענת פסלות בשלב האמור בסעיף קטן (א), רשאי הוא לטענה בשלב שלאחר מכן ובלבד שיעשה זאת מיד לאחר שנודעה לו עילת הפסלות.²⁰¹

ערעור על החלטה בטענת פסלות (תיקון מס' 14) תשנ"ב-1992 (תיקון מס' 40) תשס"ד-2004

147. (א) בעל דין שבדעתו לערער על החלטת שופט לפי סעיף 77א לחוק בתי המשפט יודיע על כך לבית המשפט, ומשהודיע יופסק המשפט ולא יימשך עד להחלטה בערעור, זולת אם החליט השופט, ובמותב – אב-בית-הדין, מנימוקים שיירשמו, שיש להמשיך במשפט.²⁰²
 (ב) הערעור יוגש בכתב, בפירוט נימוקיו, **תוך חמישה ימים** מהיום שבו הודעה לבעלי הדין החלטת השופט.

(ג) הוחלט להמשיך במשפט כאמור בסעיף קטן (א), רשאי נשיא בית המשפט העליון או השופט שדן בערעור, ובמותב – אב-בית-הדין, להורות על הפסקת המשפט עד להחלטה בערעור.

(ד) מי שדן בערעור יתן לבעלי הדין הזדמנות לטעון טענותיהם, ורשאי הוא לבקש מהשופט, אשר על החלטתו הוגש הערעור, להעיר את הערותיו.

סייג לטענת פסלות [132ג]

לערער, ואם עלתה טענה כזו הצד שלא טען יכול לערער. זהו אחד החריגים בהם **ניתן לערער על הליכי הביניים**.

²⁰⁰ גם אם התחלף השופט ניתן לטעון שוב טענת פסלות.

²⁰¹ לדוגמה, לבעל הדין, בהקראה הנאשם אומר לסנגורו כי השופט הוא שכן של אחותו, ויש בניהם סכסוך, בנסיבות אלו הסניגור צריך לקום ולבקש פסלות, אך הסניגור רשאי לבדוק את טענת הנאשם ולטעון לעילת הפסלות מיידית עם היוודע על עילת הפסלות. כאמור, טענה מאוחרת של פסלות הינה נסיבה לדחייה של טענה זו.

²⁰² אם השופט החליט שלא לפסול את עצמו, בעל הדין צריך להודיע ל כך לבית המשפט ומי שהודיע יש להפסיק את המשפט באופן מידי זולת אם החליט השופט או אב בית הדין מנימוקים שיירשמו להמשיך במשפט.

148. טענת פסלות לא תישמע ולא תשמע נימוק לערעור, אלא בהתאם להוראות סעיפים 146

ו-147.²⁰³

(1) ע"פ 1996/91 יוסף הורוביץ נ' מדי²⁰⁴

(2) ע"פ 1261/00 עסל נ' מדי²⁰⁵

(3) ע"פ 286/01 לידני נ' מדי²⁰⁶

(4) ע"פ 2672/01 בן שושן נ' מדי²⁰⁷

²⁰³ אין דרך אחרת מלבד הערעור.

²⁰⁴ מדובר על עבירות של מתן וקבלת שוחד, הם עבדו בקואופרטיב דן והם שחדו את אחד מראשי הערים ועוזרו. במהלך המשפט, השופטת שדנה בתיק, עלתה טענה כי היא ממש התערבה בחקירות של עדים וגם העירה לפרקליטות למה לא ייחסו את העניין של היטל השבחה. הסנגורים ביקשו לפסול את אותה השופטת, כי היא עוזרת לתביעה וכו'. התיק הגיע לעליון בפני השופט אור, והוא חוזר על הכלל כי המבחן של חשש ממשי למשוא פנים הינו מבחן אובייקטיבי ולא סובייקטיבי. השופט אומר כי על שופט לנהוג בריסון ואיפוק ולהימנע מהערות שונות, והשופט מגבש את עמדתו בתום ההליכים. מבחן האפשרות הממשית משמעו שמן הנסיבות החיצוניות קיימת אפשרות מסתברת כי אכן נבצר מהשופט לשפוט את דינם של בעלי הדין באובייקטיביות הדרושה. כל מקרה נבחן לגופו ובאופן ענייני כאשר השופט מחליט לפסול את עצמו יש לתת להחלטה זו משקל. יחד עם זאת אין די בעמדתו הסובייקטיבית של השופט כי המבחן הוא אובייקטיבי.

²⁰⁵ מה קורה עם שופט שדן את אותו הנאשם בעבר, אם החזקה כי בית המשפט הוא מקצועי אזי ניתן לעשות זאת. כלומר אם שופט דן בשנית את הנאשם לרוב נדחו טענות פסלות בגלל עילה זו. בפסק דין זה מדבר על מקרה מיוחד בו בפרשת התביעה העיד אחד החוקרים שביצע את החקירה, הוא גילה לשופטים כי הוא אסיר ברשיון. לטענת המערער המידע נמסר במזיד ומתוך רצון ליידע את בית המשפט. השופט ברק קבע כי אין בידיעת העבר הפלילי כדי לשמש עילה לפסלות שופט.

²⁰⁶ ערעור על דיון בעניין של הנאשם גם אם הוא נידון בפניו בעבר, בית המשפט דחה את בקשת הפסילה וציין כי היכרות של שופט היושב בדין עם הנאשם אין בכך עילת פסלות. כאן הנשיא ברק מקבל את הערעור ומעביר את התיק לשופט אחר. השופט ברק קובע כי במקרים נדירים מתקיימת מסה קריטית. אין ספק בדבר מקצועיות היושב בדין, בנסיבות חריגות ואותו קו ההגנה נדחה בעבר ע"י אותו השופט אין זה ראוי להעמיד את אותו השופט משיקולי צדק יש להעביר את התיק למותב אחר.

²⁰⁷ מדובר בעבירה של מעשה מגונה, בית המשפט השלום בירושלים שמע את עדות המתלוננת, הוגש ערעור למחוזי, והוחלט כי יש להחזיר את התיק משום שהודעת המתלוננת צריכה להיות בפני בית משפט השלום. עברו כמעט ארבע שנים ואז עלתה השאלה האם יש אפשרות לרענן את זיכרונה של העדה, לפני עדותה נכנס התובע והוא שאל את השופט האם ניתן לתת לה את החומר לרענן את זיכרונה. שיחה זו היתה במעמד צד אחד ומשהוברר לסניגור דברים אלו הוא העלה טענה לפסלות

(5) ע"פ 5456/01 פלוני נ' מד"י

(6) ע"פ 6404/05 כוכבי נ' מד"י

(7) ע"פ 8891/06 מאירסון נ' מד"י²⁰⁸

(8) ע"פ 5282/07 בראון נ' מד"י

(9) ע"פ 7759/09 רבהה נ' מד"י

(10) ע"פ 4985/10 קסטרו נ' מד"י

העברת ענין למקום אחר [ב/36] (תיקון מס' 68) תשע"ב-2012

78. (א) הליך מסוים שהובא או שיש להביאו לפני בית משפט מחוזי או בית משפט שלום במקום אחד, רשאי נשיא בית המשפט העליון או שופט אחר של בית המשפט העליון שהוא הסמיכו לכך להורות שיהיה נידון בבית משפט של אותה דרגה במקום אחר; ובלבד שלא תינתן הוראה לפי סעיף זה לאחר התחלת הדיון אלא בהסכמת השופט שהחל לדון בו.

(תיקון מס' 68) תשע"ב-2012

(ב) בהחלטה לפי סעיף קטן (א) ישקול נשיא בית המשפט העליון או שופט אחר של בית המשפט העליון שהוא הסמיכו לכך, לפי העניין, את מידת הפגיעה הצפויה בבעלי הדין כתוצאה מההעברה, את המרחק בין בית המשפט שממנו הועבר ההליך לבין בית המשפט שאליו הועבר ואת הבטחת נגישותם של בעלי הדין לבית המשפט.

(תיקון מס' 68) תשע"ב-2012

(ג) בית המשפט שאליו הועבר עניין כאמור, לא יעבירו עוד.

העברת הליכים אזרחיים והליכים בעבירות תעבורה למקום אחר (תיקון מס' 68) תשע"ב-2012

78א. (א) מנהל בתי המשפט רשאי להעביר הליכים אזרחיים והליכים בעבירות תעבורה שהוגשו לבית משפט מסוים וטרם החל הדיון בהם, לבית משפט אחר של אותה דרגה, בין באותו אזור שיפוט ובין באזור שיפוט סמוך, כדי לאזן את חלוקת עומס הדיונים בין בתי המשפט, ובלבד שהמרחק בין בתי המשפט אינו עולה על 60 קילומטרים; החלטת מנהל בתי המשפט להעביר את אותם הליכים טעונה הסמכה של נשיא בית המשפט העליון שאושרה

שופט. הנשיא ברק מקבל את הערעור ופוסל את שופט השלום ומורה להעביר את התיק למותב אחר. אומר העליון כי ניהול שיחה בעניין מרכזי במעמד צד אחד אסור. יש לפנות לשופט רק בדרכים המקובלות ולאפשר לכל בעל דין להיות נוכח בכל המתקיים בפני שופט. עצם קיומם של דברים במעמד צד אחד לא יוביל לעלית פסילה ועילה כזו תקום רק כי יש חשש ממשי למשוא פנים. משום שזוהי המתלוננת והיא העדה המרכזית ויש לתת לגביה קביעת מהימנות לכן ישנו חשש למשוא פנים. הוא מורה לפסילה של השופט והעברת התיק.

²⁰⁸ כאן נטען לדעה קדומה של בית המשפט, העליון דוחה בקשה זו ואומר כי המבקש לא הציג כל עילה מבוססת לפסלות השופטת ולכן גם חלק מהטענות הועלו בשיהוי ומכוח הזמן שחלף והשיהוי נדחה הערעור.

השופט רועי פרי

הפקולטה למשפטים מסלול ערב שנה ב'

בידי שר המשפטים, ולעניין הליכים בעבירות תעבורה – גם התייעצות עם המפקח הכללי של המשטרה או מי שהוא הסמיכו לכך.

(ב) מנהל בתי המשפט יפרסם הודעה ברשומות ובאתר האינטרנט של הנהלת בתי המשפט בדבר העברת הליכים כאמור בסעיף קטן (א).

(ג) (1) בעל דין הרואה את עצמו נפגע מהחלטת מנהל בתי המשפט כאמור בסעיף קטן (א), רשאי לבקש ממנו לעיין מחדש בהחלטה;

(2) בהחלטה בבקשה לעיין מחדש לפי פסקה (1), ישקול מנהל בתי המשפט את מידת הפגיעה בצפויה בבעלי הדין כתוצאה מההעברה ואת הבטחת נגישותם של בעלי הדין לבית המשפט;

(3) על החלטה כאמור בפסקה (2) ניתן לערער לפני נשיא בית המשפט העליון או שופט אחר של בית המשפט העליון שהוא הסמיכו לכך.

(ד) (1) תיק שהועבר לפי סעיפים 49, 78 או 79, מנהל בתי המשפט לא יעבירו עוד;

(2) תיק שהועבר לפי סעיף זה, מנהל בתי המשפט או בית המשפט שאליו הועבר, לא יעבירו עוד.

(ה) בסעיף זה, "התחלת הדיון" ו"הליכים בעבירות תעבורה" – כהגדרתם בסעיף 49(ד).

סעד בשל חוסר סמכות [ב/37]

79. (א) מצא בית משפט שאין הוא יכול לדון בענין שלפניו מחמת שאינו בסמכותו המקומית או העניינית, והוא בסמכותו של בית משפט או של בית דין אחר, רשאי הוא להעבירו לבית המשפט או לבית הדין האחר, והלה ידון בו כאילו הובא לפניו מלכתחילה, ורשאי הוא לדון בו מן השלב שאליו הגיע בית המשפט הקודם.

(ב) בית המשפט או בית הדין שאליו הועבר ענין כאמור, לא יעבירו עוד.

ייצוג ע"י סגור

זוהי זכות יסוד הנגזרת מזכותו של החשוד והנאשם בפלילים להליך הוגן ותקין. פס"ד הרכזי הינו פס"ד יששכרוב²⁰⁹, למרות שניתנה הזכות להיוועץ עם עו"ד, החוקר המשיך להוציא הודאות ללא עו"ד, והעליון למעשה פוסל את אותן ההודאות. **בייניש** אומרת כי ניתן היום לפסול ראיות חפציות (הלכת בן חיים), דובר על ראיה בכתב ואומר כי ישנו כלל פסילה לפי **סע' 12 לפקודת הראיות** אם ההודאה לא הייתה מרצון חופשי, עצם העובדה שלא ניתנה הזכות להיוועץ עם עו"ד הייתה נתון האם לפסול את הראיה או לא. לא בכל מקום שלא הזהירו אותו, לא הביאו מני ובי לפסילת הודאות. כאשר בית המשפט מתרשם כי אין קש"ס זה נותן משקל להחלטה בדבר קבלת הראיה, ביששכרוב, למעשה העליון מוסיף **את כלל הפסילה נוסח המשפט הישראלי המקובל הנגזר מהזכות היסודית** של כל נאשם ונחקר **להליך הוגן, כאן גם אם הודאה עומדת בגדרי סע' 12 לפקודת הראיות היא יכולה להיפסל** בהתאם להלכה זו. (פסקאות 36-32, 14 לפס"ד של השופטת בייניש).

ישנם שני סעיפי חוק עיקריים **סע' 15 לחסד"פ ו- סע' 18 לחוק הסניגוריה הציבורית**:

מינוי סניגור מטעם בית המשפט [13] ת"ט תשמ"ב-1982

15. (א) נאשם שאין לו סניגור, או חשוד בעבירה אשר לשם בירורה הוחלט לגבות עדות לאלתר לפי סעיף 117 ואין לו סניגור, ימנה לו בית המשפט סניגור אם נתקיים בו אחד מאלה:

- (1) הוא הואשם ברצח או בעבירה שדינה מיתה או מאסר עולם או שהואשם בבית משפט מחוזי בעבירה שדינה מאסר עשר שנים או יותר, או שהוא חשוד בביצוע עבירה כאמור;
- (2) לא מלאו לו שש עשרה שנים והוא הובא לפני בית משפט שאינו בית משפט לנוער;

(תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995

- (3) הוא אילם, עיוור או חרש, או שיש חשש שהוא חולה נפש או לקוי בכשרו השכלי;

(תיקון מס' 49) תשס"ו-2006

- (4) הוא הואשם בעבירה שנקבע לגביה כי בית משפט יטיל עונש מאסר בפועל, או כי יטיל עונש מאסר שלא יהיה, בהעדר טעמים מיוחדים, כולו על תנאי;

(תיקון מס' 49) תשס"ו-2006

- (5) התובע מסר הודעה כאמור בסעיף 15א(א) או (ב) לגבי הנאשם, בדבר האפשרות שהתובע יבקש מבית המשפט להטיל עליו עונש מאסר בפועל אם יורשע;

(תיקון מס' 49) תשס"ו-2006

- (6) התובע לא מסר הודעה כאמור בסעיף 15א(א) או (ב) לגבי הנאשם, ובית המשפט סבר, לאחר שהורשע, כי קיימת אפשרות שיוטל עליו עונש מאסר בפועל.

(ב) בית המשפט שלערעור רשאי לא למנות סניגור אם הנאשם ביקש זאת ובית המשפט ראה שלא ייגרם לו אי-צדק אם לא ייצגנו סניגור.

(תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995 (תיקון מס' 22) תשנ"ו-1995

(ג) נאשם שהוא מחוסר אמצעים על פי אמות מידה שנקבעו לפי חוק הסניגוריה הציבורית, תשנ"ו-1995 ואין לו סניגור, רשאי בית המשפט – לבקשת בעל דין או מיוזמתו הוא – למנות לו סניגור.²¹⁰

(ד) חשוד או עצור שאין חובה למנות לו סניגור ונתקיימו בו התנאים האמורים בסעיפים קטנים (א) עד (3) או (ג), רשאי בית המשפט - לבקשת אותו אדם, לבקשת תובע או מיוזמתו הוא - למנות לו סניגור.

(תיקון מס' 19) תשנ"ה-1995

(ה) בית המשפט רשאי למנות סניגור לצורך דיון בבית המשפט בבקשה לדיון נוסף או למשפט חוזר, וכן לצורך הדיון הנוסף או המשפט החוזר, אם ראה הצדקה לכך ונתקיימו במבקש התנאים האמורים בסעיף קטן (א) עד (3), או (ג).

(תיקון מס' 22) תשנ"ו-1995

(ו) מינוי סניגור לפי סעיפים קטנים (א) ו-(ג), במחוז שהוקמה בו לשכת סניגוריה ציבורית, יהיה לפי הוראות חוק הסניגוריה הציבורית, תשנ"ו-1995.

(תיקון מס' 22) תשנ"ו-1995

(ז) ראה בית המשפט במחוז שהוקמה בו לשכת סניגוריה ציבורית שיש למנות סניגור לפי סעיפים קטנים (ד) או (ה), יפנה את החשוד או העצור ללשכת הסניגוריה הציבורית שבאותו מחוז כדי שימונה לו סניגור; סבר בית המשפט שיש למנות סניגור משום שהחשוד או העצור מחוסר אמצעים, רשאי הוא להורות לסניגור הציבורי המחוזי לבדוק את זכאותו.

למעשה כל מי שעצור זכאי לסנגור אם ידו אינה משגת. סעיף זה מפריד בין חובת מינוי לבין רשות מינוי במקרים שבית המשפט חייב למנות סניגור אלו מקרים בהם חשוד שלגביו הוגשה בקשה לעדות מוקדמת, עבירות של מאסר עולם, מיתה, מעל 10 שנים, קטין, מוגבל מבחינה פיזית או נפשית או בעבירה שברור שלגביה יוטל אם יורשע מאסר בפועל או שיוטל מאסר שלא כולו על תנאי. (למשל סעי' 355 לחוק העונשין)

הודעה בדבר נאשם הצפוי למאסר בפועל (תיקון מס' 49) תשס"ו-2006 (הוראת שעה) תשס"ז-2006

15א. (א) (1) סבר תובע כי קיימת אפשרות שיבקש מבית המשפט להטיל על נאשם עונש מאסר בפועל אם יורשע, יודיע על כך התובע לבית המשפט במועד הגשת כתב האישום או במועד אחר לפני תחילת המשפט.

(2) מסר התובע לבית משפט הודעה כאמור בפסקה (1), יודיע על כך בית המשפט לנאשם ולסניגוריה הציבורית.

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א) (1), לא מסר התובע הודעה כאמור באותו סעיף קטן לפני תחילת המשפט, וסבר התובע, לאחר תחילת המשפט, כי נתגלו נסיבות חדשות או נמצאו טעמים אחרים המצדיקים, לדעתו, לבקש מבית המשפט להטיל על נאשם עונש מאסר בפועל, יודיע על כך התובע לבית המשפט ולנאשם בהזדמנות הראשונה.

(ג) מסר התובע הודעה לפי הוראות סעיף זה, ימונה לנאשם שאינו מיוצג, סניגור.

(ד) לענין סעיף זה וסעיפים 15א(4) עד (6) ו-15ב, "מאסר בפועל" – למעט כל אחד מאלה:

²¹⁰ הרשות למנות נתוה בסעי' 15(ג) כי לבית המשפט אם הוא מתרם כיש צורך במינוי סניגור.

סעי' 15(ד) הוא סעיף פתוח ההאומר כי אין תנאים סויימים.

- (1) מאסר שאת כולו נושא הנאשם בחופף לפי הוראות סעיף 45 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (בסעיף זה – חוק העונשין);
- (2) מאסר במקום קנס כאמור בסעיף 71 לחוק העונשין;
- (3) מאסר על אי-מתן התחייבות לפי סעיף 74 לחוק העונשין.

לפי סעי' 15א', אם התביעה מתכוונת לעתור למאסר בפועל, על התביעה להודיע לפי סעיף זה, על הכוונה ובית המשפט חייב למנות לנאשם סניגור אם ידו אינה משגת.

איסור הטלת עונש מאסר בפועל על נאשם שאינו מיוצג (תיקון מס' 49) תשס"ו-2006

15ב. לא יטיל בית משפט עונש מאסר בפועל על נאשם שאינו מיוצג; הוראה זו לא תחול על נאשם שייצוגו הופסק ברשות בית המשפט לפי הוראות סעיף 17.

תפקידי סניגור שמינהו בית המשפט [14]

16. סניגור שמינהו בית המשפט ייצג את הנאשם בכל הליך לפני שופט או בית משפט, לרבות בערעור, זולת אם הורה בית המשפט אחרת.

הפסקת ייצוג של סניגור [15, 16]

17. (א) סניגור שהנאשם העמיד לעצמו לא יפסיק לייצגו כל עוד נמשך המשפט או הערעור שלשם הועמד, אלא ברשות בית המשפט; סניגור שמינהו בית המשפט לא יפסיק לייצג את הנאשם אלא ברשות בית המשפט.²¹¹

(ב) הרשה בית המשפט לסניגור להפסיק לייצג את הנאשם מחמת שלא שיתף פעולה עם סניגורו, רשאי בית המשפט, על אף האמור בסעיף 15, לא למנות לנאשם סניגור אחר אם ראה שאין בכך להועיל.

איסור קבלת שכר [19]

20. סניגור שמינהו בית המשפט לא יקבל מאת הנאשם או מאדם אחר כל שכר, פיצוי, מתנה או טובת הנאה אחרת; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שלושה חדשים.²¹²

זכאות לייצוג²¹³

18. (א) זכאי לייצוג בהליך פלילי לפי חוק זה –

(תיקון מס' 14) תשס"ו-2006

(1) נאשם או חשוד בעבירה שנתמלאו בו הוראות סעיף 15(א) עד (6) לחוק סדר הדין הפלילי;

(תיקון מס' 6) תשס"ד-2004

(2) מי שמתקיים דיון בענינו למתן צו לפי סעיפים 15 עד 17 לחוק טיפול בחולי נפש, תשנ"א-1991 וכן חולה כאמור בסעיף 29 לחוק האמור, שמתקיים בענינו דיון בפני הועדה הפסיכיאטרית, או דיון בערעור על החלטת הועדה הפסיכיאטרית לפי סעיפים 28 או 29 לחוק האמור, לפי הענין;

(3) נאשם שהוגשה נגדו בקשת מעצר לפי סעיף 21 לחוק סדר הדין הפלילי והתקיימו בו הוראות סעיף 21(א)ג);

(4) נאשם שהוא מחוסר אמצעים לפי אמות מידה שקבע שר המשפטים בהתייעצות עם שר העבודה והרווחה ובאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת; למעט סוגי הליכים ועבירות שבהם לא יהיו נאשמים זכאים לייצוג, הכל כפי שיקבע שר המשפטים בצו באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת;

(5) חשוד או עצור שבית המשפט החליט כי יש למנות לו סניגור לפי סעיף 15(ד) לחוק סדר הדין הפלילי;

²¹¹ בדרך כלל סניגורים פרטיים בייפוי הכוח יכתבו שהמינוי הוא רק להליך ספציפי.

²¹² זוהי עבירה פלילית שדינה שלושה חודשי מאסר

²¹³ סעיף זה מדבר על נושאים רחבים יותר לא רק במשפט אלא בחקירה, ועדת שחרורים, וכו'.

(6) אדם שבית המשפט החליט כי יש למנות לו סניגור לפי סעיף 15(ה) לחוק סדר הדין הפלילי;

(7) עצור שהוא מחוסר אמצעים, לפי אמות מידה שקבע שר המשפטים בהתייעצות עם שר האוצר ושר המשטרה ובאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת;

(תיקון מס' 15) תשס"ח-2008

(8) קטין שהתקיים לגביו אחד מאלה:

(א) הוגשה לבית המשפט בקשה למעצרו ובית המשפט מינה לו סניגור לפי הוראות סעיף 10 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971 (בפסקה זו – חוק הנוער);

(ב) הוגש נגדו כתב אישום כאמור בסעיף 18(א) לחוק הנוער, או שבית משפט החליט כי יש למנות לו סניגור לפי סעיף 18(ב) לחוק האמור;

(ג) הוגשה לבית משפט לנוער בקשה להעברתו ממעון נעול למאסר, לפי הוראות סעיף 25 לחוק הנוער;

(תיקון מס' 24 – הוראת שעה) תשע"ו-2016

(ד) בית משפט לנוער הורה על קיום דיון מעקב, לפי סעיף 25(י) לחוק הנוער;

(תיקון מס' 2) תשס"א-2001

(9) נידון המבקש משפט חוזר, שנתקיים בו אחד התנאים האמורים בסעיף 15(א) עד (3) או (ג) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982, ואשר הסניגור הציבורי הארצי קבע שיש מקום להגיש בעבורו בקשה למשפט חוזר;

(תיקון מס' 3) תשס"א-2001 (תיקון מס' 5) תשס"ג-2002

(10) מי שנעצר או שהוגשה לגביו עתירה לקבוע שהוא בר-הסגרה לפי חוק ההסגרה, תשי"ד-1954;

(תיקון מס' 4) תשס"א-2001 (תיקון מס' 5) תשס"ג-2002 (תיקון מס' 12) תשס"ו-2006 (תיקון מס' 18) תשע"ב-2012

(11) אסיר שהוחלט למנות לו סניגור לפי סעיף 16(ד) לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, תשס"א-2001 או אסיר שזכאי לייצוג לפי סעיף 16(ד) לחוק האמור;

(הוראת שעה) תשס"ה-2005

(12) (פקעה);

(תיקון מס' 8) תשס"ה-2004 (תיקון מס' 20) תשע"ד-2014

(13) מי שבית המשפט החליט למנות לו סניגור לפי סעיפים 4 ו-9 לחוק מגבלות על חזרת עבריין מין לסביבת נפגע העבירה, התשס"ה-2004;

(תיקון מס' 11) תשס"ו-2006 (תיקון מס' 17) תשע"א-2011

(14) מי שבית המשפט החליט למנות לו סניגור לפי סעיף 6(ד) או 24 לחוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, התשס"ו-2006;

(הוראת שעה) תשס"ו-2006

(15) (פקעה);

(תיקון מס' 13) תשס"ו-2006

(16) נאשם שהוזמן לדיון מקדמי לפי סעיף 143 לחוק סדר הדין הפלילי;

(תיקון מס' 19) תשע"ד-2014

(17) אסיר שהוגשה בעניינו לבית המשפט בקשה להחזקה בהפרדה לפי סעיף 19 לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971, והתקיימו בו הוראות סעיף קטן (ד) לסעיף האמור;

(תיקון מס' 21) תשע"ה-2015

(18) אסיר שהוגשה בעניינו לבית המשפט בקשת היתר לטיפול רפואי לפי סעיף 19 יג לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971;

(תיקון מס' 23) תשע"ו-2016

(19) מי שבית המשפט החליט למנות לו סניגור לפי סעיף 51(ג) לחוק המאבק בטורר, התשע"ו-2016.

(תיקון מס' 16) תשס"ח-2008

(1א) זכאי לייצוג לפי חוק זה מי שבית המשפט החליט למנות לו סניגור לפי סעיף 6(ג) לחוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002.

(תיקון מס' 9) תשס"ה-2005

(ב) אין בהוראות סעיף זה כדי למנוע מבית המשפט למנות לנאשם סניגור אם הוא סבור שאינו יכול לנהל את המשפט כשהנאשם אינו מיוצג.

(ג) שר המשפטים, בהסכמת שר האוצר ובאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, רשאי לקבוע זכאים נוספים על אלה המנויים בסעיף זה, בדרך כלל, בהדרגה או לפי אזורים.

סעי' 13 לחסד"פ קובע כי סגור הוא מי שהוסמך לכך והנאשם הביע את רצונו בכתב שאותו סגור ייצג אותו ע"י יפוי כוח בכתב או בע"פ או במינוי של בית משפט. נאשם יכול להיכנס לאולם ולהצהיר לפרוטוקול כי עו"ד X מייצג אותו.

בהליך צבאי לא כל סגור יכול לשמש כסגור צבאי, אלא אם קיבל הסכמה לכך ע"י ועד (שופט עליון, שני נציגי לשכת עו"ד, פצ"ר, מנכ"ל משרד המשפטים) לייצוג בעניין של עבירות ביטחון. סגור יכול לפנות לקבלת ההיתר לפי חוק השיפוט הצבאי.

הודעה לעצור על אפשרות מינוי סניגור ציבורי²¹⁴

19. (א) נעצר אדם והובא לתחנת משטרה או למתקן של רשות החוקרת על פי דין או שהוא חשוד בביצוע עבירה, יודיע לו הממונה על התחנה או על החקירה, בהקדם האפשרי, כי באפשרותו לבקש מינוי סניגור ציבורי אם הוא זכאי לכך לפי חוק זה.

(ב) בקשה למינוי סניגור ציבורי תועבר לסניגור ציבורי מחוזי בדרך שיקבע שר המשפטים.

הודעה לנאשם על אפשרות מינוי סניגור ציבורי

20. לכל כתב אישום תצורף הודעה לנאשם כי הוא יכול לבקש שימונה לו סניגור ציבורי אם מתקיים בו אחד התנאים לזכאות נאשם לייצוג המנויים בסעיף 18(א).

ייצוג במעצר ימים -סעי' 32-36 לחוק המעצרים :

הסברת זכויות לעצור

32. החליט הקצין הממונה לעצור את החשוד, יבהיר לו מיד את דבר המעצר ואת סיבת המעצר בלשון המובנת לו, ככל האפשר, וכן –

(1) את זכותו שתימסר הודעה על מעצרו, לאדם קרוב לו ולעורך-דין ואת זכותו להיפגש עם עורך-דין, הכל בכפוף להוראות סעיפים 34 עד 36; וכן את זכותו להיות מיוצג על ידי סניגור כאמור בסעיף 15 לחוק סדר הפלילי או לפי חוק הסניגוריה הציבורית;

(2) את משך הזמן שניתן להחזיקו במעצר עד שישוחרר או עד שיובא בפני שופט.

מסירת הודעות על מעצר

33. (א) החליט הקצין הממונה לעצור את החשוד, תימסר, ללא דיחוי, הודעה על מעצרו ועל מקום הימצאו לאדם קרוב לו שהוא נקב בשמו, ואשר ניתן לאתרו באמצעים סבירים, זולת אם ביקש העצור שלא למסור הודעה כאמור; שונה מקום הימצאו של העצור תודיע המשטרה גם על כך.

(ב) לבקשת העצור, ובכפוף להוראות סעיף 14 לחוק סדר הדין הפלילי, תימסר הודעה כאמור בסעיף קטן (א) גם לעורך הדין שהעצור נקב בשמו או לאחד מעורכי הדין ששמו מופיע ברשימה האמורה בסעיף קטן (ג).

(ג) הקצין הממונה אחראי לביצוע הוראות סעיף זה; הוא יודיע לעצור על זכויותיו כאמור בסעיף 32, וכן ימסור לו רשימה של עורכי דין המוכנים לשמש סניגורים לעצורים, שנערכה על ידי לשכת עורכי הדין; העצור יאשר בחתימת ידו שההודעה נמסרה לו.

זכות העצור להיפגש עם עורך דין

34. (א) עצור זכאי להיפגש עם עורך דין ולהיוועץ בו.
- (ב) ביקש עצור להיפגש עם עורך דין או ביקש עורך דין שמינהו אדם קרוב לעצור להיפגש עמו, יאפשר זאת האחראי על החקירה, ללא דיחוי.
- (ג) פגישת העצור עם עורך הדין תיעשה ביחידות ובתנאים המבטיחים את סודיות השיחה, אולם באופן המאפשר פיקוח על תנועותיו של העצור.
- (ד) נמצא העצור באותה עת, בעיצומם של הליכי חקירה או של פעולות אחרות הקשורות בחקירה, באופן שנוכחותו נדרשת כדי להשלימם, ועריכת הפגישה עם עורך הדין ללא דיחוי, כאמור בסעיף קטן (ג), מחייבת את הפסקתם או את דחייתם למועד אחר, והקצין הממונה בדרגת רב פקד ומעלה (להלן בסעיף זה – הקצין הממונה) סבר כי הפסקתם או דחייתם עשויה לסכן, באופן ממשי, את החקירה, רשאי הוא להורות בהחלטה מנומקת בכתב, שפגישת העצור עם עורך הדין תידחה לזמן הנדרש כדי להשלים את הפעולה, ובלבד שההפסקה לא תעלה על שעות ספורות.
- (ה) סבר הקצין הממונה כי פגישת העצור עם עורך הדין עלולה לסכל או לשבש מעצרים של חשודים נוספים באותו ענין, למנוע גילוי ראיה או תפישת דבר שהושג בקשר לאותה עבירה, רשאי הוא להורות, בהחלטה מנומקת בכתב, שהפגישה תידחה לתקופה הנדרשת, ובלבד שהיא **לא תעלה על 24 שעות משעת המעצר.**
- (ו) על אף הוראות סעיף קטן (ב), רשאי הקצין הממונה בהחלטה מנומקת בכתב להורות שלא לאפשר פגישת עצור עם עורך דין, **לתקופה שלא תעלה על 48 שעות משעת המעצר, אם שוכנע שהדבר דרוש לשם שמירה על חיי אדם או לצורך סיכול פשע, או שהדבר כרוך בעבירת בטחון והתקיימה עילה מהעילות המפורטות בסעיף 35(א);** אין בהוראות סעיף קטן זה כדי לגרוע מזכותו של עצור, שביקש זאת, שתינתן לו הזדמנות סבירה להיפגש עם עורך דין לפני שיובא לבית המשפט בענין מעצרו.

פגישה עם עורך-דין בעבירות בטחון

35. (א) ביקש עצור, החשוד בעבירת בטחון, להיפגש עם עורך דין, או ביקש עורך-דין שמינהו אדם הקרוב לעצור, להיפגש עם עצור כאמור – יאפשר הממונה את הפגישה בהקדם האפשרי, אלא אם כן התקיים אחד מאלה:²¹⁵
- (1) הפגישה עלולה לשבש מעצרים של חשודים אחרים;
 - (2) הפגישה עלולה להפריע לגילוי ראיה או תפישתה, או לשבש את החקירה בכל דרך אחרת;
 - (3) מניעת הפגישה דרושה כדי לסכל עבירה או כדי לשמור על חיי אדם.
- אין באמור בסעיף קטן זה כדי למנוע דחיית פגישה לפי סעיף 34(ד) וסמכות הקצין הממונה, הקבועה באותו סעיף, תינתן לממונה לפי סעיף זה.
- (ב) בחוק זה, "חשוד בעבירת בטחון" – מי שחשוד בעבירה לפי אחד מאלה:
- (1) סימן ב' או סימן ד' בפרק ז' לחוק העונשין, התשל"ז-1977, וכן סעיפים 143, 144, 146 ו-147 לחוק האמור;
 - (2) תקנות 58, 59, 62 ו-64 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945;
 - (3) עבירת טרור חמורה כהגדרתה בחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016;
 - (4) חוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), התשי"ד-1954;
 - (5) (נמחקה);
 - (6) תשס"ה-2005
- או מי שעצור לפי חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה והשומרון וחבל עזה – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשכ"ח-1967,

²¹⁵ ישנה אפשרות לעכב ידיעה ע"פ סעיף 36 לחוק המעצרים.

והוא חשוד בעבירה שאילו נעברה בישראל היתה אחת מהעבירות המנויות בפסקאות (1) עד (5).

(ג) דחיית פגישת עצור עם עורך דין לפי סעיף קטן (א) לא תעלה על 10 ימים והיא תהיה מטעמים שיירשמו; הודעה על דחיית הפגישה תימסר לעצור, ולפי בקשתו תימסר הודעה על הדחייה ועל תקופת הדחייה לאדם קרוב לו שהעצור נקב בשמו.

(ד) נשיא בית המשפט המחוזי רשאי להורות שעצור לא ייפגש עם עורך דין או להאריך את התקופה האמורה בסעיף קטן (ג), אם הוגשה בקשה לכך, באישור היועץ המשפטי לממשלה, ואם התקיימה עילה מן העילות המפורטות בסעיף קטן (א); ובלבד שסך כל התקופות שבהן נמנעה הפגישה עם עורך דין לא תעלה על 21 ימים; בקשה לפי סעיף קטן זה, תידון במעמד צד אחד בלבד, ומטעם המבקש יתייצב שוטר בדרגת רב פקד ומעלה; על החלטה לפי סעיף קטן זה, רשאים הצדדים לערור לפני בית המשפט העליון שידון בענין בשופט אחד.

(ה) נדחתה פגישת חשוד עם עורך דין, לפי סעיף קטן (א), רשאי החשוד לערור על ההחלטה לפני נשיא בית משפט מחוזי, ובהעדרו – לפני סגן הנשיא של בית משפט מחוזי; על החלטת בית המשפט ניתן לערור לפני בית המשפט העליון שידון בענין בשופט אחד.

(ו) הדיון בערר לפי סעיף קטן (ה) יתנהל בהעדר העצור אלא אם כן ציווה בית המשפט כי הדיון יתקיים בנוכחותו.

(ז) הדיון בערר או בבקשה למעצר או לשחרור של העצור, שפגישתו עם עורך דין נדחתה לפי סעיף זה, יתקיים עם העצור וסניגורו בנפרד, באופן שיימנע הקשר ביניהם, אלא אם כן החליט השופט, מטעמים שיירשמו, כי אין בקיום הדיון בנוכחותם של העצור וסניגורו יחדיו, כדי לסכל את מטרת דחיית הפגישה.

(ח) ההליכים לפי סעיפים קטנים (ו) ו-(ז) יהיו בהתאם לתקנות שיתקין שר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת.

(ט) בדיון לפי סעיפים קטנים (ו) ו-(ז) רשאי בית המשפט לקבל ראייה, לרבות ראייה בדבר הטעמים שנרשמו למניעת הפגישה, אף שלא בנוכחות החשוד או סניגורו או בלי לגלותה להם, אם שוכנע שגילוי הראייה לחשוד או לסניגורו, עלול לפגוע בבטחון המדינה או לסכל את החקירה; הוראה זו אינה גורעת מכל זכות שלא למסור ראייה לפי פרק ג' לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971.

(י) החליט בית המשפט לאפשר את הפגישה בין עורך דין לבין עצור, לפי סעיף זה, והודיע נציג המדינה במעמד מתן ההחלטה, על רצון לערור עליה, רשאי בית המשפט לצוות על השהיית הפגישה לתקופה שלא תעלה על 48 שעות. לענין זה לא יובאו שבתות ומועדים במנין השעות.

(יא) ביקש עצור כאמור בסעיף קטן (א) למנות לעצמו סניגור ונמנע הדבר ממנו, רשאי הוא לעתור על כך לבית המשפט המחוזי והדיון בעתירתו יתקיים בפניו תוך 48 שעות מהגשת העתירה.

(יב) שר המשפטים, בהתייעצות עם שר הבטחון ובאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, רשאי להתקין תקנות לביצוע סעיף זה, לרבות קביעת הממונה לענין סעיף זה.

עיכוב ידיעה על מעצר על ידי בית משפט

36. (א) על אף הוראות סעיפים 33 עד 35 או כל דין אחר, רשאי שופט בית משפט מחוזי להרשות שלא תימסר ידיעה על מעצרו של אדם בשל עבירת בטחון כאמור בסעיף 35(ב) או פשע אחר שדינו מאסר 10 שנים ומעלה, או שהידיעה תימסר רק למי שיקבע, אם אישר שר הבטחון בכתב, שבטחון המדינה מחייב סודיות המעצר, או אם אישר המפקח הכללי של המשטרה בכתב, שטובת החקירה מחייבת סודיות המעצר.

(ב) הרשאה לפי סעיף קטן (א) תהיה לתקופה שאינה עולה על 48 שעות; וניתן להאריכה, מעת לעת, ובלבד שסך כל התקופות לא יעלה על 7 ימים ובעבירות המנויות בסעיף 35(ב) לא יעלה על 15 ימים אם שר הבטחון אישר בכתב שבטחון המדינה מחייב זאת.

(ג) בקשה לפי סעיף זה תידון במעמד צד אחד בלבד ומטעם המבקש יתייצב הקצין הממונה או הממונה כאמור בסעיפים 34 ו-35.

מעצר עד תום הליכים - סעי' 21 לחוק המעצרים

מעצר לאחר הגשת כתב אישום (תיקון מס' 11) תשע"ה-2014

21. (א) הוגש כתב אישום, רשאי בית המשפט שבפניו הוגש כתב האישום לצוות על מעצרו של הנאשם עד תום ההליכים המשפטיים, ובכלל זה על מעצרו בפיקוח אלקטרוני, אם נתקיים אחד מאלה:

(1) בית המשפט סבור, על סמך חומר שהוגש לו, כי נתקיים אחד מאלה:

(א) קיים יסוד סביר לחשש ששחרור הנאשם או אי-מעצרו יביא לשיבוש הליכי משפט, להתחמקות מהליכי שפיטה או מריצוי עונש מאסר, או יביא להעלמת רכוש, להשפעה על עדים או לפגיעה בראיות בדרך אחרת;

(ב) קיים יסוד סביר לחשש שהנאשם יסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור, או את בטחון המדינה;

(ג) הואשם הנאשם באחד מאלה:

(1) עבירה שדינה מיתה או מאסר עולם;

(2) עבירת בטחון כאמור בסעיף 35(ב);

(3) עבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, למעט עבירה הנוגעת לשימוש בסם או להחזקת סם לשימוש עצמי;

(4) עבירה שנעשתה באלימות חמורה או באכזריות או תוך שימוש בנשק קר או חם;

(5) עבירת אלימות בבן משפחה כמשמעותו בחוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991,

חזקה כי מתקיימת העילה האמורה בסעיף קטן (ב), אלא אם כן הוכיח הנאשם אחרת.

(2) בית משפט ציווה על מתן ערובה והערובה לא ניתנה להנחת דעתו של בית המשפט או שהופר תנאי מתנאי הערובה, או שנתקיימה עילה לביטול השחרור בערובה.

(ב) בית המשפט לא יתן צו מעצר לפי סעיף קטן (א), אלא אם כן נוכח, לאחר ששמע את הצדדים, שיש ראיות לכאורה להוכחת האשמה, ולענין סעיף קטן (א)(1), לא יצווה בית המשפט כאמור, אלא אם כן נתקיימו גם אלה:

(1) לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה ותנאי שחרור, שפגיעתם בחירותו של הנאשם, פחותה;

(2) לנאשם יש סניגור, או שהנאשם הודיע שברצונו שלא להיות מיוצג בידי סניגור.

(ג) לא היה לנאשם סניגור והוא לא הודיע כאמור בסעיף קטן (ב)(2), ימנה לו בית המשפט סניגור ויחולו לענין זה הוראות פרק ב' לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן – חוק סדר הדין הפלילי), או הוראות חוק הסניגוריה הציבורית, תשנ"ו-1995 (להלן – חוק הסניגוריה הציבורית), לפי הענין; כל עוד לא נתמנה סניגור, רשאי בית המשפט לצוות על מעצרו של הנאשם לתקופות שלא יעלו על 7 ימים כל פעם, ובלבד שסך כל התקופות לא יעלו על 30 ימים.

(תיקון מס' 1) תשנ"ז-1997

(ד) על אף הוראות סעיף קטן (ב) רשאי בית המשפט, על פי בקשת הנאשם או סניגורו, לדחות את הדיון, כדי לאפשר לנאשם או לסניגורו לעיין בחומר החקירה ולצוות שהנאשם יהיה במעצר לתקופה שלא תעלה על 30 ימים.

(ה) צו מעצר לפי סעיף זה יעמוד בתוקפו עד למתן פסק הדין, אלא אם כן קבע בית המשפט אחרת; על צו מעצר לפי סעיף זה לא יחולו הוראות סעיף 20.

הסדרי טיעון וחזרה מהודיה

הודיה של נאשם היא הודיה **בהליך משפטי** או בכתב או בפני שופט; ההודיה היא **בעובדה** **הקיימת בכתב האישום המבססת עבירה**. אם הנאשם הודה בעובדה שלא מבססת שום עבירה אין זו הודיה.

הסדר טיעון - הוגדר ע"י הפסיקה כהסכם בין התביעה להגנה בו מתחייבת התביעה להקל או לוותר מהאישום או מהאישומים שלרוב יש בה הקלה ביחס לענישה הצפויה וזאת בתמורה להודיית הודיה בעובדות שיש בהן להרשיעו. אם תמורת ההודאה שלו בצורה כזו או אחרת, הוא קיבל טובת הנאה כלשהי בדמות שינוי בכתב האישום, הקלה הפחתה הורדה עם או בלי הסדר עונשי - אזי ישנו הסדר טיעון. **תיקון 65 לחסד"פ** (הצעת חוק) מנסה להסדיר את הסדרי הטיעון בצורותיה השונות. ישנו מעין יצירה שכזו בדמות הנוהג והמקובל במשפט הפלילי שאין בו עיגון בחוק. ע"פ **פס"ד בחוקמצקי**²¹⁶ בו אומר העליון כי הסדרי הטיעון הינו **הכרחי בל יגונה**. השיקולים להסדרי טיעון הן בעיקר שיקולים ראייתיים. בנושא שמתלונן שלא רוצה להעיד/ עלול לפגוע במצבם הנפשי, תיק שיש בו בעיה ראייתית, תיקים שמבחינת זמן הניהול הוא ישאב את כל המשאבים.

בית המשפט אינו קשור בהסדרי טיעון, בית המשפט לא יקבל הודיה אלא אם הוא שוכנע שניתנה ברצון טוב וחופשי. לעולם לא יעשה השופט צד להסכם. שת"פ של הנאשם עם המשטרה ובמשפטו יכולים לשמש שיקול כשר להקלת העונש **ואינו כבול בהסכם שבין**

הצדדים

ניתן להגיע להסדר בין הצדדים במשפט פלילי, אבל בית המשפט הוא שומר סף, אינו חותמת גומי של אף אחד. כאשר ההודאה היא פרי הסר **בית המשפט חייב להזהיר את הנאשם כי בית המשפט אינו כפף להסדר הטיעון והוא יכול לתת עונש אחר**, לאחר שהנאשם מבי זאת הוא מציין את ההסדר, עדיין בית המשפט צריך לוודא כי ההודאה חופשית ומרצון. רק אז הוא ירשיע את הנאשם. ואז יטענו לעונש.

²¹⁶ ע"פ 532/719 - הואשמו בהברחת טובין, אי תלום מסי מכס ומתן שוחד. בחומצקי הגיע להסכם כתוב עם המשטרה לפיו הוא הולך למסור להם ידיעות על הברחות ובתמורה לכך הוא ישתחרר ממעצר והוא יודה בכתב האישום שהוטל כנגדו, ולא יבוקש עליו מאסר בפועל אלא תנאי וקנס. הוא הורשע במחוי והשופט לא ידע על הסדר הטיעון. בגזירת העונש נגזר על בחומצקי שלוש שנות מאסר. הוגש ערעור לעליון, (ע"י הנאשם, תביעה יכולה להגיש ערעור על זיכוי / זיכוי חלקי / על קולת העונש בלבד) הוברר כי היה הסדר בין הצדדים שלא הובא לידיעת השופט, בסופו שלדבר בית המשפט **מבטל את ההודיה** של הנאשם בהליך המחוזי בבית משפט קמא, ומחזיר את התיק לשמיעה מחדש.

פס"ד המרכזי בנוגע לכיבוד הסדרי טיעון הינו פס"ד פלוני²¹⁷:

ההלכה מחייבת את בית המשפט לכבד את הסדרי הטיעון ככלל, מדובר במוסד שיש בו אינטרס ציבורי בקיומו ומהווה חלק מעצם השיטה האדוורסרית. יש לאזן בין העונש הצפוי לבין טובת ההנאה שהנאשם קיבל בעקבות ההסדר. על בית המשפט לבדוק ראשית את מתחם העונש האולם אלמלא ההסדר ומהי ההקלה שניתנה לנאשם עקב הסדר הטיעון. אם הוא חורג בצורה קיצונית במקרים כאלה בית המשפט יסטה מן ההסדר. אם ישנה חריגה קנה בית המשפט יכבד את ההסדר. אומרת השופטת בייניש, כי גם בית המשפט חרג מן ההסדר, עליו לשוות לנגד עיניו שיקולים של הסתמכות וציפייה עדיין אין לחרוג בצורה קיצונית.

פס"ד פרץ²¹⁸ - העליון מבקש שבאותו הסדר תהא אזהרה על חריגה מן ההסדר.

חזרת התביעה מהסדר הטיעון

בג"צ 218/85 ארביב נ' פרקליטות מחוז ת"א

בג"צ 492/11 יחיא טורק נ' פרקליט המדינה²¹⁹

תת"ע (ת"א) 2667-10-14 מד"י נ' מוראד נגדי²²⁰

חוק זכויות נפגעי עבירה - תשס"א, 2001

נפגע עבירה מוגדר מי שנפגע במישרין מ העבירה או בן משפחתו אם העבירה הביאה למותו, ישנן זכויות שהפרקליטות צריכה לעמוד בהם. לפני הגעה להסדר טיעון לנפגעי עבירות מין, יש זכות להביע את עמדתו בנוגע לכך ולהתנגד להסדר. יש זכות לבחור את מין החוקר, זכות הבעת דעה בעיכוב הליכים, הבעת דעה בועדות שחרורים. **סע' 18** מדבר על הצהרת נפגע הוא זכאי למסור הצהרה בכתב על כל נזק שנגרם לו, ברגע שנמסרה ההצהרה יש להגישה לבית המשפט.

²¹⁷ ע"פ 1958/98

²¹⁸ דני"פ 1187/03

²¹⁹ התביעה חזרה בה מעסקת הטיעון והעליון לא אפשר זאת

²²⁰ מדובר על נשואם בנהיגה בשכרות, בדיון הגיעו להסדר טיעון לנהיגה תחת משקה משכר, נעתור במשותף ל-שישה חודשי פסילה בניכוי הפסילה המנהלית + קנס. הנאשם אישר שזה ההסדר, בית המשפט הבהיר כי אינו כבול לכך, הנאשם הודה, בטרם הכרעת הדין, התובעת קמה ואמרה כי טעתה ברישום התעבורתי ל אדם אחר, היא מבקשת לתקן את הסדר הטיעון, הותר לתביעה לחזור מהסדר הטיעון, נקבע כי הנסיבות הינן חריגות.

ההלכה המרכזית בעתירה לחזרה מהסדר ע"י התביעה הינה של **ארביב** השופט **ברק אומר** כי בצד חובתה של המדינה לקיים את חובותיה היא יכולה להשתחרר מכך אם טובת הציבור דורשת זאת. לשם בחינת טובת הציבור יש לקחת שיקולים אמינות השלטון, הגשמת מטרות המשפט הפלילי ואינטרס הנאשם (הציפייה וההסתמכות). בנושא זה נקבע כי חזרה מהסדר הטיעון תיעשה רק במקרים חריגים. הכלל הוא כי יש לתת משקל מיוחד לאינטרס הציבורי ולא לאפשר לתביעה לחזור בה מן ההסדר, רק בנסיבות חריגות (גילוי נסיבות חדשות, או שגיאה מהותית).

חזרת נאשם מהודייתו
סעי' 153 לחסד"פ:

חזרה מהודיה [137]

153. (א) הודה הנאשם בעובדה, אם בהודיה שבכתב לפני המשפט ואם במהלך המשפט, רשאי הוא בכל שלב של המשפט לחזור בו מן ההודיה, כולה או מקצתה, אם הרשה זאת בית המשפט מנימוקים מיוחדים שיירשמו.²²¹

(ב) התיר בית המשפט לנאשם לחזור בו מהודייתו אחרי הכרעת הדין, יבטל בית המשפט את הכרעת הדין במידה שיסודה בהודיית הנאשם ויחדש את הדיון אם הדבר מתחייב מן הנסיבות.

דין עובדה שהודו בה [138]

154. עובדה שנאשם הודה בה יראוה כמוכחת כלפיו זולת אם ראה בית המשפט שלא לקבל את ההודיה כראיה או שהנאשם חזר בו מן ההודיה לפי סעיף 153.

²²¹ ע"פ 3991/01 רג'בי נ' מד"י :

אם בית המשפט יתרשם כי ההודיה אינה חופשית ומרצון או שהוא לא הבין את ההודיה שלו, ניתן לחזור מהודיה. קיומו של חשש ייבחן ע"פ מכלול הנסיבות וכל תיק יהיה לגופו.
 אם נטען לכשל בייצוג, יכול להצדיק חזרה מהודיה, כאשר בא כוח הנאשם פועל משיקולים זרים. אם הייעוץ הסביר את הסיכויים והסיכונים אין בייעוץ כשל בייצוג. ברגיבי הנאשם טען כי היה על הנאשם לחץ וכל עוד לא נפגע הרצון החופשי מותר.
 יש לבדוק את ההשלכות של החזרה מההודיה
 עיתוי החזרה מן ההודיה מהווה שיקול מכריע
 חזרה מהודיה תהא רק מנסיבות מיוחדות.

פרשת התביעה**פרשת התביעה [140]**

156. לא הודה הנאשם בעובדות שיש בהן כדי להרשיעו באישום או באחד האישומים שבכתב האישום, או שהודה ובית המשפט לא קיבל את הודייתו, תביא התביעה לפני בית המשפט את ראיותיה לעובדות שלא נתקבלה עליהן הודיה, ורשאית היא להקדים להן דברי פתיחה.

סיום פרשת התביעה [141]

157. בגמר ראיותיו יודיע התובע שפרשת התביעה הסתיימה.²²²

זיכוי בשל העדר הוכחה לכאורה [142]

158. נסתיימה פרשת התביעה ולא הוכחה האשמה אף לכאורה, יזכה בית המשפט את הנאשם – בין על פי טענת הנאשם ובין מיזמתו – לאחר שנתן לתובע להשמיע את דברו בענין; הוראות סעיפים 182 ו-183 יחולו גם על זיכוי לפי סעיף זה.²²³

בענין עדי התביעה תהא חקירה ראשית של התובע לאחר מכן חקירה נגדית של הסנגור ואם התובע סבור שיש להבהיר ניתן לבקש חקירת הבהרה.

הכרעת הדין [164]

182. בתום בירור האשמה יחליט בית המשפט בהחלטה מנומקת בכתב (להלן - הכרעת הדין) על זיכוי הנאשם או, אם מצא אותו אשם, על הרשעתו; בית המשפט יקרא את הכרעת הדין על נימוקיה בפומבי, יחתום עליה ויסמנה בתאריך הקריאה; בית המשפט רשאי - במקום לקרוא את הכרעת הדין - למסור לנאשם העתק ממנה ולהסביר בפומבי את עיקרי תכנה; זיכה בית המשפט את הנאשם, יודיע דבר הזיכוי בתחילה.

נימוקים בזיכוי [165]

183. על אף האמור בסעיף 182, אם הודיע בית המשפט על זיכוי הנאשם, רשאי הוא –
(1) לפרש נימוקיו מיד או תוך שלושים ימים מיום ההודעה;
(2) לקרוא את הנימוקים בפומבי או, בהסכמת בעלי הדין, להמציאם להם בכתב, תוך שלושים ימים לאחר קריאת פסק הדין.

ע"פ 732/76 מד"י נ' כחלון**ע"פ 405/80 מד"י נ' שדמי**

טענה של אין להשיב לאשמה, אומרת כי התביעה לא עמדה בחותה, אין בראיות התביעה לבסס את הרעשת הנאשם. רק אז בית המשט יזכה את הנאשם בשלב פרשת התביעה. בית המשפט לא יטה אוזן קשבת לטענה אם הואבו ראיות בסיסיות ודלות שמבססות את הראיות לכאורה ראיות אלו הן מערכת היוצרת את נטל הראיות היצורת את נטל השכנוע. די שלראיות המרכזיות ישנן ראיות לכאורה.
טענה זו היא מאוד מצומצמת.

²²² כאן מכריז התובע אלה עדי.

²²³ טענת של אין להשיב לאשמה.